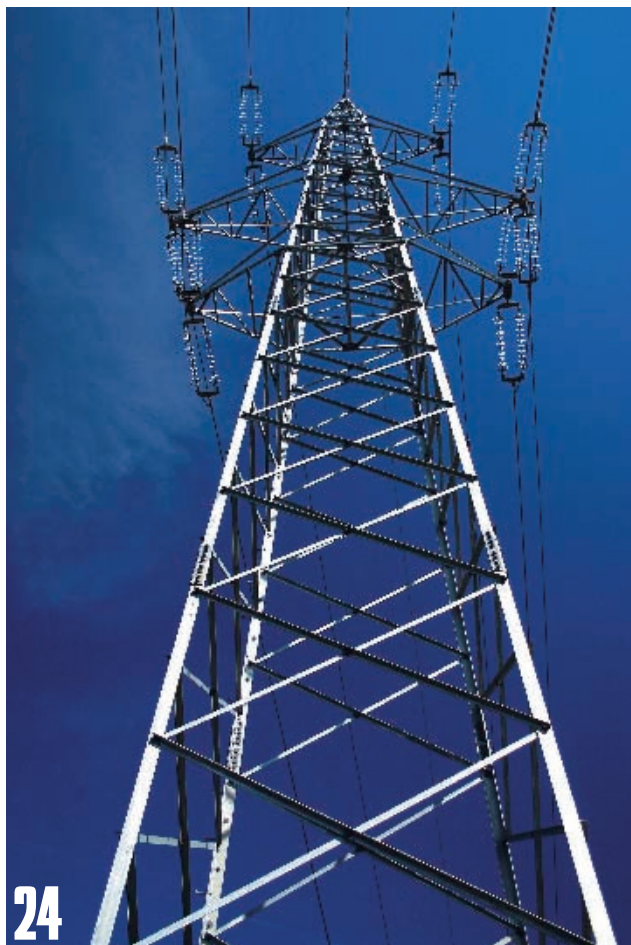

naš **SMK**

glasilo slovenskega elektrogospodarstva / januar 2005

Elektroenergetska podjetja kadrovske luknje uspešno krpajo
Tudi letos predvidena realna rast porabe
HSE vsako leto uspešnejši

24

2

28

2 Elektroenergetska podjetja uspešno krpajo kadrovske luknje

Elektroenergetska podjetja za zdaj nimajo večjih težav z zagotavljanjem potrebnih kadrov, saj gre zaradi omejitvene zaposlovalne politike v večini primerov zgolj za nadomeščanje ljudi, ki odhajajo v pokoj. Pa še v tem primeru skušajo v podjetjih število zaposlenih zmanjšati z reorganizacijo in novo delitvijo nalog ali došolanjem že obstoječih kadrov. Dosedanje sodelovanje z univerzami je omejeno bolj na iskanje primernih študentov.

22 Nadaljevanje prilagajanja novostim na trgu

V Združenju za energetiko pri GZS so v začetku leta predstavili dinamični program dejavnosti v letu 2005. Na eni od prihodnjih sej bodo pozornost namenili delovanju evropskega notranjega trga elektrike in zemeljskega plina v luči slovenske liberalizacije trgovanja s tema dobrinama. Med ključnimi dogodki pa bo vsekakor strateška konferenca Združenja za energetiko.

24 Tudi letos predvidena realna rast porabe

Poraba električne energije v Sloveniji naj bi se tudi letos povečala, pri čemer ocene kažejo na 1,5-odstotno rast. Zanesljivost oskrbe po besedah direktorja Elesove gospodarske javne službe Upravljanje prenosnega omrežja Gorazda Skubina kljub večjemu povpraševanju za zdaj še ni ogrožena, na roko pa ji gre tudi dejstvo, da letos ni predvidenih večjih remontov vitalnih proizvodnih objektov.

28 HSE vsako leto uspešnejši

Holding Slovenske elektrarne se je lani izkazal še s posebno dobrimi rezultati, saj so elektrarne iz njegove skupine proizvedle kar sedem milijard 208 milijonov kilovatnih ur električne energije oziroma za desetino več, kakor so sprva načrtovali. Povečala se je tudi dobava električne energije kupcem, in sicer v primerjavi z letom 2003 kar za dobro četrtino, zato ne preseneča, da je HSE poslovno leto 2004 sklenil z 18 milijardami dobička.

38 SENG iz naložbe v naložbo že desetletje

V Soških elektrarnah nadaljujejo s posodabljanjem in širjenjem svojih proizvodnih zmogljivosti, pri čemer so si v minulih letih z gradnjo elektrarn nabrali vrsto bogatih izkušenj. Osrednji aktualni projekt je nedvomno gradnja črpalne elektrarne Avče, za katerega so v Holdingu Slovenske elektrarne združili strokovne moči in ustanovili posebno inženirsko enoto, ki bo skrbela za nemoteno izvedbo projekta.

42 Ključna pojma sta preobrazba podjetja in trg

Bo novoimenovani zastopnik podjetja Elektra Ljubljana mag. Vitoslav Türk za uresničevanje zastavljenih poslovnih ciljev poiskal zunanjo pomoč? Kot je razbrati iz njegovih pogledov, za zdaj ni te bojazni, saj naj bi najprej dal priložnost domačim strokovnjakom. Meni namreč, da je treba čim bolj aktivirati delovni in ustvarjalni potencial visoko šolanih kadrov Elektra Ljubljana.

izdajatelj Elektro-Slovenija, d.o.o.

uredništvo Glavni in odgovorni urednik:
Brane Janjič
Novinarja:
Minka Skubic,
Miro Jakomin
Adrema:
Tomaž Sajevec
Lektorica:
Darinka Lempl
Naslov:
NAŠ STIK,
Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana,
tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjič@eles.si

časopisni svet predsednik
Jožko Zabavnik (Informatika),
podpredsednica
Jadranka Lužnik (SENG)
Majda Kovačič (El. Gorenjska),
Aljaša Brave (DEM)
Doris Kukovič (TE-TOL),
Jana Babič (SEL),
Ida Novak Jerele (NEK),
Gorazd Pozvek (TEB),
Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana),
Danica Mirnik (El. Celje),
Jelka Orožim Kopše (El. Maribor),
Neva Tabaj (El. Primorska),
Irena Seme (TEŠ),
Janez Zadavec (ELES),
mag. Marko Smole (IBE),
Danila Bartol (EIMV),
mag. Petja Rijavec (HSE),
Barbara Svetič (Borzen),
Drago Papler (predstavnik
stalnih dopisnikov),
Ervin Kos (predstavnik upokojencev)

Poštnina plačana
pri pošti 1102 Ljubljana

oglasno trženje ITAK, d.o.o., tel. 041 409 191

oblikovanje Meta Žebre

grafična priprava STUDIO CTP, d.o.o.,
Ljubljana

tisk Delo tiskarna, d.d.,
Ljubljana

naš stik je vpisan v register časopisov
pri RSI pod št. 746.
Po mnenju urada
za informiranje št. 23/92 šteje
NAŠ STIK med izdelke
informativnega značaja.

Naklada 6.400 izvodov.
Prihodnja številka
Našega stika izide
28. februarja 2005.
Prispevke zanjo lahko
pošljete **najpozneje**
do 15. februarja 2005.

naslovnica foto Dušan Jež

ISSN 1408-9548 www.eles.si

Potem ko smo že bili prepričani, da bo Elektro Primorski uspelo izpeljati projekt gradnje vetrnih elektrarn vsaj na eni izmed precej omejenega števila potencialnih in ekonomsko še sprejemljivih lokacij v naši državi, še zlasti zato ker je omenjeni projekt pozitivno sprejela večina lokalnega prebivalstva, je konec minulega leta iz Agencije RS za okolje prispelo negativno mnenje o načrtovani gradnji na Volovji rebri. S tem je padlo v vodo tudi upanje za pridobitev potrebnega gradbenega dovoljenja in skorajšnji začetek gradnje, čeprav tako v občini kot v omenjenem elektro podjetju poudarjajo, da zgodbe o slovenskih vetrnicah še ni konec in da še niso povsem obupali.

Ne glede na to in dejstvo, da tudi v energetskih strokovnih krogih obstajajo različna mnenja o upravičenosti in smiselnosti različnih energetskih projektov - od gradnje spodnjeseavske verige do velikih plinskih enot in, če že hočete, tudi postavitve vetrnih elektrarn ali izrabe drugih alternativnih virov - je opisana zgodba bolj zanimiva z druge strani. Njen celotni potek in razplet namreč potrjujejo tisto, na kar smo tudi mi že nekajkrat opozorili, da namreč kljub kopici aktov z zapisi o razvojnih potrebah in željah slovenske energetike, še vedno na nacionalni ravni nimamo verodostojnega dokumenta, ki bi to zelo kompleksno problematiko celovito obdelal, jo osvetlil z različnih kotov, od ekonomskega, strateškega in okoljskega, ter nato opredelil konkretne energetske projekte, za katerimi bosta stroka in država kot lastnica potem tudi stoodstotno stali. Če bi namreč takšen dokument že imeli, se ne bi moglo dogajati, da na eni strani podpisujemo mednarodne sporazume in obvezujoče protokole, ki natančno opredeljujejo predvidene deleže posameznih virov energije, ter hkrati na drugi sprejemamo številne omejitve in odločitve, ki nam dosego zastavljenih ciljev, če že ne povsem onemogočajo, pa vsaj zelo otežujejo.

Zato bi kazalo naš splošni mačehovski odnos do energetike in načrtovanih projektov čim prej temeljito prevetriti in opredeliti, kaj je za Slovenijo in njeno okolje sploh še sprejemljivo ter, kako naprej. In tokrat z dejanskim soglasjem na nacionalni ravni in brez fige v žepu.

ELEKTROENERGETSKA PODJETJA KADROVSKE USPEŠNO KRPAJO LUKNJE

Zanimanje za zaposlitev v elektrogospodarstvu po trditvah odgovornih v podjetjih za zdaj uspešno sledi potrebam, pri čemer vire za izpraznjena delovna mesta v prvi vrsti iščejo med že zaposlenimi in štipendisti. Opazno tudi veliko zanimanje za šolanje ob delu.

temu je treba dodati, da je v strukturi zaposlenih še zmeraj veliko ljudi brez poklicne izobrazbe, skupaj 13 odstotkov.

Najprej izobraževanje, potem zaposlovanje

Eno izmed pomembnejših vprašanj v vprašalniku za podjetja je bila napoved zaposlovanja glede na stopnjo izobrazbe in načrt kadrovskega razvoja med zaposlenimi. Po besedah Kranjčeve je pripravljavce raziskave nemalo »presenetilo, da načrtujejo relativno malo novih zaposlitev in relativno veliko dodatnega izobraževanja«. To pomeni, da pričakujejo od zaposlenih, da se bodo vrnili v »šole« in dvignili svojo izobrazbeno raven, posledica tega pa je, da ostaja malo prostora za mlade, ki so se pred kratkim izšolali, je še pojasnila. Anketa med podjetji tako ni pokazala deficitarnosti med poklici v elektroenergetiki, marveč le, da želijo podjetja poskrbeti za boljše izobrazbo med zaposlenimi.

Največ zanimanja je za višje strokovno izobraževanje, saj naj bi se po rezultatih ankete v izobraževanje te vrste vrnilo več kot 130 zaposlenih, na novo pa so podjetja pripravljena zaposliti le 15 mladih diplomantov s takšno izobrazbo. »V podjetjih bo povpraševanje po diplomiranih visokih strokovnih šol in univerzitetnih programov, predvsem po inženirskih elektrotehnikah, pričakujemo pa lahko tudi večje potrebe po diplomiranih inženirskih strojništva in ekonomistih, torej po visoko izobraženem kadru.« Kakor je dodala, se v nasprotju z energetiko v rudarstvu že čuti potreba po vseh kadrih, ne le tistih z visoko izobrazbo, pri tem pa poudarila, da je ena izmed težav v energetiki, da mladi iz varnosti ne morejo opravljati določenih del, saj morajo biti dovolj stari.

Samo štipendije niso dovolj

Večina podjetij - kar 76 odstotkov - je v

Čeprav velja v javnosti splošna ocena, da se zanimanje za tehnične smeri študija med mladimi v zadnjih letih drastično zmanjšuje, v elektroenergetskih podjetjih pravijo, da z zagotavljanjem potrebnih kadrov za zdaj nimajo večjih težav. Vzroke za to gre verjetno iskati tudi v dejstvu, da so podjetja število zaposlenih v zadnjem času precej zmanjšala in še naprej izvajajo omejevalno zaposlitveno politiko ter skušajo kadrovske luknje zapolniti predvsem s prezaposlovanjem in došolanjem že obstoječih kadrov. Posamezna podjetja veliko delajo tudi na razvoju kadrov, saj kot pravijo, se zavedajo, da so ljudje in njihovo znanje največji kapital. Kakšne so trenutne zaposlitvene potrebe, kako zagotavljajo potrebne kadre in na kakšen način zagotavljajo povezavo med teoretičnim znanjem in prakso so bila samo nekatera izmed vprašanj, ki smo jih tokrat naslovili na odgovorne za kadrovske politike v posameznih podjetjih.

Poklici iz elektroenergetike še niso deficitarni

»Gospodarske družbe se morajo vključiti v izobraževalni sistem in povedati, katere kadre potrebujejo. Brez tega ne bo ne ustreznih izobraževalnih programov in ne kadrov,« je poudarila **Barbara Krajnc**, samostojna svetovalka v

Službi za izobraževanje Gospodarske zbornice Slovenije. Slednja je opravila lani analizo potreb po kadrih v elektroenergetiki med letoma 2004 in 2010 in presenečena ugotovila, da načrtujejo anketirana podjetja malo novih zaposlitev, vendar pa nameravajo v formalne oblike izobraževanja vključiti veliko ljudi, ki so že zaposleni pri njih. Kot je povedala Barbara Krajnc, je želela služba za izobraževanje GZS, ki je v sodelovanju z Združenjem za energetiko pripravila omenjeno analizo, izvedeti predvsem, kakšno strukturo kadrov bodo gospodarske družbe s področja energetike potrebovale v prihodnje. Vprašalnik je naslovila na 35 podjetij, odgovore pa je prejela od tri četrtine, torej od 26 družb, v katerih je zaposlenih vsega skupaj več kot deset tisoč ljudi.

Zanimivi so že podatki o izobrazbeni strukturi zaposlenih: prevladujejo osebe, ki imajo poklicno izobrazbo (triletna poklicna šola), saj jih je v anketiranih podjetjih več kot tretjina ali 3680. Sledijo zaposleni, ki so končali srednjo strokovno ali štiriletno tehniško šolo; teh je prav tako skoraj tretjina ali več kot 3150. Visoko strokovno šolo oziroma univerzitetno izobrazbo ima 1245 ali 12 odstotkov zaposlenih, zelo malo pa je ljudi, ki bi bili še bolj izobraženi (le odstotek) - trije so specialisti, 106 je magistrstrov in 13 doktorjev znanosti. K

AUTO ZA ELEKTROENERGETIKA

vprašalniku povedala, da sodeluje z izobraževalnimi institucijami. Po večini razpisujejo štipendije, izvajajo praktično izobraževanje ter obvezno delovno prakso, vendar pa to velikokrat ne zadostuje, saj je med mladimi preprosto premalo zanimanja za te poklice. »Samo materialni vpliv ni dovolj, temveč jih je treba privabiti z drugimi oblikami, na primer z zagotavljanjem delovnih mest,« je prepričana Kranjčeva. Podjetja morajo tako neposredno sodelovati, denimo, pri zagotavljanju učnih mest, ki jih potrebujejo predvsem študenti višješolskih programov. Slednji so namreč oblikovani tako, da poteka tretjina izobraževanja v podjetjih.

Omenjena analiza je bila tako po besedah Kranjčeve narejena med drugim tudi zato, da bi ugotovili, koliko učnih mest lahko zagotovijo gospodarske družbe na področju elektroenergetike. Izobraževalni sistemi namreč doživljajo v zadnjih osmih letih korenite spremembe, med drugimi je sogovornica napovedala selitev smernic iz bolonjskega procesa na nižje ravni izobraževanja, ne le v univerzitetne in visokošolske programe. Del tega je tudi vključevanje gospodarstva v načrtovanje programov, saj naj bi bilo izobraževanje odraz potreb v gospodarstvu in ne obratno, kakor smo bili navajeni do zdaj.

»Ta možnost je pri nas relativno nova, saj je postal sistem, v katerem narekuje tempo razvoja gospodarstva šolski sistem, okoren,« je dejala Kranjčeva.

Spremembe zakonodaje

Med glavne spremembe na tem področju zagotovo sodijo zakonodajne - Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o poklicnem strokovnem izobraževanju in Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah ter najnovejši Zakon o višjem strokovnem izobraževanju, so tako podlaga za sodelovanje šolskega sistema z gospodarstvom, tudi z GZS ter njegovimi združenji.

Poleg tega bo treba v prihodnje reorga-

Večinski lastnik naših družb - država od njih zahteva znižanje stroškov, ne samo zaradi državne blagajne, predvsem zaradi tuje konkurence. Zmanjševanje števila zaposlenih oziroma omejevanje novih zaposlitev sta med najbolj popularnimi ukrepi zniževanja stroškov skoraj v vseh elektro podjetjih.

Ni bilo zaznati, da bi v kateri izmed naših družb naredili ustrezno primerjavo, kaj pomeni pri zniževanju stroškov zmanjšanje zaposlenih kar povprek in znižanje drugih stroškov. Družba, ki ima izdelano dolgoročno razvojno vizijo, načrt kadrov, ki jih za izvedbo vizije potrebuje, in s tem povezano strategijo zniževanja stroškov na vseh ravneh, povezanih predvsem z opravljanjem glavne dejavnosti, pa tudi drugih, ki prinašajo dobiček, naj se nam oglasi, da jo predstavimo.

Elektroenergetika je med najpomembnejšimi gospodarskimi panogami. Elektroenergetski strokovnjaki so tudi zaradi dolgotrajnega neustreznega umeščanja panoge v družbi nekoliko zadržani strokovnjaki. Tržne razmere delovanja naših družb potrebujejo pogumnejše delavce, dobro strokovno podkovane z vrsto drugih veščin, ki jih delajo samozavestnejše in prodornejše. Elektroenergetska podjetja in ves sistem bo toliko močan in uspešen, kolikor več tovrstnih strokovnjakov bo v njem. Težko je spreminjati delavce nekaj let pred upokojitvijo. Ti znajo delati, so polni izkušenj in modrosti, so pa premalo drzni. Tudi zato je treba delati z mladimi, jih štipendirati, zaposlovati in vzgajati v ustrezne strokovnjake, ki bodo kos sodobnim izzivom elektroenergetike in ki bodo s pomočjo starejših kolegov znali prodreti tudi v sistem izobraževanja. Slednji bo le tako lahko odraz potreb v elektroenergetiki, in ne obratno, kot smo navajeni zdaj. Delovne razmere in razmere, v kakršnih delujejo elektroenergetske družbe, so se v zadnjih letih zelo spremenile, še bolj se bodo leta 2007 s popolnim odprtjem trga.

Da optimizacija proizvodnje in drugih procesov v elektroenergetiki zahteva bolj izobražene in strokovno podkovane kadre, tehniki dobro vedo, prav tako vedo tudi, da primanjkuje dobrih elektroinženirjev energetikov in drugih podobnih profilov. Direktor jeseniškega Acronija ponuja vsakemu elektroinženirju energetiku, ki bi se zaposlil pri njih, avto.

Minka Skubic

nizirati in spremeniti financiranje sistema izobraževanja in zagotoviti tudi na tem področju socialno partnerstvo. Cilja tega procesa sta v prvi vrsti decentralizacija priprave vsebin izobraževalnih programov in regionalizacija izobraževalnih institucij, ki naj bi se prilagodile potrebam v tako imenovanih »izobraževalnih regijah«, obenem pa naj bi omenjene institucije sprejele koncept vseživljenjskega učenja.

Krajnčeva je ugotovila, da vsi navedeni segmenti pri nas še niso uveljavljeni, a se sistem vendarle počasi vpeljuje, med drugim bo zagotovo aktualen tudi v energetiki, ki bo v prihodnje optimizirala proizvodnjo, zaradi česar bodo zahteve po bolj izobraženem in strokovno podkovanem kadru večje. Glede

na to, da bo delo večidel potekalo timsko oziroma v projektih skupinah, bodo morali zaposleni obvladati še tako imenovane mehke veščine, kot so delo z ljudmi, komunikativnost in podobno.

Kljub napovedanim trendom je iz analize, ki jo je opravila GZS, mogoče sklepati, da se podjetja s področja elektroenergetike še ne srečujejo s pomanjkanjem kadrov, vendar pa jih večina (skoraj 80 odstotkov) razmišlja o tem, kako pritegniti mlade v poklice, po katerih je oziroma bo večje povpraševanje. Barbara Krajnc je napovedala, da bodo podobno anketo izvedli še enkrat, le da bo takrat bolj poglobljena, saj bi vendarle radi preprečili morebitni pojav deficitarnosti.

Povečati zanimanje za vpis

Med tistimi poznavalci energetike, ki že dalj časa opozarjajo na to, da strokovni napredek elektroenergetike temelji tudi na strokovnjakih, ki so sposobni raziskovati, načrtovati in sprejemati kakovostne odločitve, je **prof. dr. Ferdinand Gubina** z ljubljanske Fakultete za elektrotehniko. Po njegovi presoji so razlogi, da deluje elektroenergetika v naši državi v neugodnih razmerah, zlasti ukinitvev ministrstva za energetiko in vključevanje energetike v različne resorje. Energetika je tako bistvena za gospodarstvo in razvoj družbe, da bi bilo smotrno, da je samostojni resor. Drug razlog je premajhno število elektroenergetskih strokovnjakov,

in sicer zaradi upadanja vpisa na močnostno smer na obeh elektro fakultetah, in tretji neustrezno financiranje raziskav s področja energetike. Tokrat smo se v pogovoru s profesorjem Gubino dotaknili predvsem problema premajhnega vpisa.

Sogovornik, ki dobro pozna vodilne kadrovske zasedbe v elektro podjetjih, pravi, da je bila v vrsti izmed njih dolgo časa bojazen zaposliti dobre strokovnjake. Ta miselnost se že nekaj časa spreminja, in družbe so se začele zavedati, kaj pomeni dober, široko razgledan strokovnjak, zato si najboljše skušajo zagotoviti že na fakulteti, na primer s štipendiranjem. Ugotavlja, da se vpisuje na Fakulteto za elektrotehniko premalo najboljših dijakov iz gi-

mnazij in tehničnih šol. Tehnične šole dajejo največ študentov, učijo pa premalo tujih jezikov, ki postajajo bistveni zaradi odpiranja podjetij v svet.

»Ker je bila splošna klima zadnjih deset let usmerjena v družboslovje, je tudi sicer šla večina uspešnejših dijakov na pravo in ekonomijo. Na naši fakulteti sprejmemo na leto 250 študentov na univerzitetni študij in 250 na visoko strokovni. Težave so v tem, da je osip iz prvega v drugi letnik več kakor polovičen. V smer močnostna elektrotehnika, ki se v tretjem letniku deli na industrijsko elektrotehniko in energetiko, se vpiše na leto okrog 30 študentov, kar je nekoliko bolje kakor pred leti, ko smo jih imeli samo 15 do 20. V zadnjih letih imamo na energetiki v četrtem letniku med 15 in 20 študentov. Ker je bilo diplomantov energetike v zadnjih letih premalo, so elektro podjetja na mesta, ki so zahtevala tovrstna specifična znanja, zaposlovala elektro inženirje različnih profilov,« pojasnjuje prof. Gubina, ki vidi rešitev iz nastale situacije v tem, da naj bi elektrogospodarska podjetja štipendirala študente.

V nekaterih podjetjih so se tega že začeli zavedati, tako študente štipendirata Eles in Elektro Ljubljana. Z vodilnim v teh družbah se profesorji na elektroenergetiki mnogokrat dogovorijo, da njihovi štipendisti delajo diplomske naloge s področij, ki so za štipenditorja zanimiva in koristna. Mladi inženirji so neobremenjeni in vidijo stvari hitreje rešljive. Na prof. Gubino se podjetja tudi sama obrnejo za priporočilo za katerega izmed njegovih študentov, tako za štipendijo kot za zaposlitev. Pravi, da se je večina, ki se je zaposlila po tej poti, dobro izkazala. Nedavno tega je dobil pobudo večjega podjetja za priporočilo za tri štipendiste. Kljub dobri štipendiji - 80 do 120 tisoč tolarjev - se kandidati težko odločajo zanjo, ker si želijo možnosti nadaljnega izobraževanja na podiplomskem študiju. Tudi ta je danes ena od privlačnosti za mlade inženirje.

Kaj pa nagrade za dobre študente in dobre diplomske naloge, tudi te bi lahko bile motiv za študij energetike? »Na naši fakulteti imamo nagrade za dobre predavatelje. Tudi za diplomska dela dobrih študentov obstajajo že Bedjaničeve nagrade industrije Iskra. Dobro bi bilo, če bi tudi elektrogospodarska podjetja oblikovala nagrade, na primer nagrade Milana Vidmarja za najboljša diplomska dela s področja elektroenergetike. Zamisel je vredna premisleka. So pa študentje močnostne elektrote-

hnike na Elektro fakulteti v zadnjem desetletju dobili štiri Prešernove nagrade in več kakor 15 Bedjaničevih nagrad za diplomska, magistrska in doktorska dela,« nadaljuje profesor, o čigar uspešnosti študentov govori dejstvo, da je vrsta njegovih podiplomskih študentov na vodilnih mestih v družbah elektroenergetike in da jih je vrsta izmed njih doktorirala.

K temu gotovo pripomore tudi njegov način dela s študenti. Vsak njegov študent mora v podiplomskem študiju raziskovati nekaj novega. Profesor pri skrbi v okviru svojega laboratorija od elektrogospodarskih podjetij nalogo ali projekt, podiplomski študentje ga obdelajo in morajo predstaviti rezultat svojega dela podjetju. Nadalje mora diplomant napisati referat in ga poslati na mednarodno konferenco, kjer se zberejo največji strokovnjaki s tega področja. Študent mora predstaviti in zagovarjati svoje delo, pri tem pa se tudi seznaniti z najuglednejšimi profesorji na svetu. Rezultate mora podiplomski študent objaviti v članku v ugledni svetovni strokovni reviji. Poleg tega naroči diplomantom, da preživijo vsaj še teden dni v državi, v kateri je konferenca, da si ogledajo tamkajšnje življenje in znamenitosti. Pravi, da je to pot, da podiplomski študentje postanejo samostojni, brez strahov pred tujimi strokovnjaki, tujim znanjem, pa tudi naučijo se znajti sami v tuji deželi.

V Parizu je na Cigre pred leti organiziral in vodil posvetovanje o šolanju elektroinženirjev (Electric Power Engineering Education Panel) in je iz predstavitve japonskega predstavnika videl, da sam dela tako, kot delajo z mladimi inženirji podiplomci pri njih. Podobno je izkusil sam med svojim podiplomskim izobraževanjem v ZDA kot Fulbrightov štipendist, tako kot pozneje še trije njegovi diplomanti. Meni, da so za podiplomski študij zelo zanimive na primer ZDA, ki so dežela trdega kapitalizma - ki daje študentom vse možnosti, od njih pa tudi zelo veliko zahteva. Takšno kompleksno šolanje daje poleg strokovnosti in samozavesti še dodatno razgledanost in od direktorjev družb je odvisno, ali si tako usposobljene inženirje upajo zaposliti ali ne. Doslej so se za takšno podiplomsko šolanje svojih štipendistov odločila podjetja, kot so Soške elektrarne, Eles, Elektro Ljubljana in Elektro Primorska. Pri tem so se štipendisti vključili v program mladih raziskovalcev, ki ga že drugo desetletje financira država.

Na ljubljanski Fakulteti za elektrotehniko se v zadnjem času zavedajo, da

Foto: Dušan Križ

avedba trga zahteva drugačen profil inženirjev, da družbe potrebujejo elektroinženirje, ki poznajo tudi ekonomske zakonitosti. Že doslej so imeli predmet ekonomija, ki ga je bilo treba obnoviti. Zato so angažirali še predavatelja z ekonomske fakultete. Poleg tega vključujejo novosti, ki jih prinaša trg, njegovo delovanje, sistemske storitve, prenosne zmogljivosti v predmetnik študentov elektroenergetike. Pri podiplomskem študiju pa spoznajo tudi značilnosti trgovanja z električno energijo.

Po besedah prof. Gubine dobijo diplomanti Fakultete za elektrotehniko ustrezno znanje o trenutnem stanju tehnike in razmerah v elektrogospodarstvu, da pa bi izšolali zadostno število elektroinženirjev, bi se jih moralo vpisati več. Energetiki imajo sistemska znanja, elektrogospodarska podjetja jih potrebujejo; dobri strokovnjaki postanejo diplomanti z nekajletno prakso in dodatnim izobraževanjem. Zatorej ni čudno, da je povprečno okrog osem univerzitetnih inženirjev elektroenergetikov, ki na leto diplomirajo v zadnjih trinajstih letih, odločno premalo za tehnološko čedalje bolj razvito elektrogospodarstvo. Profesor upa, da je to dovolj strokovno usposobljeno in močno, da bo znalo skupaj z univerzo lastniku - državi ustrezno strokovno pojasniti, kaj dolgoročno pomeni stalno zmanjševanje števila študentov in zapostavljanje raziskav pri vzgoji strokovnega kadra v tej družbeno tako pomembni panogi. Brez električne energije tudi v prihodnje najbrž ne bo šlo.

V Elesu z zagotavljanjem potrebnih kadrov za zdaj brez težav

Zaposlovanje v Elektro-Sloveniji je v skladu z zahtevami lastnika zadnjih nekaj letih zelo omejeno in ker tudi ni večje fluktuacije delovne sile, gre predvsem za nadomeščanje delavcev, ki odhajajo v pokoj. Število zaposlenih tudi drugače praviloma ne niha in se spreminja bolj zaradi izločanja posameznih dejavnosti, kot je bilo to v minulem letu v primeru odhoda določene števila strokovnjakov v Elektro.TK oziroma letos zaradi izločitve Izobraževalnega centra slovenskega elektrogospodarstva. Po besedah vodje kadrovske službe **Irene Skubic** Eles dejansko nadomešča le tiste kadre na področjih, kjer ni pravih rezerv, drugače pa že nekaj časa kadrovske potrebe rešuje z racionalizacijo in prerazporeditvijo delovnih nalog ali manjšimi orga-

nizacijskimi spremembami. In takšna kadrovska usmeritev se kaže tudi za naprej, saj naj bi število zaposlenih v Elesu v prihodnje skušali še zmanjšati oziroma naj ga vsaj ne bi povečevali. Doslej smo se trudili, da bi kar se da izrabili tudi možnost zaposlovanja naših študentov, katerih število se je v zadnjih letih gibalo okrog 26, pri čemer pa se že kaže, pravi Irena Skubic, da vseh zaradi že omenjenega omejevanja zaposlovanja v prihodnje ne bo mogoče več zaposliti. Sicer pa ima Eles ta hip dvanajst študentov, od tega šest na elektrotehnični fakulteti - smer močnostna elektronika in štiri na telekomunikacijah, ki naj bi šolanje predvidoma končali tja do leta 2008.

Drugače pa je sedanja kadrovska struktura glede na organiziranost in potrebe podjetja ustrezna, pri čemer znaša povprečna starost zaposlenih 44 let, dobra polovica vseh zaposlenih pa ima višjo ali visoko izobrazbo. Eles ima tudi precejšnje število ljudi, ki se izobražujejo ob delu na podiplomski ravni, pri čemer skuša podjetje v sodelovanju z zaposlenimi in fakultetami sooblikovati naloge in njihovo vsebino prilagoditi konkretnim potrebam. Sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami, zlasti Elektrotehniško fakulteto, je Eles pridom izrabil tudi v primeru izbora študentov, prav tako pa dobro poteka sodelovanje tudi z matičnim izobraževalnim centrom ICES-om pri vključevanju zaposlenih v specializirane strokovne programe in organiziranju izobraževalnih tečajev za potrebe večjega števila zaposlenih.

Kot že rečeno, pa večjih težav s pridobivanjem potrebnih kadrov Eles za zdaj nima, saj sodeč po številnih prošnjah za zaposlitev, ki v kadrovsko službo prihajajo skoraj vsak dan, v slovenski javnosti očitno velja za solidno in zaželeno podjetje. Ne nazadnje to potrjuje tudi število prijav na občasne javne kadrovske razpise, ko se na posamezno razpisano delovno mesto prijavi po deset in več kandidatov.

IBE prisega na lastno vzgojo kadrov in potrebne izkušnje

Kakor že sam naziv družbe pove, se IBE, d. d., svetovanje, projektiranje in inženiring ukvarja z dejavnostmi, ki slonijo predvsem na kadrih. Če želijo zadovoljiti potrebam naročnikov, morajo njihovi kadri v osnovi imeti ustrezno splošno izobrazbo, posebna strokovna in specialistična znanja ter predvsem veliko, veliko izkušenj. Že sam

Zakon o graditvi objektov predpisuje potrebno izobrazbo, opravljen strokovni izpit in ustrezna leta delovnih izkušenj za projektiranje in druge dejavnosti v zvezi z graditvijo objektov.

Že od ustanovitve družbe leta 1950 je bistvo politike upravljanja človeških virov v IBE-ju, da sami skrbijo za kakovost in razvoj lastnih kadrov. Skozi skupinsko delo na najzahtevnejših projektih, stalno izobraževanje in osvajanje novih tehnologij ter ne nazadnje skozi stimulatívno plačno politiko in dobre delovne razmere se trudimo ustvarjati okolje, v katerem se brez ovir pretakajo znanje in izkušnje oziroma v katerem se gradijo kakovostni kadri.

Praksa kaže, da za samostojno delo in prevzem odgovornosti na področju projektiranja, svetovanja in inženiringa na zahtevnih energetskih objektih, posamezen projektant potrebuje celo od pet do deset let delovnih izkušenj.

V IBE-ju tako ugotavljajo, da lahko velike in multidisciplinarne projekte, na primer v energetiki ali zahtevni farmacevtski industriji, uspešno uresničijo samo s sposobnimi kadri, ki jih dobro poznajo in v katere verjamejo. Pri tem se je pokazalo, da poceni rešitve, kot je denimo začasno ustvarjanje projektnih skupin iz posameznikov različnih družb, katerih sposobnosti, znanja in izkušnje do potankosti ne poznajo, na tako velikih projektih ne dajejo želenih rezultatov in dolgoročno ne morejo zagotavljati kontinuitete in podpore naročniku.

Sicer pa imajo v IBE trenutno 250 zaposlenih, od katerih ima približno polovica višjo in visoko izobrazbo, med njimi je tudi 16 magistrstov in 2 doktorja znanosti. Čeprav so v preteklih letih zaposlili precej mladih inženirjev, v prihodnje ne pričakujemo kakšnih velikih sprememb v številu zaposlenih. Pri zaposlovanju novih delavcev se trudijo obvladovati predvsem dva pomembna cilja: ohraniti kontinuiteto posameznih organizacijskih skupin zaradi upokojitvev ter po kakovosti in obsegu zagotoviti popolno obvladovanje projektnih nalog, ki jih pred njih postavljajo naročniki. Pri razvoju in usmerjanju kadrov zato skušajo upoštevati ne samo izobrazbo in strokovnost, temveč tudi druge sposobnosti oziroma kompetence posameznika kot celoto. Tako se pokaže, da se nekateri projektanti z leti razvijejo v izrazite specialiste in strokovnjake, drugi pa razvijejo velik smisel za organizacijo in vodenje projektov.

»Moram poudariti,« pravi pomočnik

glavnega direktorja IBE **Elvis Štemberger**, »da imamo v zadnjih letih precej težav s pridobivanjem novih mladih kadrov na področju projektiranja. Delo projektanta je namreč precej specifično in zahteva človeka s širokim spektrom osnovnega znanja, z razvitimi delovnimi navadami in pripravljenega na sprotno izobraževanje in dolgoletno usmeritev v ta poklic.«

Naše izkušnje kažejo, da je javni razpis najslabša metoda pridobivanja kadrov. Kandidatov je veliko, njihovo osnovno znanje in sposobnosti pa niso zadovoljivi.

Mogoče so vzrok za to tudi težnje preteklih let, da veliko maturantov z najboljšimi ocenami za nadaljevanje študija izbere družboslovne, in ne tehničnih fakultet. Ta upad števila mladih tehničnih kadrov je posebej izražen pri množici višjih in visokih strokovnih programov, v katere vstopajo študenti z različnimi predhodnimi znanji in pri katerih so tudi kriteriji včasih vprašljivi. Bojimo se, da bo tudi prenova oziroma uskladitev univerzitetnih programov z Bolonjsko deklaracijo prinesla še nadaljnji upad kakovosti diplomantov.

Mogoče se sliši paradoksalno, toda po naših izkušnjah tudi štipendiranje ni ravno najbolj učinkovit način pridobivanja mladih perspektivnih kadrov. Namreč, pogodba o štipendiranju se po navadi sklene v času, ko mlad človek niti ni prepričan, da bo prav projektiranje s svojo specifičnostjo njegova poklicna in v praksi dostikrat tudi življenjska usmeritev.

Tako najboljše rezultate pri zaposlovanju mladih kadrov v IBE dosežemo na podlagi neposrednih stikov in priporočil. Pri tem je zelo koristno naše sodelovanje s fakultetami, od skupnega dela na določenih projektih in omogočanja izvajanja študentskih praks do izmenjave izkušenj in spremljanja potencialnih kandidatov že v času študija. Upamo, da se bo to sodelovanje v prihodnje še okrepilo, mogoče tudi v smislu sodelovanja pri oblikovanju nekaterih programov.

Z vstopom Slovenije v EU so nedvomno nastopile nove razmere na trgu delovne sile. Marsikatero podjetje, pravi Elvis Štemberger, bo reševalo svoje globalizacijske težave z najemanjem poceni delovne sile, ki že trka tudi na naša vrata. Imamo tudi večletne izkušnje v okviru mednarodne izmenjave študentov tehničnih strok (IAESTE). Kljub tem novim možnostim pa bomo v IBE še naprej dolgoročno vzgajali lastne kadre. Znanje, izkušnje in druge

sposobnosti, ki so potrebni za uresničitev zahtevnih projektov, ne pridejo čez noč, temveč so v naši panogi plod dolgoletnega trdega dela.

TEŠ in SENG še štipendirata

V **TE Šoštanj** imajo zaposlenih 21 elektroinženirjev, od tega 12 s šesto stopnjo in devet s sedmo, poleg tega imajo v elektrarni še 28 inženirjev drugih tehničnih profilov. Poleg tega dela v TEŠ kar 163 tehnikov različnih smeri. Povprečna starost inženirskega kadra je 43 let. Tovrstni kader sproti pomlajajo na podlagi kadrovske analize, ki jo imajo narejeno do leta 2020, in sprotne upokojevanja zaposlenih. Njihovi inženirji morajo imeti od enega pa do pet let delovnih izkušenj na področju energetskega dela, da lahko samostojno delajo. Štipendirajo kar 59 dijakov in študentov tehničnih smeri in običajno zaposlijo nove delavce iz vrst svojih štipendistov.

Soške elektrarne je v zadnjih dveh letih zapustilo kar 14 visoko strokovno usposobljenih delavcev, ki so jih delno nadomestili z nekaj mlajšimi kadri v centru vodenja. Štipendiranje imajo dobro urejeno tako za študente elektro kot strojne smeri, pri štipendiranju pa imajo prednost otroci njihovih delavcev in mladi iz regije. Vodilni v SENG-u se zavedajo, da je problem pri hidroproizvodnji, da je treba mlad kader vzgajati vsaj štiri do pet let, da lahko samostojno dela. Poleg tega morajo imeti njihovi delavci še druge kvalitete, in ne samo strokovne, tako da ni enostavno priti skozi sito za delo na SENG-u.

Dravske elektrarne si želijo še več sodelovanja z univerzami

Glede na restriktivno politiko zaposlovanja, ki jo v Dravskih elektrarnah izvajajo že več kot deset let, so njihove potrebe po kadrih zelo omejene. Usmerjene so predvsem na nadomeščanje delavcev, ki se upokojujejo, pa še te nadomeščajo običajno le kakšno polovico. Tako po besedah pomočnika direktorja **Marjana Šmona** s pridobivanjem novih kadrov nimajo večjih težav niti na tehničnem področju. Sicer pa pridobivanje novih kadrov v Dravskih elektrarnah temelji predvsem na njihovi štipendijski politiki. Glavni razlog je v tem, da zaradi specifičnosti dejavnosti že formiranih in ustrezno usposobljenih delavcev ne morejo dobiti na trgu delovne sile. Nekateri profili strokovnih delavcev potrebujejo nekaj let,

da dobro spoznajo svoje področje dela, zato so se raje usmerili na pridobivanje potrebnega kadra preko štipendijske politike.

Na leto imajo tako nekaj čez 20 štipendistov, skoraj tri četrtine pa jih je tehnične stroke. Pri pridobivanju kadrov oziroma štipendistov s področja energetike imajo s Fakulteto za elektrotehniko, računalništvo in informatiko že skoraj deset let dogovor, da jim profesorji svetujejo pri izboru najboljših študentov, ki jim potem odobrijo štipendije in omogočijo pripravništvo. Na ta način so, pravi Marjan Šmon, pridobili kar nekaj odličnih tehničnih kadrov in bodo s takšno politiko nadaljevali mogoče tudi na drugih področjih. Pri pridobivanju že oblikovanih strokovnjakov pa so se v nekaj primerih obrnili tudi na specializirane agencije za pridobivanje kadrov in tudi ta način se je pokazal za uspešnega.

Drugače pa naj bi se v Dravskih elektrarnah v prihodnjih petih letih upokojilo več kot petdeset delavcev. Večji del teh delavcev ne bodo nadomeščali, seveda pa razmišljajo tudi o kadrih, ki bodo potrebni za uresničitev projektov iz njihovega strateškega razvojnega programa, dolgoročnega razvojnega programa HSE in Nacionalnega energetskega programa. Ne glede na to, pa glede na predviden obseg potreb po novih kadrih za naslednje petletno obdobje, menijo, da s pridobivanjem potrebnega kadra ne bodo imeli težav.

Kot že rečeno, tudi v prihodnje stavijo predvsem na sodelovanje z univerzami. Kot je povedal Marjan Šmon so doslej tesno sodelovali predvsem z mariborsko Fakulteto za elektrotehniko (FERI), navezali pa so stike tudi s Fakulteto za strojništvo in Ekonomsko-poslovno fakulteto. Takšnega sodelovanja je bilo po njihovem mnenju v preteklosti še premalo in bodo skušali to spremeniti na ta način, da bodo fakultetam posredovali nabor nekaterih njihovih razvojnih problemov, ki naj bi jim jih te pomagale rešiti. Želijo si tesnejšega sodelovanja tudi z gospodarsko zbornico in podobnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z usposabljanjem kadrov, vendar pa zaradi specifične dejavnosti na tem področju ne pričakujejo velikih rezultatov.

Kadrovanje je pomembna poslovna funkcija

Uprave distribucijskih podjetij Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska smo tokrat zaprosili, da

nam pojasnejo, kakšen pomen ima v njihovem podjetju razvoj kadrov, kako je zasnovan sistem načrtovanja kadrov, katere so temeljne značilnosti kadrovanja, na kakšen način pridobivajo nove kadre, kakšne so trenutne potrebe po kadrih, kako rešujejo izzive vrednotenja in motiviranja kadrov in kako zagotavljajo povezavo med znanjem (izobraževanjem) in kadri v dolgoročnem obdobju.

Kot so povedali na upravi **Elektra Ljubljana**, se zavedajo, da so njihovi zaposleni glavna konkurenčna prednost podjetja, saj je uspeh poslovanja odvisen od znanja, odgovornosti, ustvarjalnosti in zadovoljstva vsakega izmed zaposlenih. S primernim kadrovanjem si zagotavljajo kadre z ustrezno izobrazbo, izkušnjami in veščinami za ustvarjalno delo in doseganje ciljev podjetja.

Čeprav je podjetje omejeno pri zaposlovanju novih kadrov, si prizadeva za ustrezno štipendijsko politiko pridobiti štipendiste, da uspešno nadomestijo zaposlene, ki zaradi upokojitve zapuščajo podjetje. Ker je podjetje razvojno in tudi tržno naravnano, si s štipendiranjem poskuša zagotoviti kader, ki bo zasedel delovna mesta, ki se odpirajo za novo organizacijo in večjim obsegom dela. Podjetje štipendira predvsem študente na visoko strokovnih programih tehniških smeri, nekaj pa tudi dijakov šol tehniške usmeritve. Štipendistom, prihodnjim sodelavcem, podjetje namenja posebno pozornost, zato jim omogoča opravljanje obvezne šestmesečne prakse in opravljanje počitniškega dela in jih s tem uvaja v prihodnje delo. Štipendisti prejema tudi notranje glasilo podjetja Elektro novice, ki jim omogoča vpogled v dogajanja, tako na strokovnem področju kot na drugih področjih udejstvovanja zaposlenih v podjetju.

Predvsem pa poskuša podjetje zapolnjevati vrzeli v zaposlovanju z razvojem kadrov. V ta namen namenja določen del denarnih sredstev za študij ob delu, z namenom dviga izobrazbene strukture zaposlenih. Interes za tako obliko izobraževanja je precej velik in se iz leta v leto povečuje. Ker pa je v današnjem času poleg formalne izobrazbe za uspešno opravljanje dela potrebno še veliko drugega znanja, organizirajo tudi druge oblike izobraževanja, v katere se vključuje čedalje več zaposlenih. Služba za varnost in zdravje pri delu organizira razne oblike usposabljanja delavcev za varno delo, saj je le zdrav zaposleni uspešen delavec.

Podjetje Elektro Ljubljana pa si je v slovenskem prostoru, med večjimi po-

djetji morda z malo zamude, pa vendar z veliko volje, zadalo cilj uvedbe letnih osebnih pogovorov, kot ene od oblik razvoja kadrov. V ta namen je pripravilo vse potrebne dokumente in postopke za izpeljavo vodenih pogovorov, ki jih bodo izvajali enkrat na leto in si z njimi prizadevali doseči temeljni cilj, to je povečati delovno uspešnost posameznika in kadrovskega potencial. V podjetju upajo, da bodo s poglobljenim poznavanjem in zaupanjem med vodjo in sodelavcem omogočili osebno rast in razvoj posameznikove kariere.

S posodobitvijo sistemizacije delovnih mest in vrednotenjem dela težijo k temu, da bodo zaposleni motivirani za opravljanje svojih nalog, uveljavitev svojega znanja in zamisli ter za razvoj svoje kariere. Preizkušali bodo, ali so v teh ciljih uspešni s tem, da bodo merili organizacijsko klimo in zadovoljstvo zaposlenih in si prizadevali, da jo stalno izboljšujejo.

Sicer pa se v Elektru Ljubljana zavedajo, da je proces kadrovanja in ravnanja z zaposlenimi pomembna poslovna funkcija, ki ji je treba nameniti veliko pozornosti, zato s sodobnimi pristopi do tega pomembnega področja želijo nadoknaditi zamujeno in stopiti v korak s sodobnimi sistemi.

Temeljna značilnost - zmanjševanje stroškov

Na upravi **Elektra Maribor** so povedali, da razvoj kadrov v njihovi družbi obsega kadrovanje, usposabljanje in motiviranje, zdravje in zadovoljstvo zaposlenih, motiviranje. Gre za področja, ki so med sabo neločljivo povezana in predstavljajo tako imenovano mehko varianto v poslovanju njihove družbe. Ta komponenta ima velik vpliv na poslovanje in je zato strateškega pomena za razvoj in rast družbe.

Načrt kadrov je letni in je sestavni del gospodarskega načrta družbe. Načrt poleg števila zaposlenih opredeljuje tudi kvalifikacijsko strukturo. Razdeljen je na posamezne sektorje oziroma ustrezne organizacijske enote. Predlagatelji so posamezne organizacijske enote, kadrovska služba pa predloge zbere, jih strokovno uredi ter uskladi posamezne postavke z upravo družbe, ki o načrtu kadrov odloča.

Temeljna značilnost kadrovanja je seveda zmanjševanje oziroma optimiranje stroškov dela. Tako imajo zadnje leto in tudi v letu 2005 negativno rast števila zaposlenih, kar je posledica predvsem skrbnega organiziranja dela in predčasnega upokojevanja, tako da

zmanjševanje števila zaposlenih ne vpliva na poslovni proces ter na rast in razvoj podjetja.

Nove kadre pridobivajo s posredovanjem ustreznih agencij ali z javnimi razpisi. Štipendiste seveda za zdaj še zaposlujejo, predvsem gre tu za elektrikaarje energetike, ki so deficitaren kader.

Kakšne so trenutne potrebe po kadrih? Načrt za leto 2005 še ni bil sprejet, vendar bodo po sedanjem osnutku praviloma zaposlovali samo štipendiste in tako nadomeščali samo upokojitve. Če pa se bodo z vidika nemotene poteka procesa dela pokazale potrebe, bodo izvedli tudi kak javni razpis.

V podjetju Elektro Maribor so sprejeli nov plačni sistem in notranjo organizacijo, ki je v veljavi od 1. januarja 2005. Tako so v plačnem sistemu uvedli horizontalno napredovanje v okviru istega tarifnega razreda, 1. januarja 2006 bodo uvedli sistem gibljivega dela plače na podlagi osebne in poslovne uspešnosti. Zaradi uvajanja tega orodja bodo že v kratkem začeli z delavnicami o postavljanju merljivih ciljev, ki so podlaga za določanje gibljivega dela plače. Pri motiviranju uvajajo tudi sistem pohval in stimulativen inovacijski sistem.

Kot že rečeno, je usposabljanje in izobraževanje ena izmed pomembnih postavk pri razvoju kadrov. Pri usposabljanju, ki ga narekujejo zakoni (periodika), so tako vezani na predpise in ga morajo izvajati. Pri izobraževanju za dosego formalne šolske izobrazbe pa njihove sodelavke spodbujajo tako, tako da jim krijejo stroške šolanja. Vse to v Elektru Maribor udeležujejo v skladu z letnim načrtom izobraževanja in usposabljanja in tako tudi dolgoročno skrbijo za cilj, ki so si ga zadali, to je zvišanje kvalifikacijske strukture sodelavk in sodelavcev.

Razvoj kadrov kot sistematičen proces

Iz uprave **Elektra Celje** so sporočili, da razvoj kadrov v njihovem podjetju dobiva čedalje večji pomen. K razvoju kadrov med drugim pripomorejo tudi z izvajanjem letnih pogovorov, ki postajajo ključni element spremljanja kadrov in usmerjanja kariere zaposlenih. Razumejo jih kot obliko načrtnega dela vodij s sodelavci, usmerjenega v njihovo strokovno usposobljenost, razvojni potencial in delovno uspešnost. Njihov cilj je zagotoviti učinkovito delo v izvajanju javnih gospodarskih služb s področja oskrbe z električno energijo na podlagi sposobnih, usposobljenih in učinkovitih sodelavcev.

Razvoj kadrov (Human Resource Development) je z vidika njihove organizacije sistematičen in načrtovan proces priprave, izvajanja in nadzorovanja vseh kadrovskega izobraževalnih postopkov in ukrepov, namenjenih strokovnemu, delovnemu in osebnostnemu razvoju zaposlenih. Razvoj zaposlenih, ki ga pojmujejo tudi kot kariera, označuje življenjsko pot posameznika z vidika delovnih izkušenj, znanja, delovnih mest, služb in napredovanj.

Načrtovanje kadrov je v Elektru Celje kontinuiran proces, ki je del strateškega načrta podjetja. Postopek zajema strateško, taktično in operativno raven kadrovskih virov, to je menedžmenta, strokovnjakov in drugih zaposlenih. Iz njega mora biti razvidno, koliko in kakšen kader potrebuje podjetje v prihodnosti. Torej kader načrtujejo na podlagi ocene obstoječega stanja in iz potreb po kadrih v prihodnosti.

Vodstvo podjetja na podlagi načrta nalog, ciljev podjetja in zaznavanja problemov naredi analizo stanja (prednosti, slabosti, možnosti, nevarnosti), in sicer vsak za svoje področje po hierarhiji navzdol. Pri tem upošteva delovne načrte, sistemizacijo delovnih mest, strategijo, politiko podjetja, vplive gospodarskega, tehničnega in socialnega okolja podjetja.

Na podlagi informacij - poročila o zaposlenosti za preteklo obdobje, vodstvo predvidi dejansko potrebno število in strukturo kadrov za prihodnje obdobje. Pri tem upošteva načrte poslovanja, fluktuacijo, reorganizacijo itd. Tako ugotovljene potrebe so podlaga za razne kadrovske akcije, s katerimi želijo uresničiti zastavljeni načrt. Ko vodstvo z izračuni ugotovi dejansko potrebo po strukturi kadra, to opredeli z dolgoročnimi (od 5 let), srednjeročnimi (od 1 do 5 let) in kratkoročnimi načrti (do 1 leta). Potrebo po razporeditvi, zaposlitvi, usposabljanju, izobraževanju in stimulaciji odda na obrazcu vodji kadrovskega sektorja. Vodja kadrovskega sektorja potrebe prouči in na njihovi podlagi organizira izdelavo načrtov. Na podlagi potreb kadrovskega sektorja izdelava skladno z organizacijsko strukturo mobilne in orientacijske načrte kadrovskih virov, in sicer načrt strukture potrebnega kadra, načrt izobraževanja in usposabljanja, načrt napredovanja in premeščanja in načrt štipendiranja in pripravništva.

Kadrovskega sektorja skupno z vodstvom organizacije, ki je dalo potrebo po kadrih, načrte usklajuje z dejanskimi potrebami, jih sprejema, pri čimer upošteva razvojno usmeritev posameznih

programov in poslovnih področij. Te odobri s potrditvijo uprava družbe - predsednik uprave.

Temeljne značilnosti kadrovanja

Nadalje so v Elektru Celje povedali, da je temeljna vrednota vsake organizacije doseganje ciljev učinkovitosti, delovanje v smeri strategije in da moč v organizaciji temelji na znanju, veščinah in odgovornosti. Naloga razvoja kadrov je, da zagotavlja optimalno poklicno, izobrazbeno in kvalifikacijsko strukturo.

Razvoj kadrov je del strateškega načrta podjetja. Postopek zajema strateško in taktično raven, to je menedžment in strokovnjake, ki morajo imeti srednjeročne in dolgoročne sposobnosti za doseganje strateških ciljev organizacije. Kadrovskega sektorja v sodelovanju z vodstvom nepretrgano ocenjuje in nadzira uresničevanje načrtovanja kadrov v smeri ciljev. Rezultati napovedovanja kadrovskih potreb (načrti) so izhodišče za razvijanje poti kadrovskih virov in s tem razvoja kadrov. Iz načrta kadrov je razvidno, kakšen kader potrebujejo, na podlagi informacij (poročila o zaposlenosti) pa ugotavljajo dejansko stanje ter stopnjo uresničitve načrta.

Pri karieri pa je treba ločevati med zunanjo in notranjo kariero. Notranja kariera obsega sklop korakov ali stopenj, ki sestavljajo posameznikov lastni koncept napredovanja znotraj poklica. Zunanja kariera pa se nanaša na objektivne kategorije, ki jih organizacija uporablja za označitev napredovanja po lestevici v danem poklicu. Pri načrtovanju osebnega razvoja kadrov zasledujejo tri glavne komponente: strokovni, osebnostni in delovni razvoji.

Uresničevanje načrtovanih potreb se začne s postopki, ki jih vodi kadrovskega sektorja v sodelovanju z vodstvom, in sicer z zunanjimi in notranjimi razpisi, prekvalifikacijo, premeščanjem, napredovanjem, usposabljanjem, izobraževanjem, štipendiranjem, zaposlovanjem, ukrepi za zmanjševanje fluktuacije in absentizma, ugotavljanjem uspešnosti in materialno in nematerialno motivacijo. Zaposlujejo tako kadre iz zunanjih kot notranjih virov, pri čemer dajejo prednost zagotavljanju potreb iz notranjih rezerv. Zaposlujejo tudi štipendiste.

Zaradi procesa prestrukturiranja dejavnosti, v kateri posluje njihovo podjetje, je trenutno kadrovska fluktuacija sorazmerno majhna, saj optimizirajo delovne procese in nadomeščajo delavce

predvsem z prerazporeditvami nalog in premeščanjem že zaposlenih.

V Elektru Celje so v sredini leta 2004 sprejeli podjetniško kolektivno pogodbo, s katero so se zavezali k novi kakovosti ocenjevanja vrednotenja in motiviranja kadrov. Na podlagi dogovora med delodajalcem in zaposlenimi je oblikovana strokovna komisija, ki je pristojna za pripravo skupnih izhodišč za določitev napredovanj zaposlenega na delovnem mestu, osebne uspešnosti v razmerju do uspešnosti poslovanja podjetja in ekonomskih možnosti.

Zagotavljanje povezave temelji na več oblikah, kot so letni pogovori, ankete in intervjuji, s katerimi se preverja uresničevanje potreb po spremembi delovnega mesta, spremembi funkcije, spremembi poklica, napredovanju, nazadovanju, povečanju strokovnega znanja, prilaganju sodobnim tehnologijam, nadaljevanju individualnega izobraževanja, motivaciji itd.

Strokovno usposobljenost pojmujejo kot strokovno znanje in osebne sposobnosti za uporabo tega znanja. Strokovno znanje so izobrazba in druga funkcionalna ter specialna znanja. Strokovna znanja in veščine izhajajo iz tehnične delitve dela - delovnega mesta in so prvi pogoj, da bo delo sploh opravljeno.

Te opredelijo v zahtevah delovnega mesta. Poleg teh pa skušajo odkriti in določiti še druge lastnosti in sposobnosti izvajalcev, ki so potrebne, da se v nekem kulturno-organizacijskem okolju naloge opravijo uspešno in bolj učinkovito. Tudi te lahko zapišejo v sistemizacijo (funkcionalna znanja in sposobnosti), vsekakor pa jih potrebujejo, ko kadrujejo novo zaposlene ali ko predlagajo razporeditev uslužbenca na (drugo) delovno mesto. Opredelijo jih v kompetenčnem profilu delovnega mesta.

Kompetence pa pomenijo kombinacijo usposobljenosti in primernosti. Kompetence so tiste lastnosti in zmožnosti, ki posamezniku omogočajo uspešno in učinkovito opravljanje dela glede na zahteve organizacijske vloge.

Sicer pa so v Elektru Celje še povedali, da podjetje opredeljuje kot tehnični in socialni sistem. Tehnični sistem se pokriva z delovnimi mesti, kjer je razvidno, kaj je treba narediti, kaj se dela. Za delovna mesta določijo vsa potrebna znanja, ki jih izvajalci morajo imeti, da delo korektno opravijo (tehnično funkcionalna znanja in spretnosti). Vsakdo pa ima v podjetju tudi svojo socialno, organizacijsko vlogo, ki omogoča integracijo v socialni sistem. S to

vlogo pa je določeno, kako je treba delo opraviti. Zagotovo pa je pomemben še tretji element - človek mora vedeti, zakaj naj dela (odnos in motivi, prepričanja, lastnosti, hotenja, vrednote). Vse to troje skupaj so, kot smo že navedli, kompetence, ki med drugim tudi zagotavljajo povezavo med znanjem in kadri.

Prave ljudi na prava delovna mesta!

Kot ugotavljajo v *Elektru Gorenjska*, so ustvarjalni in delovni ljudje najpomembnejše premoženje in središče vsega dogajanja, zlasti razvoja v podjetju. Njihovo upravljanje pomeni ključ do uspeha, zato se dejavnosti menedžmenta kadrovskega virov ne smejo prepustiti naključju.

Menedžment kadrovskega virov je integralen del strateškega načrtovanja izvršilnega vodstvenega tima organizacije. Skozi organizacijo tako povečujejo učinkovitost, s katero kadrovske viri dosegajo želene rezultate, ki koristijo zaposlenim in organizacijam, v katerih delajo.

S strateškim načrtovanjem kadrov na premišljen način usklajujejo prihodnje načrte organizacije z njenimi zahtevami po osebju in njeno potrebo po razvijanju ljudi za ključne pozicije. Nove kadre pridobivajo predvsem za področja, na katerih v podjetju primanjkujejo tako znanje kot veščine. Zaposlujejo pa tudi lastne štipendiste, predvsem iz elektrotehniške stroke.

Koncept in vsebina ravnanja s kadrovskega viri temeljita na naslednjih vidikih: pritegniti talentirane ljudi v organizacijo, izbirati najboljše kvalificirane kandidate med prosilci za službo, usposabljanje novo zaposlene, ponovno usposabljanje izkušene zaposlene, motivirati vse zaposlene in vrednotiti njihovo delovanje, nagrajevati uspešnost zaposlenih.

V Elektru Gorenjska se zavedajo, da intelektualni kapital postaja v podjetju glavna konkurenčna prednost. Glavna naloga je pridobiti in zadržati nadarjene posameznike, ki bodo znali obdržati konkurenčno prednost podjetja, ki je v današnjem času sprememb še posebej pomembna.

Glede na smernice ohranjanja števila zaposlenih za delovna mesta izbirajo predvsem ljudi, ki so že zaposleni. Uvajajo notranjo borzo dela, ki jo uporabljajo predvsem za delovna mesta, za katera sodijo, da je notranjih kandidatov več.

V organizaciji Elektra Gorenjska bodo

izoblikovali sistem motiviranja kadrov, s katerim bodo skrbeli za ustrezno motivacijo zaposlenih za delo in tudi za izobraževanje. Pričakujejo, da bodo s tem dvignili produktivnost oziroma učinkovitost dela. Zaposleni s tem dobijo občutek spoštovanja in koristnosti, občutek, da nekdo skrbi za njihov razvoj in da jim omogočajo tudi napredovanje.

Izobraževanje poteka sistematično, in sicer na podlagi analiz potreb organizacije, podrobnega opisa del in nalog ter sedanje stopnje usposobljenosti zaposlenih. Zato v podjetju celovito zbirajo to znanje, ki ga imajo zaposleni, da ga lahko tudi čim bolj izrabijo in upravljajo, saj imajo zaposleni pogosto znanje, ki je neuporabljeno. Poskušajo izvedeti tudi, kaj posameznega zaposlenega zanima in na katerem področju bi se rad razvijal ter kakšen naj bi bil njegov prispevek v podjetju. Skratka, lotevajo se načrtovanja z motom: »Prave ljudi na prava delovna mesta!«

Lotevajo se tudi projektov povezovanja izobraževalne in gospodarske sfere, ker bodo lahko le tako pridobivali kadre s svežim in novim znanjem. Pri tem je pomembno, da ohranijo stik z novostmi posameznih vrst strok, ki so nujne za delovanje podjetja.

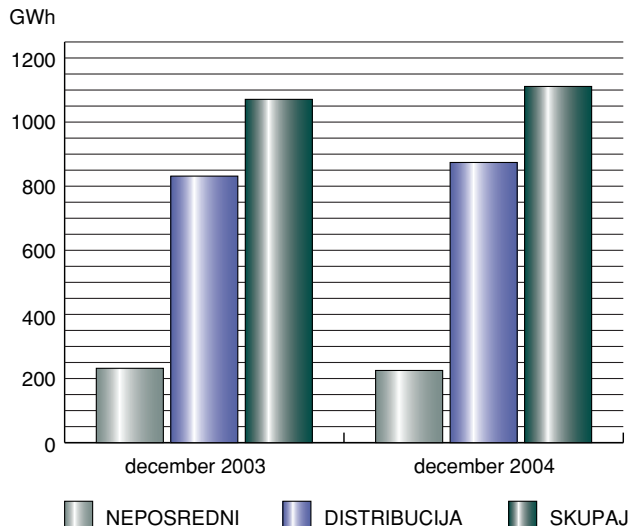
Ne zaposlujejo novih delavcev

Na upravi *Elektra Primorska* so povedali, da od leta 2005 do 2008 načrtujejo zmanjšanje števila zaposlenih za dva odstotka - deset ljudi (povprečno 0,5 na leto). To nameravajo doseči z naravnim odlivom, to je z upokojevanjem in prerazporeditvami zaposlenih. Vsako večje zmanjševanje števila zaposlenih pa bi pomenilo in povzročilo motnje pri normalnem poslovanju, glede na to, da so v obdobju zadnjih desetih let že zmanjšali število zaposlenih za približno dvajset odstotkov. Glede na večje število delavcev invalidov (II. in III. kategorije) in delavcev z različnimi zdravstvenimi omejitvami pa ugotavljajo, da je povprečna starost zaposlenih 41 let. Tako že nekaj let ne zaposlujejo novih delavcev, saj večje zmanjševanje ni mogoče. Sicer pa se težave že pojavljajo pri odpravi havarij, dežurstvih in drugih neodložljivih delih, ki so nujno potrebna za normalno poslovanje in zanesljivo dobavo električne energije.

**Simona Bandur
Minka Skubic
Brane Janjič
Miro Jakomin
in dopisniki**

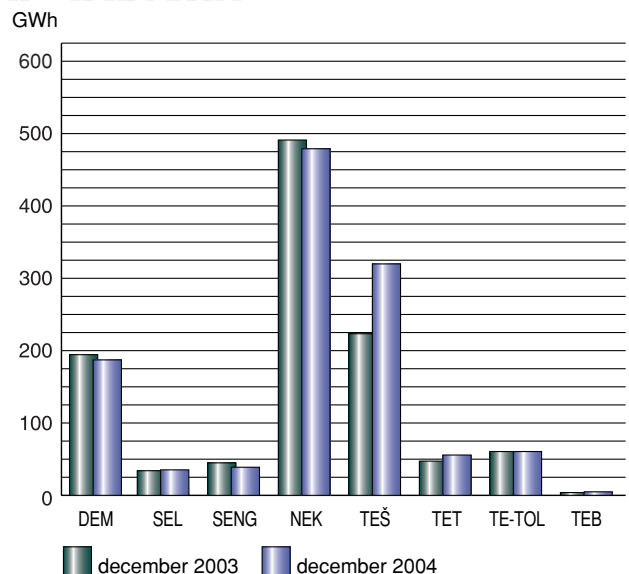
POVPRAŠEVANJE TUDI KONEC LETA NAUZGOR

Zanimanje za električno energijo je bilo tudi zadnji lanski mesec precejšnje, saj je decembra odjem iz prenosnega omrežja dosegel milijardo 102,5 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 3,7 odstotka več kakor decembra 2003. Dejansko doseženi odjem je bil tudi za 1,9 odstotka nad sprva načrtovanim, pri čemer je podobno kot na letni ravni bilo opaziti večje povpraševanje predvsem pri distribucijskih podjetjih oziroma njihovih odjemalcih (5,1-odstotna rast), poraba velikih odjemalcev pa je bila za 1,4 odstotka manjša kakor leto prej. Tako je pet distribucijskih podjetij decembra iz prenosnega omrežja prevzelo 876,2 milijona kilovatnih ur električne energije - za 3,3 odstotka več, kakor je bilo zapisano v bilanci -, pet velikih porabnikov pa 226,3 milijona kilovatnih ur - za 3,3 odstotka manj od bilančnih pričakovanj.

TUDI DECEMBRA DOBRI PROIZVODNI REZULTATI

Proizvodnja v domačih elektrarnah se tudi zadnji lanski mesec lahko pohvali z dobrimi rezultati, čeprav je bila zaradi manj ugodnih hidroloških razmer proizvodnja hidroelektrarn, ki je bila v primerjavi z letom prej skoraj čez vse leto boljša, tokrat manjša. Tako so elektrarne na Dravi, Savi in Soči zadnji lanski mesec v omrežje prispevale »le« 229,7 milijona kilovatnih ur ali za desetino manj kakor decembra 2003. Na drugi strani pa so s polno paro obratovale jedrska elektrarna Krško in drugi termo objekti, ki jim je decembra lani uspelo zagotoviti 907,9 milijona kilovatnih ur ali za 10,4 odstotka več kakor decembra predlani. Na njihov račun so bili ugodni tudi skupni proizvodni rezultati, saj nam je decembra iz domačih virov uspelo zagotoviti milijardo 137,5 milijona kilovatnih ur električne energije, kar je bilo za 5,5 odstotka več kakor leta 2003 in tudi 2,7 odstotka nad bilančnimi pričakovanji.

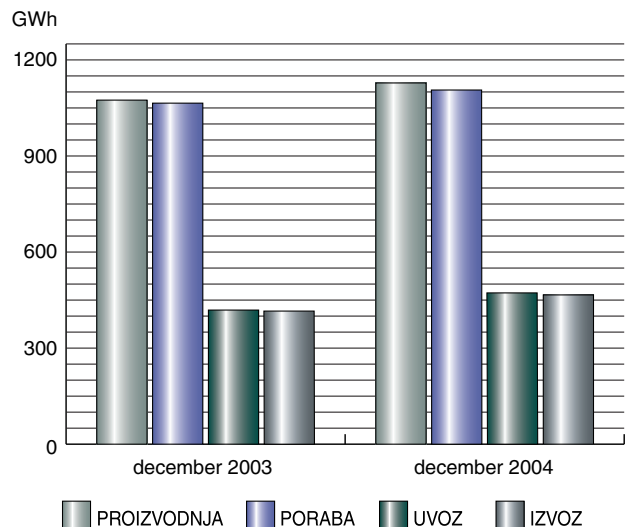
* upoštevana je celotna proizvodnja NEK

* TEB - topla rezerva v sistemu

LANI 2,1-ODSTOTNA RAST PORABE

Odjem električne energije iz prenosnega omrežja je bil leta 2004 za 2,1 odstotka večji kakor leto prej, pri čemer se je odjem petih velikih porabnikov v primerjavi z letom 2003 zmanjšal za 0,9 odstotka, odjem petih distribucijskih podjetij pa povečal za 3 odstotke. Skupno so tako slovenski porabniki leta 2004 prevzeli 12 milijard 365,6 milijona kilovatnih ur električne energije.

Kljub povečanemu povpraševanju oskrba z električno energijo lani ni bila nikoli ogrožena, kar gre delno pripisati tudi zelo dobrim proizvodnim rezultatom domačih elektrarn, ki so lani zagotovile kar 13 milijard 395,8 milijona kilovatnih ur elektrike in tako primerljive rezultate z letom prej presegle za 9,5 odstotka. Zanimivi so tudi uvozni izvozni podatki, saj smo lani zunaj kupili 4 milijarde 256,7 milijona kilovatnih ur električne energije (6,3-odstotna rast), v tuje sisteme pa poslali 5 milijard 17,6 milijona kilovatnih ur (30-odstotna rast).

MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO

Zanesljiva oskrba po konkurenčnih cenah

Minister za gospodarstvo mag. Andrej Vizjak je ob koncu minulega leta javnosti predstavil novo ekipo sodelavcev in cilje ministrstva. Kot prvo najpomembnejšo nalogo je omenil analizo po posameznih direktoratih, analizo izvajanja ukrepov in učinkovitosti dela ter pripravo predlogov nadaljnjih ukrepov. Druga najpomembnejša naloga ministrstva bo v okviru spremembe proračuna za leto 2005 zagotoviti večji delež slovenske udeležbe pri črpanju sredstev iz evropskega sklada za regionalni razvoj. Kot je v nadaljevanju povedal mag. Djordje Žebeljan, je poglavitna naloga Direktorata za energijo zagotoviti zanesljivo oskrbo Slovenije z energenti po konkurenčnih cenah. S tem namenom bodo spodbujali dokončno reorganizacijo elektrogospodarstva, pa tudi prilagoditev plinskega sektorja glede na razmere na trgu. Težili bodo tudi k pravilni reorganizaciji distribucijskih družb, saj je tudi po direktivah EU treba upravljalce distribucijskega omrežja izločiti (na področju prenosa je to že uresničeno). Naslednja ključna naloga glede na razmere na energetskem trgu je izvedba investicij v elektrogospodarstvu ob upoštevanju najstrožjih okoljevarstvenih zahtev in sprejemljivosti naložb za širše okolje (problem pravilnega umeščanja v prostor). Pri tem je mag. Žebeljan posebej poudaril, da je ključnega pomena predvsem intenzivno sodelovanje energetike z okoljem in gospodarjenje z okoljem na področju energetike. Med najpomembnejšimi nalogami v naslednjem obdobju je omenil tudi učinkovito rabo energije na vseh področjih. V tem okviru sta ključnega pomena predvsem zmanjševanje energetskih intenzivnosti in pa zmanjševanje povečanja po-

rabe električne energije v Sloveniji. Vse naštetu pa je v bistvu samo orodje oziroma sredstvo za doseganje cilja zanesljive oskrbe Slovenije z energenti po konkurenčnih cenah.

Miro Jakomin

PREMOGOVNIK VELENJE

Lani odkopali 4,2 milijona ton premoga

V Premogovniku Velenje so lani odkopali skoraj 4,2 milijona ton premoga, kar je bilo dva odstotka več, kakor so načrtovali. Še pomembneje pa je, da je bila kakovost odkopanega premoga boljša, kakor je dolgotrajno povprečje, in tako so poslovno leto po osmih letih prvič sklenili brez rdečih števil. Vzroke za uspešnost pripisujejo predvsem temu, da so s Holdingom Slovenske elektrarne in TE Šoštanj podpisali desetletno pogodbo o nakupu premoga, zakupu moči in nakupu električne energije in si s tem zagotovili stabilnejše poslovanje. Na podlagi te pogodbe so konec lanskega leta podpisali pogodbi za leti 2005 in 2006, ki jih zavezuje k proizvodnji po 4,1 milijona ton premoga na leto.

Uspešno je leta 2004 poslovalo tudi enajst povezanih družb Premogovnika. Sanirali so družbi GOST in PLP, dopolnili so strategijo največje povezane družbe HTZ, ip., jo reorganizirali ter zastavili nove programe v treh divizijah: programi, ki niso vezani na proces pridobivanja premoga, center za izobraževanje in usposabljanje ter rudarski programi. Svojo dejavnost širijo in dopolnjujejo tudi druge povezane družbe, posebej TRC Jezero, kateremu se je konec leta pridružil šesti druž-

Minister Andrej Vizjak je predstavil novo ekipo sodelavcev.

Foto Miro Jakomin

benik, BTC, d. d., Ljubljana, ki je investitor novega velikega projekta v sklopu TRC Jezero - Vodnega mesta Velenje. V Premogovniku Velenje, HTZ, ip., in PLP so uvedli nov informacijski sistem MFG/PRO kot podporo učinkovitejšemu poslovanju, pri čemer je pomembna vloga povezane družbe M2M, ki je zastopnik ameriške družbe QAD in uresničevalec tega sistema.

Tudi letos imajo v Premogovniku Velenje veliko načrtov, glavna naloga pa bo varno odkopavanje načrtovanih količin premoga. Odkopali naj bi 4,1 milijona ton pri kakovosti premoga 10,00 MJ/kg. Letos naj bi bilo povprečno število zaposlenih 2.024, konec leta pa naj bi število zaposlenih prvič padlo pod 2.000, in sicer na 1.966. Ob tem bodo predvidoma tudi letos zaposlili 70 pripravnikov.

Sicer pa bo leto 2005 za zaposlene v Premogovniku Velenje tudi praznično, saj bodo praznovali 130. obletnico začetkov premogovništva v Šaleški dolini in ob tej obletnici bodo pripravili več prireditvev.

Premogovnik Velenje

TE TRBOVLJE

Obsežna vzdrževalna dela

Zadnji decembrski teden in med novoletnimi prazniki so imeli v TE Trbovlje načrtovano zaustavitev 125 MW bloka. Med to zaustavitvijo so opravili vrsto večjih vzdrževalnih del, kot so odprava netesnosti v kurišču kotla, navarjenje uparjalnih cevi v lijaku kotla, menjava ležaja elektromotorja na desnem podpihu ventilatorja, vgraditev strgal in podstrgal na trakovih za odvoz žlindre, menjava kompenzatorja na cevovodu delovnega olja pred CPC postajo. Nadalje so pregledali ventilatorje, grelnike zraka, mline za premog, elektro filtre, vzbujalni sistem, nastavili oljne gorilnike in napravili

posnetek gradbenih in strojnih mer za zamenjavo odcepnega transformatorja. Blok so ponovno sinhronizirali z omrežjem v ponedeljek, prvi delovni dan v letošnjem letu, in je še isti dan obratoval z obremenitvijo, kakršno je narekoval vozni red.

Minka Skubic

ICES

Študij končala še ena generacija diplomantov Višje strokoven šole

V ljubljanskem Koloseju so 21. januarja na priložnostni slovesnosti podelili diplome novim 105 diplomantom višješolskega strokovnega programa elektroenergetika (70 diplomantov) in elektronika (35 diplomantov), ki ga Izobraževalni center elektrogospodarstva Slovenije kot verificiran izvajalec s strani Ministrstva za šolstvo in šport izvaja že od leta 1996. V devetih letih se je tako skozi oba višješolska programa izšolalo že 511 diplomantov.

Prireditve se je poleg direktorja Elektro-Slovenije mag. Vekoslava Korošca udeležil tudi dr. Janez Hrovatin, ki je diplomante nagovoril in jim čestital v imenu predavateljskega zbora. Diplome so podelili Vitoslav Türk, zastopnik podjetja Elektro Ljubljana, Stanislav Vojsk, predsednik uprave Elektra Maribor, in Marko Kurlat, direktor podjetja Alterna Intertrade, iz katerih podjetij prihaja tudi največ diplomantov. Sicer pa je vpis v oba omenjena višješolska programa tudi v tem šolskem letu nad vsemi pričakovanji (250 slušateljev), kar kaže na naraščanje pomena znanja in strokovne izobrazbe med zaposlenimi v elektrotehnični stroki.

Brane Janjić

Uspesna prva ponovitevna presoja ISO

Da bi z današnjim elektroenergetskim sistemom zagotovili jutrišnje potrebe po električni energiji, ga moramo skrbno negovati, razvijati in dograjevati. Pomembno vlogo pri tem ima sistem kakovosti poslovanja. Zato ni več dovolj zgolj obvladovanje temeljne tehnologije proizvodnje in vzdrževanja ter gradnje, temveč so zahteve obsežnejše in ostrejšje tako glede zanesljivosti in varnosti kakor tudi glede kakovosti poslovnih procesov in ravnanja z okoljem.

Trg električne energije prinaša nove zahteve, pogoje in konkurenco, zato je proizvodnja električne energije obravnavana kot poslovni proces.

Dravske elektrarne Maribor so pomemben steber elektroenergetskega sistema Slovenije in del skupine HSE, zato je kakovost poslovanja v DEM zelo pomembna.

V družbi DEM je bila kakovost poslovanja vedno na zavidljivi ravni. Zagotavljala je zanesljivost, varnost in ekonomičnost proizvodnje. Toda trg električne energije, povezovanje v HSE in okoljska politika prinašajo nove zahteve, zato so se v DEM že leta 2001 odločili za sistemsko obvladovanje kakovosti in ravnanje z okoljem ter pridobili certifikata za SIST ISO 9001:2000 in 14001:1997. Pridobljeni certifikati pa ne veljajo neomejeno, temveč le tri leta.

Novembra 2004 je potekla veljavnost obeh certifikatov, zato je bila opravljena prva ponovitevna presoja, in sicer 6. in 7. decembra. Opravili so jo strokovnjaki pooblašene institucije TÜV v sodelovanju s pristojnimi sodelavci družbe DEM. Presoja je obsegala vse temeljne in podporne procese v vseh osmih hidroelektrarnah - HE Dravograd, HE Vuzenica, HE Vuhred, HE Ožbalt, HE Fala, HE Mariborski otok, HE Zlatoličje, HE Formin - ter na sedežu družbe na Obrežni ulici 170 v Mariboru. Predmet presoje so bili proizvodnja, vzdrževanje, ekonomika, razvoj in vodenje projektov, poslovanje in vodenje družbe ter vsi njihovi podporni procesi - informacijski sistem, komunikacije, varstvo in zdravje pri delu in podobno.

Organizacija in izvedba presoje je potekala po predvidenem programu in brez težav. Presojevalci niso ugotovili bistvenih napak, zato so priporočili izdajo certifikatov za ISO 9001:2000 in ISO 14001:1997.

Aljaša Bravc

ELEKTRO LJUBLJANA

Prednovoletna akcija dobro sprejeta

Ob izteku leta 2004 je Elektro Ljubljana vse svoje tarifne odjemalce obvestilo o njihovi porabi ter o novostih pri dobavi električne energije. Obvestilu je bila dodana tudi zanimiva nagradna igra.

Elektro Ljubljana je največje in hkrati tudi vodilno javno podjetje za distribucijo električne energije v Sloveniji, ki zagotavlja strateško oskrbo z električno energijo

Naključni odjemalci so z veseljem pomagali pri žrebanju.

Foto: Violeta Irgl

267.196 tarifnim odjemalcev na približno tretjini Slovenije.

Podjetje se zaveda velikega pomena dobrega obveščanja odjemalcev, zato jih je med drugim obvestilo o njihovi letni porabi električne energije, ceniku za tarifne odjemalce, o kontaktnih podatkih in novostih pri dobavi električne energije tarifnim odjemalcem. Ob tej priložnosti je bila pripravljena tudi nagradna igra, v kateri je bilo treba obkrožiti pravilen odgovor na vprašanje: »Kako se imenuje blagovna znamka Elektra Ljubljana, pod katero tarifnim odjemalcem ponujamo električno energijo, pridobljeno iz okolju prijaznih energetskih virov?« Ponujeni so bili trije odgovori - pravilen pa je bil odgovor Zelena energija.

Elektro Ljubljana z velikim veseljem in zadovoljstvom ugotavlja, da je bilo do vključno 10. januarja 2005 na naslov družbe vrnjenih skoraj 23.000 dopisnic. To pomeni, da se je od skupaj 267.196 poslanih obvestil na povabilo podjetja odzvalo nekaj manj kakor deset odstotkov odjemalcev. Žrebanje novoletne nagradne igre je potekalo 13. januarja v prostorih glavne blagajne na Slovenski cesti 58.

Imena dobitnikov nagrad, ki bodo prejeli sto varčnih žarnic in dvajset knjig avtorja Janeza Škrinjarja z naslovom Razvoj števec električne energije, so bila dan pozneje objavljena na spletni strani podjetja: www.elektro-ljubljana.si. Vsi dobitniki nagrad pa so bili obveščeni tudi po pošti.

Elektro Ljubljana se zahvaljuje vsem odjemalcem, ki so se odzvali povabilu in sodelovali v novoletni nagradni igri, ter odjemalcem, ki so povsem po naključju pomagali pri žrebanju.

mag. Violeta Irgl

Za otroke z okvaro srca in pljuč

Tik pred novim letom je Marko Gabrovšek, direktor in soustanovitelj podjetja C&G, Ljubljana slavnostno predal ček za milijon in pol tolarjev doc. dr. Janezu Primožiču, predstojniku Kliničnega oddelka za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo Kliničnega centra. Z darovanim denarjem bodo na otroški kirurgiji kupili poseben monitor za zdravljenje otrok z odpovedjo srca in pljuč. Po besedah doc. dr. Primožiča je metoda zdravljenja tovrstnih mladih pacientov zelo zahtevna in jo v svetu opravljajo samo v strokovno najbolj usposobljenih enotah za otroško intenzivno zdravljenje in v ustanovah z vrhunsko ravno tudi drugih strok, kot so srčno žilna kirurgija, anesteziologija, rentgenologija, klinična biokemija, transfuziologija itd. Huda dihalna stiska je eden izmed velikih medicinskih problemov pri zdravljenju novorojenčkov in otrok. Večini otrok lahko pomagamo z do zdaj znanimi načini zdravljenja. Ostane pa jih nekaj odstotkov, katerim hude dihalne stiske na ta način ni mogoče pozdraviti in umro. Življenje pa jim lahko reši zunajtelesna membranska oksigenacija - ECMO, ki je podaljšan zunajtelesni obtok, poznan z operacij bolnikov na oprtem srcu. Oksigenacija in izpiranje CO₂ iz krvi se dogajata zunaj telesa, od nekaj dni do več tednov, in v tem času imajo bolna pljuča možnost, da se pozdravijo.

Družba C&G se je za to humano potezo odločila že četrtič zapored, in to ob koncu leta, v katerem so praznovali 15-letnico svojega delovanja. Kot je dejal Marko Gabrovšek, želijo svoj poslovni uspeh deliti z okoljem, v katerem delajo, zato se vsako leto odločijo za številne dobrodelne prispevke, med njimi so na prvem mestu prispevki za tiste, ki jim je sreča obrnila hrbet. Tako so donatorji številnim društvom in organizacijam za ljudi s posebnimi potrebami, humanitarnim društvom, zdravstvenim organizacijam. Poleg tega pa tudi sponzorji številnim mladim perspektivnim športnikom in umetnikom.

Minka Skubic

GOSPODARSKA ZBORNICA SLOVENIJE

GZS usmerjena v povečanje konkurenčnosti

Ob koncu minulega leta so člani skupščine Gospodarske zbornice Slovenije soglasno potrdili program dela in finančni načrt GZS za leto 2005. V predhodni razpravi so poudarili, da je GZS s svojim delovanjem leta 2004 dosegla gospodarske koristi na različnih področjih ekonomske politike, prispevala k razbremenitvi gospodarstva, pospeševala mednarodno gospodarsko sodelovanje, izobraževanje ter spodbujala razvoj slovenskih regij in dejavnosti. Predsednik Jožko Čuk je med dosežki GZS še posebej poudaril sklenitev dogovora o politiki plač za zasebni sektor (pomemben prispevek k vzdržni rasti plač) ter zvišanje spodnjega praga davka na izplačane plače (okoli 11 milijard tolar-

jev letnega prihranka za delodajalce). Poleg tega je bila GZS zelo dejavna tudi na mednarodnem področju, saj je prek različnih poslovnih srečanj povezala več kakor 5.000 domačih in tujih podjetnikov, domačim in tujim povpraševalcem po proizvajalcih slovenskega blaga pa je ponudila več kakor pol milijona naslovnih podatkov podjetij, več kakor 2,6 milijona statističnih podatkov in več kakor 5.000 drugih vrst informacij. Letos pa si bo GZS še naprej prizadevala za povečevanje konkurenčnosti podjetij, da bi se njihova dejavnost še bolj usmerila v odpiranje novih trgov in da bi Slovenija postala most med evropskim gospodarstvom in gospodarstvom jugovzhodne Evrope. Poleg tega bo GZS zagovarjala tudi učinkovit ekonomsko-socialni dialog in se zavzemala za pospešeno odpravljanje ovir za podjetniško delovanje.

Miro Jakomin

ELEKTRO PRIMORSKA

Zaušnica vetrnicam na Volovji rebri

Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO) je konec leta 2004 izdala investitorju Elektru Primorska odločbo, s katero zavrača zahtevo po izdaji okoljevarstvenega soglasja za gradnjo vetrnega polja (43 vetrnih turbin) na Volovji rebri. Te poteze so se najbolj razveselili v Koaliciji za Volovjo reber, v kateri sodelujejo številne nevladne in druge organizacije. Te si, kot je znano, že dalj časa intenzivno prizadevajo, da do omenjene gradnje zaradi okoljevarstvenih in drugih razlogov ne bi prišlo. Na drugi strani pa so bili v distribucijskem podjetju Elektro Primorska tokrat zelo razočarani in so za medije izjavili, da so pri načrtovanju vetrnih elektrarn na Volovji rebri upoštevali vse omilitvene zahteve in priporočila iz poročila o vplivu na okolje. Kot so napovedali, bodo po pravni poti iskali možnosti, da bi na Volovji rebri vendarle uresničili zastavljeni projekt. Skratka, v Elektru Primorska so še naprej prepričani, da so vetrne elektrarne v slovenskem nacionalnem interesu, zato si bodo za ta cilj še naprej prizadevali. Njihova pričakovanja so tudi tokrat usmerjena v pristojne državne organe, ki naj bi ponovno proučili energetske, okoljevarstvene in druge vidike postavitve vetrnih elektrarn.

Miro Jakomin

Vizjak spodbudno o sodelovanju z GZS

»Ministrstva za gospodarstvo si v svoji vlogi zaščitnika gospodarstva ne morem predstavljati brez tesnega sodelovanja z Gospodarsko zbornico Slovenije. To sodelovanje naj poteka tako pri snovanju, kot pri korigiranju nekaterih odločitev vlade.« To spodbudno misel je lani decembra poudaril novi minister za gospodarstvo mag. Andrej Vizjak, ko se je na GZS pogovarjal s člani upravnega odbora o aktualnih gospodarskih vprašanjih in možnostih za nadaljnji razvoj. Na kratko je predstavil gospodarski program nove vlade in gospodarskega ministrstva ter njune prednostne naloge. Ena od prednostnih nalog je zaščititi gospodarstvo in zastopati njegove interese, pri čemer Vizjak računa na tesno sodelovanje med ministrstvom in podjetji. Posebej je omenil tudi sodelovanje med vlado in GZS, še zlasti pri pripravi zakonov, povezanih z gospodarstvom. Pri tem minister pričakuje hiter in kakovosten odziv GZS na odločitve, ki jih bo sprejemala vlada. Nadalje je omenil, da se moramo pripraviti za uspešno črpanje sredstev iz skladov EU, povečati se mora sodelovanje med znanstveno sfero in gospodarstvom, predvideno je postopno zmanjševanje vloge države v gospodarstvu itd. Člani upravnega odbora pa so gostu izrazili željo gospodarstva, da bi se nova vlada in ministrstvo za gospodarstvo zavzemala za stabilno makroekonomsko okolje. Vladi in ministrstvu so zaželeli srečo in vztrajnost pri uresničevanju zastavljenih ciljev ter izrazili željo, da bosta imela posluh in razumevanje tako za želje in interese posameznih podjetij, kakor tudi celotnega gospodarstva.

Miro Jakomin

V vse postopke vključevati državljane!

Decembra lani je v Ljubljani v dvorani državnega sveta potekal posvet z naslovom Življenje na zavarovanih območjih, ki so ga uspešno izvedli Državni svet RS, Umanotera, to je Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, ter kulturno društvo Naša Slovenija-Slovenia Nostra. Namen posveta je bil spodbuditi premislek in dialog glede vloge in pomena zavarovanih območij ter ohranjanja naravne in kulturne dediščine za trajnostni razvoj lokalnih skupnosti. Strokovnjaki različnih področij, predstavniki civilne družbe, vladnih ustanov, kot tudi prebivalci, nosilci »dobrih praks« na zavarovanih območjih, so v svojih prispevkih skušali odgovoriti na eno izmed izhodiščnih vprašanj: Ali zavarovana območja in ohranjanje naravne in kulturne dediščine ovirajo razvoj lokalnih skupnosti, ali jim ponujajo priložnosti trajnejšega razvoja? Posvetovanje je potekalo v obliki predavanj (referatov), predstavitev primerov »dobre prakse« na zavarovanih območjih in razprave, v kateri je sodelovalo 22 razpravljalcev. Udeleženci so v razpravi izoblikovali celo vrsto splošnih in praktičnih priporočil, ki so jih naslovili na različna ministrstva in druge ustanove. Med drugim so poudarili, da je treba v vse postopke vključevati državljane, organizirane v civilni družbi, in stroko; skrb za to vključevanje je obveznost in dolžnost države. Opozorili so tudi na potrebo po stalnem dialogu ekoloških, naravovarstvenih in kulturnovarstvenih segmentov na vseh področjih delovanja (državni sektor, javna uprava in službe, zasebni sektor in civilna družba) ter na potrebo po vzpostavitvi trajne oblike sodelovanja med civilnodružbenimi gibanji na tem področju. Omenjeni posvet je po besedah organizatorjev eden izmed prvih korakov k vzpostavi-

Minister Andrej Vizjak in predsednik GZS Jožko Čuk.

Foto Miro Jakomin

ti trajnejših povezav in sodelovanja za sinergijsko delovanje različnih oblik organiziranosti civilne družbe na področju varovanja okolja, naravne in kulturne dediščine. Kot so poudarili, še posebej pri vključevanju v procese oblikovanja in sprejemanja strateških in konkretnih odločitev na vseh ravneh.

Miro Jakomin

ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE

Pričakujejo ožvitev socialnega dialoga

Kot so v začetku januarja na novinarski konferenci poudarili predstavniki Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS), želijo in upajo, da se bosta tudi na državni ravni uveljavila socialni dialog in socialno partnerstvo. V tem letu pričakujejo od vlade in državnega zbora, da bi vendarle sprejeli Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku. Pri tem ne gre samo za to, da delavci soustvarjajo dobiček in imajo pravico, da so udeleženi pri delitvi te pogače, temveč je to navsezadnje tudi pomembno sredstvo za krepitev konkurenčne sposobnosti podjetij. Nadalje pričakujejo, da bo nova vlada zainteresirana za sklenitev novega socialnega sporazuma v letu 2006. Ker to ni enostaven proces, naj bi se čim prej začel dialog med socialnimi partnerji. Menili so tudi, da bi se ob tem, ko se v Sloveniji ukinjajo nekatera delovna mesta, morali truditi za odpiranje novih delovnih mest z višjo dodano vrednostjo. Za to so odgovorni država in lastniki, ki naj bi ustvarili stabilnejše okolje. Na potrebo po socialnem dialogu in rednem obveščanju med socialnimi partnerji pa so v začetku novega leta opozorili tudi v Sindikatu delavcev dejavnosti energetike Slovenije, ki deluje v okviru ZSSS. Kot je povedal predsednik SDE Slovenije Franc Dolar, so vla-

BORZEN

Na borzi lesne biomase doslej sklenjenih enajst poslov

V prvih devetih mesecih delovanja ima Borza lesne biomase že 121 članov, med katerimi prevladujejo ponudniki. V tem času je bilo objavljenih enajst oglasov na slovenski in pet oglasov na angleški verziji portala, podani pa so bili tudi štiri oglasi za najem opreme. Člani so skupaj vnesli 40 ponudb, 27 na prodajni in 13 na nakupni strani. Sklenjenih je bilo tudi enajst poslov, največ s sekanci, posli pa so bili sklenjeni tudi s kosovnimi lesnimi ostanki, briketi, lubjem in peleti. V zadnjih treh mesecih delovanja borze biomase so člani začeli dejavneje sklepati posle, saj so v tem času sklenili kar sedem poslov, medtem ko so bili v prvih šestih mesecih delovanja portala sklenjeni le štiri posli. To kaže, da se zanimanje za trg z lesno biomaso postopoma povečuje.

Borzen

di pred kratkim predlagali skupno srečanje, na katerem naj bi se dogovorili o prihodnjem sodelovanju na področju socialnega dialoga. V času do sklica letne seje SDE Slovenije naj bi sindikalisti pripravili tudi razširjeno strateško konferenco energetike.

Miro Jakomin

Predstavniki Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

Foto Miro Jakomin

ENERGETIKA SPET POD GOSPODARSKO STREHO!

Leta 2000 je bila energetika prenesena iz gospodarskega na okoljevarstveno ministrstvo, decembra lani pa je bila spet vrnjena nazaj pod okrilje Ministrstva za gospodarstvo. Nova vladna ekipa je med razlogi za to potezo upoštevala tudi dejstvo, da je energetika gospodarska panoga in kot taka sodi v gospodarski vladni resor, v katerem je v minulem obdobju že ves čas bila. S tem je vlada izpolnila enega od sklepov za energetiko v koalicijski pogodbi.

veliko izgubo. Nekako je bila prisiljena v subvencioniranje velikih porabnikov električne energije, na primer Taluma, Tovarne dušika Ruše, železarn itd. V Ministrstvu za okolje, prostor in energijo pa si je energetika pridobila večjo samostojnost. Po mnogih letih zastoja smo začeli izdelovati tudi državne lokacijske načrte za celo vrsto elektroenergetskih projektov. Sicer pa smo v zadnjih štirih letih, ko je bila energetika pod okriljem Ministrstva za okolje, prostor in energijo, izjemno ozelenili energetska politiko Slovenije.«

Podobno, kot je bilo pred štirimi leti v strokovni javnosti zaslediti različna mnenja o tem, kam sodi energetika - v gospodarsko ali okoljevarstveno ministrstvo - so se tudi v zadnjem času pojavili različni pogledi na to vprašanje. Največ razprav in komentarjev se je zvrstilo prav v času pred primopredajo poslov med mag. Janezom Kopačem, dosedanjim ministrom na Ministrstvu za okolje, prostor in energijo, in mag. Andrejem Vizjakom, novim ministrom za gospodarstvo, in po njej. V prispevku smo skušali zbrati del zanimivejših utrinkov. Nekateri med njimi so sicer že znani, nič pa ni narobe, če jih še enkrat predstavimo skupaj z drugimi pogledi, saj gre za pomembno in občutljivo tematiko, ki zasluži vso pozornost. Ni vseeno, kje je slovenska energetika in kakšen položaj zavzema v državi in širšem evropskem prostoru.

Zelena energetska politika

Mag. Janez Kopač je pred odhodom s položaja ministra za okolje, prostor in energijo poudaril, da selitev energetike na Ministrstvo za gospodarstvo ni upravičena. »Ta selitev je nasilna tako do okolja kot do energetike. Ko je bila energetika v preteklosti še pod okriljem Ministrstva za gospodarstvo, je bila priročni talec za zniževanje inflacije, zato sem jo tudi podedoval s tako

Dr. Miha Tomšič iz Slovenskega E-foruma opozarja, da uvodna misel koalicijske pogodbe o potrebi preiščenih ukrepov v energetiki ne sme ostati le gola fraza. O vseh ukrepih in ciljih je treba v resnici temeljito premisliti in jih skrbno obdelati.

Foto: Miha Jalkanin

**Mag. Andrej Vizjak, minister za go-
spodarstvo: »Po prenosu energetike z
ministrstva za okolje in prostor na
ministrstvo za gospodarstvo bomo
sledili predvsem dvema pomembni-
ma ciljema. Prvi je zagotavljanje dol-
goročne, varne in zanesljive oskrbe
Slovenije z energijo ob upoštevanju
najstrožjih okoljevarstvenih zahtev.
Drugi je z liberalizacijo trga, zlasti
električne energije in plina, zagotovi-
ti uporabnikom, tu mislim na gospo-
dinjstva in industrijo ter mala in sre-
dnja podjetja, možnost izbire dobavi-
telja in konkurenčne cene.«**

Poskus popolne centralizacije ni uspel

Dr. Miha Tomšič iz Slovenskega E-foruma je glede prenosa energetike iz okoljevarstvenega na gospodarsko ministrstvo povedal, da je s tem korakom nova vlada uresničila enega izmed pomembnih sklepov za energetiko iz koalicijske pogodbe. »Med nezdružljive funkcije države je postavljena ena izmed nujnih ločnic. V zadnjem obdobju naj bi minister za okolje, prostor in energijo obvladoval vse hkrati: energetske, gospodarske, državno-lastniške naloge in še varovanje okolja pred energetiko. Poskus popolne centralizacije se ni obnesel. Opazovali smo hitre, izsiljene in večinoma netrajnostne poteze. Vladanju v sodobnih družbah bolj ustreza delitev nalog, po načelu preverjanja in ravnovesja (»checks-and-balances«). Koristen bi bil še prenos lastniške funkcije na kak drug organ vlade, morda državno zakladnico, kar bi zmanjšalo pretežno breme nalog gospodarskega ministra.«

Vnovični prenos energetike ni sporen

Mag. Djordje Žebeljan, direktor Direktorata za energijo, je v zvezi z omenjeno tematiko povedal naslednje: »Leta 2000 je bil prehod energetike iz Ministrstva za gospodarstvo na Ministrstvo za okolje in prostor smiseln predvsem

iz dveh razlogov. Okoljsko ministrstvo nas je obvarovalo pred skrajnim cenovnim pritiskom določenega dela industrije. Po drugi strani se je v tem času izvajala celotna novelacija zakonodaje na področju prostora in varstva okolja. Pri tem je bilo zelo koristno, da je bila v določene segmente teh področij intenzivno vključena tudi energetika. Naš Urad za energetiko se je ob prehodu energetskega področja iz gospodarskega na okoljevarstveno ministrstvo konsolidiral, in smo tako postali zelo avtonomna enota. S teh vidikov je takrat energetiki zelo koristilo, da je bila predstavljena na drugo ministrstvo. Sedaj pa se mi prenos energetike nazaj na Ministrstvo za gospodarstvo nikakor ne zdi sporen, seveda, če bodo odločitve, ki so povezane med okoljem in gospodarstvom, v resnici strokovno utemeljene.«

Energetika močno vpeta v oba sektorja

Mag. Drago Fabijan iz Holdinga Slovenske elektrarne je dejal, da bi bilo še najbolj ustrezno, če bi energetika imela svoje ministrstvo, tako kot ga je nekoč že imela. »V Evropi je več držav, ki imajo energetske ministre in ti v sodelovanju z drugimi vladnimi resorji koordinirajo ves razvoj na energetskega področju. Glede vpetosti energetike v gospodarsko ali okoljevarstveno ministrstvo pa je dejstvo, da je ta panoga močno navzoča tako v enem kot drugem ministrstvu. Mislim, da je pomembno predvsem to, koliko se pristojni minister ukvarja z energetiko, kakšno pozornost ji daje in ne nazadnje, kakšne so usmeritve tistega ministrstva, v okviru katerega energetika deluje. Ker pa je nova vladna ekipa nastopila šele pred kratkim, je o tem za zdaj težko dati objektivno oceno.«

Proces liberalizacije neizogiben

In v kakšni luči mag. Fabijan v tem trenutku vidi usmeritve Ministrstva za gospodarstvo na področju energetike? »Reči moram, da nisem prav podrobno seznanjen s temi projekti. Sodeč po nekaterih izjavah v medijih pa mislim, da gre za visoko stopnjo usklajenosti tudi s cilji, ki jih ima Holding Slovenske elektrarne. Predvsem je pomembno, da je tudi nova vlada postavila v ospredje svojih prizadevanj varno in zanesljivo oskrbo z energenti po konkurenčnih cenah ter zahtevo po upoštevanju najstrožjih okoljevarstvenih predpisov.

Po drugi strani gre za nadaljevanje liberalizacije, kar je evropski trend in na tem področju Slovenija gotovo ne more nastopati izolirano. Nedvomno bo 1. julij 2007 tisti ključni datum, ki bo liberalizaciji še bolj odprla vrata. Po tretji strani, če govorimo o delni privatizaciji elektrogospodarstva ali spremienanju kapitalskih deležev, pa lahko vidimo, da je ta proces zelo pogost tudi v EU. Dejstvo je, da naši najpomembnejši konkurenti niso v popolni državni lasti, temveč so v delni ali večinski zasebni lasti.«

Miro Jakomin

RUSIJA

Jukosova enota pristala v državni lasti

Ruska naftna družba Rosneft je tik pred božičem kupila finančno skupino Bajkal, ki je pred tem nekoliko presenetljivo postala lastnica Juganzneftgaza, glavne proizvodne enote Jukosa. Skupina Bajkal je Jukosovo enoto kupila za 9,3 milijarde dolarjev, z Rosneftovim korakom pa je prešla v last države. Rosneft, ki ga vodi Igor Sečin, dolgoletni zaupnik in namestnik vodje kabineta predsednika Vladimirja Putina, je tako postal eden največjih tamkajšnjih naftnih podjetij. Kot je na tiskovni konferenci pojasnil predsednik Rusije, je uporabila država pri nakupu zakonite tržne mehanizme, s katerimi štiti svoje interese na energetskega področju. Rosneft proizvede dnevno 1,45 milijona sodov nafte, v prihodnje pa načrtuje združitev z Gazpromom, državnim monopolistom zemeljskega plina. STA

OBJAVA SESTAVE PROIZVODNIH VIROV

Javna agencija Republike Slovenije za energijo je pripravila osnutek akta o načinu določanja deležev posameznih proizvodnih virov električne energije in načinu njihovega prikazovanja. Sprejet bo predvidoma februarja ali marca letos.

Sodobna družba potrebuje za svoje delovanje zadostne količine energije, žal pa vsako izkoriščanje energijskih virov povzroča večje ali manjše neugodne vplive na okolje. Razen racionalizacije rabe električne energije se okoljsko osveščeni odjemalci čedalje pogosteje odločajo za nakup tiste električne energije, za katero imajo dokaze, da je bila proizvedena na način, ki povzroča manjše neugodne vplive od sicer običajnih načinov proizvodnje električne energije. Dobavitelji električne energije so že začeli na trgu pod različnimi blagovnimi znamkami ponujati produkte električne energije, proizvedene na okolju prijaznejši način. Odjemalci električne energije, ki kupujejo električno energijo teh blagovnih znamk, so seznanjeni s strukturo primarnih virov, uporabljenih za proizvodnjo električne energije. Drugi odjemalci, ki kupujejo »običajno« električno energijo, doslej niso imeli nobenih informacij o sestavi proizvodnih virov, s tem pa tudi ne o vplivih proizvodnje te električne energije na okolje.

Objavo sestave proizvodnih virov zahteva direktiva Evropske unije

V direktivi o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo (2003/54/ES), ki je bila sprejeta junija 2003, sta evropski parlament in svet od držav

članic EU zahtevala, da do 1. julija 2004 zagotovijo, da bodo vsi dobavitelji električne energije končnim odjemalcem na izstavljenih računih in promocijskih gradivih objavljali sestavo primarnih virov za proizvodnjo električne energije. To naj bi povečalo preglednost trga z električno energijo in omogočalo izbiro dobavitelja na podlagi informacij o proizvodnji električne energije, ki jo posamezni dobavitelji dobavljajo.

V 19. členu novele slovenskega energetskega zakona iz maja 2004 je tako tudi določilo, ki povzema te zahteve direktive. Isti člen energetskega zakona določa, da je Javna agencija Republike Slovenije za energijo pristojna, da s splošnim aktom predpiše način določanja deležev posameznih proizvodnih virov in način njihovega prikazovanja, pristojna pa je tudi za nadzor nad točnostjo omenjenih podatkov.

Akt bo zavezujoč od leta 2006

V agenciji smo pripravili osnutek akta o načinu določanja deležev posameznih proizvodnih virov in načinu njihovega prikazovanja. V skladu s poslovníkom za sprejem splošnih aktov Javne agencije Republike Slovenije za energijo je od 17. decembra lani do 24. januarja letos potekala javna obravnava o osnutku akta, ki je bil objavljen na spletni strani agencije. K dajanju mnenj in pripomb so bili povabljeni

predstavniki zainteresirane javnosti in pristojnih ministrstev. Sprejetje končnega dokumenta, v katerem bodo upoštevani vsi upravičeni predlogi sprememb, prejeti v času javne obravnave, in na katerega mora dati soglasje tudi vlada, je predvideno februarja ali marca. Njegova določila bodo za dobavitelje električne energije postala zavezujoča leta 2006. Če bi jih želeli izvajati leta 2005, bi namreč morali dobavitelji že v vsem letu 2004 spremljati podatke o proizvodnih virih dobavljene električne energije. Ker to ni bilo predpisano, dobavitelji teh podatkov morda niso spremljali in je zato nemogoče zahtevati njihovo obvezno objavo.

Temeljno načelo objavljanja sestave proizvodnih virov je, da bodo morali vsi dobavitelji električne energije končnim odjemalcem po 1. januarju 2006 na izstavljenih računih za dobavljeno električno energijo in v svojih promocijskih gradivih navesti skupno sestavo proizvodnih virov, ki jo je posamezni dobavitelj dosegel v preteklem koledarskem letu. Splošni akt predpisuje minimalni nabor primarnih energijskih virov, katerih deleže bodo dobavitelji morali objavljati, in sicer: premog in lignit, zemeljski plin, naftni derivati, jedrsko gorivo in obnovljivi viri, ki zajemajo vodno energijo, veter, sončno

Foto: Dušan Jaf

Do konca leta štiriodstotna gospodarska rast

Slovenija je leta 2004 dosegla najmanj napovedano štiriodstotno gospodarsko rast, je povedal Janez Šušteršič, direktor Urada RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). »Rast bo verjetno nekoliko višja od štirih odstotkov, vendar nižja od 4,5 odstotka, doseženih v prvih treh četrtletjih,« je povedal na tiskovni konferenci pred novim letom. Za lanskih prvih devet mesecev je značilna visoka rast izvoza, ki je bila v tem času več kot desetodstotna. K takšni stopnji je največ pripomoglo predvsem drugo četrtletje, torej obdobje pred vstopom Slovenije v Evropsko unijo, v tretjem četrtletju pa se je izvoz spet nekoliko umiril. Naložbe v osnovna sredstva so se v devetih mesecih zvišale za 6,9 odstotka, kar je za približno pol odstotne točke nižje od pričakovanih UMAR. Po njegovih podatkih je lanska inflacija dosegla 3,6 odstotka, predvsem na račun decembrske deflacije, ki je bila posledica cenejših naftnih derivatov in avtomobilov. V zadnjem lanskem mesecu so se namreč v primerjavi z novembrom cene življenjskih potrebščin znižale za 0,3 odstotka. Kot je povedal direktor UMAR, se inflacija znižuje s predvideno dinamiko in se približuje stopnji, ki jo zahtevajo mastrichtski kriteriji. Šušteršič je lansko jesen sicer napovedal 3,8-odstotno gospodarsko rast za letošnje leto, tokrat pa je dejal, da bo delež bržkone nekoliko nižji, odvisno od cen nafte in lanskih rezultatov v glavnih trgovinskih partnericah Slovenije. STA

energijo, biomaso, geotermalno energijo, odlagališčni plin, plin iz čistilnih naprav in bioplina. Omenjeni deleži bodo morali biti objavljeni v odstotkih skupne dobavljene količine električne energije. Dobavitelji električne energije bodo prav tako dolžni na izdanih računih in promocijskih gradivih navesti količine pripadajočih izpustov CO₂ in nastalih radioaktivnih odpadkov v kilogramih na kilovatno uro proizvedene električne energije, ki ustreza sestavi proizvodnih virov, ki jo je dobavitelj dosegel v preteklem koledarskem letu. Dobavitelji električne energije bodo morali objaviti še vire dodatnih informacij, na primer spletne strani ali tiskane publikacije, v katerih bodo odjemalci lahko našli dodatne informacije o vplivu proizvodnje električne energije na okolje.

Določila akta se nanašajo na skupno dobavljeno električno energijo

Dobavitelji bodo svojo sestavo deležev proizvodnih virov električne energije objavljali na podlagi sklenjenih pogodb o dobavi električne energije ali ustreznega števila unovčenih certifikatov električne energije iz obnovljivih virov, med katere sodijo tudi potrdila o izvoru. Zato bodo morali vsi dobavitelji električne energije končnim odjemalcem že od svojih dobaviteljev, torej proizvajalcev ali trgovcev, zahtevati ustrežna dokazila. Če bo dobavitelj kupil električno energijo na borzi, za katero je nemogoče natančno določiti sestavo proizvodnih virov, in ne bo imel pokritja v ustreznem številu certifikatov proizvedene električne energije iz določenih virov, bo pri izračunu deležev proizvodnih virov uporabil struk-

turo proizvodnih virov v državi, v kateri je borza električne energije. Enako bo ravnal tudi v primerih, ko bo kupoval električno energijo na podlagi bilateralnih poslov v tujini in pogodba ne bo vsebovala določil o obveznosti tujega partnerja, da priskrbi podatke o izvoru dobavljene energije. Kadar struktura proizvodnje električne energije v državi, iz katere bo dobavitelj uvažal električno energijo, ne bo znana, se bo upoštevala struktura na celotnem območju interkonekcije UCTE.

Posamezni dobavitelji lahko nastopajo na trgu električne energije tudi z različnimi posebnimi produkti, kot je na primer električna energija, proizvedena izključno iz obnovljivih virov. Določila splošnega akta se nanašajo na skupno dobavljeno količino posameznega dobavitelja. To pomeni, da morajo biti tudi na računih odjemalcev, ki kupujejo take posebne produkte, objavljeni deleži strukture, ki se nanašajo na celotno dobavljeno količino električne energije njihovega dobavitelja. V njej je upoštevan tudi delež odjemalcev, ki kupujejo »običajno« električno energijo. Dokaz, da ti kupci dejansko kupujejo posebno vrsto električne energije s posebnim, praviloma manjšim neugodnim vplivom na okolje, pa jim bo zagotavljal dobavitelj s posebno blagovno znamko takega produkta. Namen objave strukture proizvodnih virov je namreč tudi pokazati odjemalcem okoljsko osveščenost posameznih dobaviteljev.

Nadzor bo izvajala agencija

Javna agencija RS za energijo bo izvajala nadzor nad objavljanim deležem proizvodnih virov in bo lahko od vsakega dobavitelja zahtevala dokaze o resničnosti podatkov o deležih, ki jih bo dobavitelj objavil.

V agenciji smo prepričani, da bo na novo vzpostavljeni sistem obveznega označevanja sestave deležev dobavljene električne energije prispeval k okoljskemu osveščanju slovenskih odjemalcev električne energije. Hkrati bo s tem, ko bo odjemalcem zagotovil ustrezne informacije o sestavi proizvodnih virov drugih dobaviteljev, postal pomemben inštrument za vzpostavitev dejanske odprtega trga električne energije. Menjava dobavitelja mora postati povsem običajen dogodek, za katerega se bo odjemalec odločil na podlagi lastne presoje in ga bo lahko izvedel čim bolj preprosto in hitro, brez možnosti, da bi ga pri tem kdo oviral.

Gorazd Škerbinek

NADALJEVANJE PRILAGAJANJA NOVOSTIM NA TRGU

Kot so poudarili na januarski seji Zdrženja za energetiko pri GZS, njihov program dela za leto 2005 temelji na temeljni nalogi združenja, to je v zastopanju interesov članov v odnosu do državnih in mednarodnih organizacij, v odnosih do ostalega dela gospodarstva ter v zagotavljanju zborničnih infrastrukturnih storitev članom za pospeševanje njihovega poslovanja in izvajanja javnih pooblastil za področje energetskega gospodarstva. Poleg programa dela so predstavili tudi operativni načrt dejavnosti za leto 2005.

Na omenjeni seji so najprej podali zgoščen pregled dejavnosti, pri katerih je leta 2004 sodelovalo Zdrženje za energetiko pri GZS. Med njimi so še zlasti sodelovanje pri izvedbi dejavnosti za opravljanje delovodskih in poslovodskih izpitov, sodelovanje v Ekonomskega socialnem odboru na področju energetike, delovanje sekcije Euroelectric, obravnava energetske oskrbe v Sloveniji, izvedba strateške konference z naslovom Slovenska energetika napenja jadra pred vstopom Slovenije v polnopravno članstvo v EU, priprava sklepov te konference, dejavnosti v zvezi z Nacionalnim energijskim programom, izvedba seminarja o priložnostih in tveganjih na trgu električne energije, izvedba posvetovanja o vodnih zadrževalnikih (v sodelovanju z Elektrotehniško zvezo Slovenije) itd.

Izhodišča za delo zdrženja v letu 2005

Med pomembna izhodišča za delovanje Zdrženja za energetiko v letu 2005 sodijo med drugim: vključevanje v aktivnosti pri prilagajanju energetskega podjetij tržnim razmeram na odprtih trgih z energijo, vključevanje v aktivnosti pri uresničevanju NEP, analiza cenovnih odnosov in tarifnih sistemov

v energetiki, analiza procesov privatizacije in organizacijske preobrazbe elektroenergetskih družb, spremljanje načrtovanja in izvajanja investicij v energetske objekte, vključevanje v dejavnosti na področju učinkovite in varčne rabe energije, analiza vplivov delovanja energetskega objekta na okolje in njihove umestitve v prostor, sodelovanje v članstvu evropskega združenja Euroelectric, analiza dogajanj in vključevanje v dejavnosti na področju uporabe obnovljivih virov energije in še bi lahko naštevali. Glede delovanja v prihodnjem obdobju so na omenjeni seji poudarili tudi, da bo leto 2005 za družbe na področju proizvodnje električne energije ter oskrbe z zemeljskim plinom pomembno za nadaljevanje uspešnega prilagajanja novostim, ki jih prinaša tuja konkurenca na področju odprtega trga. Poleg tega so predstavili tudi operativni načrt dejavnosti, ki je v bistvu operacionalizacija programa dela združenja v letu 2005 in vsebuje vsebinsko zasnovane dogodke in roke za izvedbo. Tako je letos predvidenih šest sej Zdrženja za energetiko, strateška konferenca Zdrženja za energetiko ter vrsta konferenc, posvetovanj in kollokvijev glede obnovljivih virov energije, problematike emisij ogljikovega dioksida in trgovanja z emisijskimi kuponi ter gradnje energetskega objekta.

Predvidene so tudi mednarodne konference o projektu regionalne borze South Pool.

Na vrsti uresničevanje ključnih nalog

V razpravi je *mag. Djordje Žebeljan*, direktor Direktorata za energijo pri Ministrstvu za gospodarstvo, menil, da program dela Zdrženja za energetiko v letu 2005 vsebuje ključne točke, zanimive za energetske družbe. Pa tudi Direktorat za energijo zanima, kakšen je odziv gospodarstva glede na pravne okvire in glede na norme, ki se postavljajo znotraj vlade in vladnih ustanov. Leta 2005 se bodo v omenjenem direktoratu ukvarjali z operacionalizacijo dokumentov za izvajanje ključnih nalog na področju energetike. Da bi to lahko uresničili, bodo potrebna velika prizadevanja, še zlasti na področju uresničevanja investicij, ki so načrtovane v NEP-u in razvojnih načrtih distribucije. Letos naj bi preverili tudi, kako poteka prvo leto uresničevanja 10-letnih razvojnih načrtov podjetij prenosa in distribucije električne energije. Poleg tega je *mag. Žebeljan* omenil še naslednje momente: letos bodo sprejeli razvojni načrt prenosnega omrežja Geoplina; intenzivno bodo sodelovali z Agencijo za energijo; reševali bodo vprašanje, ali pravni okvir omogoča učinkovito možnost izbire dobavitelja na področju električne energije in plinskega gospodarstva; reševali bodo problematiko kvalificiranih proizvajalcev električne energije (njihova umestitev v prostor, spodbujanje tovrstne gradnje) itd.

V nadaljevanju je *mag. Vekoslav Korošec*, predsednik sekcije Euroelectric, predstavil delo te organizacije v letu 2004. Na podlagi sklepa upravnega odbora Zdrženja za energetiko je šestnajst družb elektro gospodarstva s podpisom pogodbe oblikovalo sekcijo Euroelectric pri Zdrženju za energetiko. Sekcija je bila ustanovljena z namenom, da bi v njej usklajevali dejavnosti, ki izhajajo iz članstva v tej organi-

Foto Miro Jakomin

Na naslednji seji Združenja za energetiko pri GZS, ki naj bi predvidoma potekala 23. marca 2005, bodo obravnavali energijsko oskrbo Slovenije v letu 2005 po sektorjih in virih. Temeljno izhodišče za to vsebinsko obravnavo bo energetska bilanca države za leto 2005, ki jo sprejema vlada RS. Osvetlili naj bi dosežene stopnje rasti rabe energije in energentov in ocenili njihovo rast v naslednjih letih na podlagi gibanj rasti v minulih letih. Poleg tega bodo poskušali osvetliti podatke o rabi energije in njenem večletnem gibanju v posameznih gospodarskih dejavnostih. Ocenili naj bi tudi gibanje energetske odvisnosti države od uvoza energije in goriv. Vse to bo lahko dobra podlaga za ocenitev vloge družb energetske dejavnosti in ustreznosti njihovih razvojnih načrtov za kakovostno in nemoteno oskrbo porabnikov z energijo, so med drugim povedali v vodstvu Združenja za energetiko pri GZS.

zaciji. S svojim delom je začela na ustanovnem sestanku 1. junija 2004, na katerem je bil navzoč tudi generalni sekretar evropske organizacije iz Bruslja Paul Bulteel. V okviru ključnih usmeritev in prizadevanj sekcije Euroelectric je mag. Korošec še posebej omenil številne naloge na področjih oskrbe z električno energijo, odpiranja trga z električno energijo in spodbujanja investicij v gradnjo elektroenergetskih omrežij. Doslej so v sekciji Euroelectric že marsikaj uresničili, v prihodnje pa naj bi delo v okviru začrtanih dejavnosti še intenzivirali.

Kot je po tej predstavitvi menil predsednik Združenja za energetiko **dr. Milan Medved**, je opazno, da je Slovenija sestavni del evropskega energetskega trga. »Jasno pa je, da je predvsem od našega organiziranja odvisno, kako bomo uspešni tudi v skupnem evropskem trgu. To misel bi ponazoril takole: Če na lotu ne kupiš srečke, ne moreš nič zadeni! To, kar mi ponujamo skozi sekcijo Euroelectric, seveda ni jamstvo, da bomo uspešni pri dogovarjanjih na strokovnih in energetske političnih področjih v Evropi. Možnost pa imamo in predlagam, da jo tudi dobro izkoristimo. Predlagam tudi, da čim bolj izrabimo informacije, ki jih Euroelectric redno posreduje.«

V sklepnem delu razprave je **Natan Ber-**

Predsednik Združenja za energetiko pri GZS dr. Milan Medved (na desni) in sekretar združenja Niko Martinec sta zastavila dinamični načrt dejavnosti za leto 2005, ki naj bi ga združenje uresničilo v sodelovanju z vodilnimi energetske subjekti.

not, generalni sekretar Slovenskega nacionalnega komiteja WEC, opozoril, da je treba vse predstavljene programe učinkovito povezati. Prav tako je zelo pomembno tudi ustrezno organiziranje proizvajalcev, dobaviteljev in porabnikov na področju raziskovalne dejavnosti skupnega pomena.

Miro Jakomin

TUDI LETOS PREDVIDENA REALNA RAST PORABE

Za pokritje vseh potreb naj bi po ocenah letošnje elektroenergetske bilance potrebovali 12,6 TWh električne energije, kar pomeni glede na dejansko lansko porabo za 1,5 odstotka več. S pokritjem potreb naj ne bi bilo večjih težav, saj ni predvidenih večjih remontov, na voljo pa tudi dovolj prenosnih poti za uvoz iz drugih sistemov.

matična le dva dogodka. Zamenjava sekundarne opreme v RTP Podlog in zato nujni občasni izklopi daljnovoda Beričevo-Podlog, ki bo potekala v februarju in marcu, ter obnova 220 kV daljnovoda Podlog-Obersielach, ki se bo po načrtih zavlekla čez ves april. Dogovorjene so tudi že uvozno izvozne količine električne energije, pri čemer je bil razpis za uvoz opravljen že julija lani. Drugače pa bo tudi letos mogoče izvoz v Italijo v višini 430 MW, pri čemer je Elesu v dolgotrajnih pogajanjih in na račun novega daljnovoda med Italijo in Švico uspelo slovenskemu

Odjem električne energije iz prenosnega omrežja že vrsto let narašča, pri čemer je bil opazen skoraj petodstotni skok še zlasti neposredno po odprtju energetskega trga. Temu dejstvu sta po mnenju direktorja Elesove gospodarske javne službe Upravljanje prenosnega omrežja **Gorazda Skubina** botrovala dva dogodka, in sicer zgraditev nove proizvodne hale v Talumu ter zelo ugodne cene električne energije na trgu. Pozneje, leta 2003, so se razmere že spremenile, saj so se cene na trgu začele zviševati in posledično se je nato zmanjšala tudi poraba. Dolgoročne napovedi sicer še vedno vsebujejo predvidevanja o rasti, ki pa naj bi bila v prihodnjih letih veliko bolj umirjena. Tako, poudarja Gorazd Skubin, načrtujemo v Sloveniji v primerjavi z lansko elektroenergetsko bilanco letos 2,1-odstotno rast oziroma realno 1,5-odstotno, takšne napovedi pa so zapisane tudi v dokumentih drugih evropskih elektrogospodarstev in usklajene z dolgoročnimi napovedmi o rasti bruto domačega proizvoda.

Sicer pa tudi letos ni pričakovati večjih težav pri oskrbi z električno energijo, saj ni predvidenih nobenih večjih remontov - NEK je lani prešla na osemnajstmesečni remontni cikel in bo predvidoma za nujne posege ustavljena šele prihodnje leto, prav tako pa ni v načrtih večjih posegov na blokih v TEŠ. Tudi prenosno omrežje je v zadovoljivem stanju in sta potencialno proble-

Foto Brana Janjč

elektrogospodarstvu zagotoviti še dodatnih 25 MW prostih prenosnih zmogljivosti. Količine na avstrijski meji ostajajo enake lanskim, dogovori s Hrvaškim elektrogospodarstvom pa so še v fazi oblikovanja konkretnih števil, pri čemer pretok energije na hrvaški meji ni vprašljiv, saj razpoložljive zmogljivosti praviloma presegajo dejanske potrebe.

Skratka, pravi Gorazd Skubin, na vseh mejah se skušamo o odnosih čim bolj natančno dogovoriti, naše delovanje pa je usmerjeno k temu, da bi se komercialni tokovi čim bolj približali dejanskim fizičnim pretokom energije. Prav tako je Eles že izpeljal tudi avkciji za zagotovitev potrebne energije za pokritje prenosnih izgub in zagotovitev sistemskih storitev, pri čemer so bili postopki izpeljani po enakih pravilih kot leto prej in v skladu s priporočili UC-TE-ja.

Pri tem gre poudariti, da smo na račun resinhronizacije oziroma oktobrske združitve dveh sinhronih con precej pridobili na konkurenčnosti ponudb, in je Eles lahko letos bolje izrabil prednosti delovanja energetskega trga in za omenjene storitve dosegel ugodnejše cene kot minula leta.

Razmerje med uvozom in izvozom v našo korist

Zaradi ugodnih učinkov trgovanja z Italijo oziroma ugodnih cen na tamkajšnjem trgu je opaziti, da se domača proizvodnja povečuje, pri čemer smo lani na tuje prodali za 30 odstotkov več energije kot leto prej, iz tujine pa tudi po zaslugi izjemno ugodnih lanskih hidroloških razmer uvozili »le« za 6,3 odstotka več energije. Tako je energetska zunanjetrgovinska bilanca bila tudi lani zelo ugodna, če pa se bo povpraševanje na domačem trgu še naprej povečevalo, se v prihodnosti utegne to sorazmerno ugodno razmerje porušiti. Zato bi v izogib težavam z oskrbo v prihodnjih letih morali nujno priti do novih proizvodnih zmogljivosti, sploh če želimo ohraniti stopnjo energetske odvisnosti na sedanji ravni in slovenskim odjemalcem zagotoviti še naprej kakovostno in nemoteno oskrbo z električno energijo.

Brane Janjić

NORVEŠKA

Začetek gradnje najdaljšega podmorskega vodnika

Statnett in TenneT, nacionalna operaterja prenosnega omrežja iz Norveške in Nizozemske, sta se dogovorila o začetku gradnje najdaljšega podvodnega vodnika na svetu, ki bo povezoval obe elektroenergetski omrežji. Pogodba je bila podpisana v Amsterdamu tik pred novim letom. Podmorska povezava bo 580 kilometrov dolg visokonapetostni enosmerni vodnik z zmogljivostjo 600 MW.

Za zgraditev povezave je TenneT že pridobil ustrezna soglasja od regulatorne agencije in uskladir večino pogodb z izvajalci, tako da se bo gradnja lahko že kmalu začela.

Ocenjena vrednost projekta je 600 milijonov evrov, stroški projekta pa naj bi se pokrili s trgovanjem preko vodnika. Pogodba med obema operaterjema omrežja določa enako pravno delitev stroškov in prihodkov. Podmorska povezava bo potekala med Kvinesdalom v norveški pokrajini Vest-Agder in Eemshavenom na Nizozemskem.

Začetek izmenjave energije je predviden ob koncu leta 2007, je potrdil predsednik Statnetta Odd Hoelsaeter.

Praktično vsa proizvodnja električne energije na Norveškem je hidroproizvodnja, medtem ko je na Nizozemskem praktično vsa klasična termo proizvodnja, tako da se sistema dobro dopolnjujeta. Razlika v značilnostih proizvodnje bo omogočila obema operaterjema optimizacijo obeh sistemov. Vodnik bo poleg tega prispeval tudi k večji zanesljivosti dobav v obeh državah. Izmenjava energije bo slonela na razliki tržnih cen električne energije, pri čemer bo Norveška energijo podnevi izvažala in ponoči uvažala. Nova povezava pa bo Norveški zagotovila stabilno oskrbo tudi v letih z nizko hidrologijo.

Poleg omenjenih prednosti pa bo nova povezava omogočila tudi večjo integracijo nordijskega elektroenergetskega trga s kontinentalnim evropskim in tako pomagala stabilizirati cene električne energije na skupnem evropskem elektroenergetskem trgu.

mag. Milan Jevšenak

KOMISIJA PREŽIVELA VSE REORGANIZACIJE

V letih, ko je bil elektroenergetski sistem sklenjena celota s skupnim prihodkom, je delala vrsta komisij z večjim ali manjšim pomenom. Čas in reorganizacije ter predvsem spreminjena vloga družb so vse po vrsti ukinili. Ena redkih, ki ostaja do današnjih dni, je komisija za obratovalno statistiko in pripravljenost naprav podjetij za proizvodnjo, prenos in distribucijo električne energije.

Komisija, ki deluje že četrto stoletja, ima 17 članov iz vseh elektroenergetskih družb. Sestajajo se enkrat na mesec z nalogo, da tekoče spremljajo obratovanje naprav v elektroenergetskem sistemu. »V sistemu imamo popisane naprave in vsak spremlja svoje. Tako se na primer termaši srečamo na odvodnih poljih s prenosom ali distribucijo in tako drug drugega nadzorujemo. Skupaj smo izdelali program za spremljanje obratovanja in zdaj ga vzdržujemo. Tako smo vsi vključeni v elektro sistemu mesečno seznanjeni s stanjem naprav tako v hidroelektrarnah, NEK-u kot v prenosu in distribuciji,« pojasni vlogo komisije njen predsednik **Peter Jamnik** iz TE Trbovlje.

Podatke o stanju naprav vnašajo pristojni po družbah interaktivno po internetu in jih pošiljajo skladno z energetske zakonodajo na Eles. Omenjena komisija pa te podatke vsak mesec preverja, analizira in potrjuje. Vsak subjekt je s tem še dodatno nadzorovan, tako da podatkov o obratovanju naprav ni moč prikriti. Na koncu leta izdelajo poročilo, ki ga pozneje izda Eles na zgoščenki.

Kot pravi Peter Jamnik - ki komisiji predseduje že dvanajsto leto - so njihove seje po vsej Sloveniji. Selijo se po proizvodnih, prenosnih in distribucijskih objektih z namenom, da si na kraju samem ogledajo dogodek, ki se je zgodil, oziroma njegove posledice. Njihovih sej se običajno udeležijo tudi tehnični direktorji gostujočih družb, ki vsi po vrsti podpirajo tak način dela in pogosto sodelujejo pri analizah dogodkov, ki so se zgodili na njihovih napravah. Tako delo komisije čedalje bolj prerašča v praktično izobraževanje na terenu. Jamnik prizna, da ima pokroviteljstvo nad komisijo Eles, ki ji zagotavlja vso strokovno pomoč, strokovnega tajnika in kupuje vso programsko opremo.

»Poglavitni namen dela naše komisije je bil zbiranje podatkov s tem, da bi se na podlagi rezultatov optimizirale naprave in bi podatki lahko služili razvoju sistema. Saj se na podlagi tako zbranih podatkov oziroma izpadov naprav iz sistema ter analiz razlogov zanje dobro vidi, kako zanesljive so obstoječe naprave. Eles zagotavlja dostop do teh podatkov, ki jih daje na voljo zainteresiranim. Zavedamo se, da je politika druga plat medalje, mi smo stroka in zagovarjamo strokovne podlage. Skupaj vztrajamo zaradi stroke v sistemu,« pojasni Jamnik, ki pravi, da njihovi rezultati že več kakor deset let služijo elektroenergetskemu sistemu, tudi ko ta formalno ni več skupaj. Ne vidi razloga, kateremu tehniku elektro podjetja lahko škodi ogled HE Vuzenice in seznanitev s težavami z vibracijami, kar so si ogledali na zadnjem srečanju komisije. Prepričan je, da je tudi odprava okvar na posameznih napravah hitrejša zaradi njihove komisije, s po-

Peter Jamnik, predsednik komisije.

močjo katere vsi v sistemu izvedo, kako dolgo so stali zaradi nje oziroma kako hitro jim jo je uspelo odpraviti.

Minka Skubic

REŠITVE USTVARJAJO VREDNOST

- ▶ Transportna omrežja
- ▶ Klasična podatkovna omrežja za ponudnike storitev
- ▶ Klasična omrežja za infrastrukturna podjetja
- ▶ NGN omrežja za ponudnike storitev
- ▶ NGN omrežja za infrastrukturna podjetja
- ▶ Sistem vodenja omrežij
- ▶ Pasivna infrastruktura zgradb
- ▶ Napredna omrežja LAN
- ▶ Centralni intranet
- ▶ Razpršeni intranet
- ▶ Sistem telefonije IP za mala podjetja
- ▶ Sistem telefonije IP za srednja in velika podjetja
- ▶ Sistem storitev popolne podpore

Za več informacij obiščite www.smart-com.si

HSE VS AKO LETO USPEŠNEJŠI

Elektrarne, ki tvorijo skupino Holdinga Slovenske elektrarne, so lani proizvedle 7.208 GWh električne energije, kar je za deset odstotkov več, kakor so načrtovali. HSE je imel lani 115 milijard prihodka in 18 milijard dobička, kar ga uvršča na vodilno mesto med proizvajalci in ponudniki električne energije pri nas, in to želi ostati tudi letos.

Lani so v skupini HSE hidroelektrarne proizvedle 3.601 GWh električne energije, kar je za osem odstotkov nad lanskimi načrti, in termoelektrarne 3.607 GWh, s čimer so za 12 odstotkov presegle lanski načrt. Največji lanski proizvodni delež ima TE Šoštanj, ki je proizvedla polovico

vse elektrike v HSE, Dravske elektrarne 38 odstotkov, SENG 6,6 odstotka, SEL 5 odstotkov in TEB 0,5 odstotka. S temi deleži imata glede na vire voda in premog skoraj enak delež, 0,5 odstotka elektrike iz plina gre na račun deleža premoga.

Holding je lani dobavil svojim kupcem

dobrih 11 TWh električne energije, kar je dobra četrtnina več, kakor leto prej. Kar 65 odstotkov elektrike so kupili od družb skupine HSE, 10 odstotkov na ostalem domačem trgu, manj kot odstotek na organiziranem trgu in skoraj četrtnino uvozili. Skoraj 80 odstotkov tako nabavljene elektrike so prodali na domačem trgu, od tega distribuciji več kakor polovico in petino neposrednim odjemalcem ter 0,2 odstotka na organiziranem trgu električne energije. Petinski delež izvožene elektrike je šel predvsem v Italijo in le manjši delež na Hrvaško in v Avstrijo. Lanski prihodek HSE od prodaje bo znašal okrog 115 milijard tolarjev, kar bo več kot petino več kot leta 2003, od tega bo delež od prodaje v tujino več kakor petina. Kar 95 odstotkov v strukturi prihodka sestavlja električna ener-

Nadaljevanje na strani 37

Foto: Mihaela Skušnik

Vodilni v HSE predstavljajo delo skupine.

OVSE v rokah Slovenije in pred reformo

Slovenija je prvi dan tega leta prevzela predsedovanje Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). Z zunanjim ministrom Dimitrijem Ruplom na čelu bo tako eno leto skrbela, da bo delo v največji regionalni varnostni organizaciji na svetu teklo kar se da gladko, kar bo zahtevna naloga, saj se je zaradi notranjih nesoglasij znašla v krizi. Slovenija, ki je postala njena članica leta 1992, bo morala zato prevzeti vlogo nepristranskega posrednika, zblíževalca interesov in oblikovalca soglasja, opozarjajo diplomati, ki bodo sodelovali pri vodenju.

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi se je po štirih desetletjih obstoja znašla pred reformo, čeprav se stališča članic o tem, kakšna naj bi bila, razlikujejo. V zadnjem času si je zanjo najbolj prizadevala Rusija, ki meni, da se OVSE premalo ukvarja z varnostnimi in gospodarskimi zadevami, čeprav je to njena prvotna naloga.

Organizacija je nastala v 70. letih prejšnjega stoletja kot Konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi (KVSE) z namenom, da bi čitila in promovirala človekove pravice in temeljne svoboščine ter spodbujala sodelovanje na gospodarskem in okoljevarstvenem področju, obenem pa si prizadevala za ohranitev miru in stabilnosti v Evropi. Kot taka naj bi preprečevala krize in zmanjševala nevarnosti poslabšanja že obstoječih nesoglasij.

V času ustanavljanja organizacije so napetosti med Vzhodom in Zahodom že nekoliko popuščale, zato je prav takratna Sovjetska zveza predlagala sklic tako imenovane evropske varnostne konference, ki bi sprejela pravno zavezujoče besedilo, s katerim bi potrdila obstoječe meje v Evropi in postavila okvir gospodarskega sodelovanja Vzhodom in Zahodom. Zamisel je obrodila sadove leta 1973, ko se je začel tako imenovani helsinški proces, ki označuje začetek KVSE. Julija tega leta je 35 zunanjih ministrov vseh evropskih držav (razen Albanije), Združenih držav Amerike in Kanade sprejelo modro knjigo in predstavilo stališča vlad o varnosti in sodelovanju v Evropi ter nadaljnjem delovanju konference. Na naslednjem srečanju, ki je bilo leta 1975, so podpisali Helsinško sklepno listino ter tako potrdili multilateralno sodelovanje, obenem pa so dobile države s sklenitvijo procesa stalen kanal komunikacije ter pravila obnašanja. V prihodnjih letih je proces povezovanja stabiliziral razmere v Evropi in tako

po mnenju mnogih prispeval k preseganju ideoloških delitev, s čimer pa je KVSE nekako tudi izgubila bistvo delovanja.

Od konference k organizaciji

S padcem komunizma, ki ga je simboliziralo rušenje Berlinskega zidu konec leta 1989, se je bistveno spremenilo razmerje sil v Evropi, s tem pa tudi pogledi na varnost. KVSE je morala prilagoditi svoje dejavnosti nastalim razmeram in prevzeti nove naloge. Tako so članice novembra 1990 podpisale Pariško listino za novo Evropo, ki je postavila temelje za institucionalizacijo KVSE kot neke vrste foruma za politične konzultacije na ravni predsednikov držav oziroma vlad, ki so se od takrat sestajali najmanj enkrat na leto v okviru sveta organizacije. Članice so ustanovile tudi sekretariat, center za preprečevanje konfliktov in urad za svobodne volitve, leto zatem pa še parlamentarno skupščino KVSE.

Po razpadu Sovjetske zveze se je Evropa znašla pred novimi izzivi, a hkrati tudi nevarnostmi, zato se je proces institucionalizacije še razširil. Leta 1992 je bil imenovan prvi generalni sekretar organizacije, na Kosovo, Sandžak in v Vojvodino pa so odpotovale prve misije. KVSE se je tako v začetku devetdesetih let iz procesa prelevil v organizacijo, kakor se je leta 1995 tudi preimenoval, s tem pa tudi njegovi organi, med drugim svet KVSE v ministerski svet, povečale so se pristojnosti predsedujočega (generalnega sekretarja) ter visokega komisarja za narodne manjšine in urada, ki skrbi za demokratične institucije in človekove pravice.

Letošnji proračun še ni sprejet

OVSE je danes največja regionalna varnostna organizacija na svetu, saj združuje 55 držav - vse evropske, ZDA, Kanado in več srednjeazijskih držav. Skupaj imajo 1,2 milijarde prebivalcev; med sodelujočimi je 46 članic Sveta Evrope, 26 članic zveze Nato in 25 članic Evropske unije, vse pa so hkrati tudi del Združenih narodov. V organizaciji je zaposlenih približno 370 ljudi, mnogo več (približno 3500) pa jih sodeluje v 18 misijah. Kljub tolikšni razvejanosti je proračun organizacije dokaj majhen: leta 2003 je, na primer, znašal slabih 186 milijonov evrov, lani celo nekaj manj, letos pa naj bi imel 179 milijonov evrov, vendar ta znesek še ni potrjen. Za ilustracijo: toliko denarja namenja Evropska unija zgolj Hrvaški.

Slovenija je doslej prispevala v skupno blagajno OVSE 0,14-odstotni delež za misije ter 0,19-odstotnega v njen splošni proračun, kar je lani znašalo 270 tisoč evrov. Poslej bo ta delež nekoliko večji, saj je sprejela organizacija odločitev o spremembi na lestvici prispevkov in jo tako uskladila s tisto, ki jo uporabljajo Združeni narodi. Dokončne odločitve glede tega sicer še ni sprejela, saj proračun za leto 2005 ni potrjen, zato bo to tudi ena izmed temeljnih nalog v času predsedovanja Slovenije.

Vloga Slovenije

Kot smo že povedali, je začela Slovenija delovati kot polnopravna članica OVSE leta 1992 - januarja je za-

Helsinška sklepna listina vsebuje deset načel miro-ljubnega sodelovanja, ki jih imenujejo tudi dekalog:

1. suverena enakost držav, 2. izogibanje grožnji s silo in njeni uporabi, 3. nedotakljivost meja, 4. oze-meljska celovitost držav, 5. mirno reševanje sporov, 6. nevmešavanje v notranje zadeve, 7. spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, 8. enako-pravnost in samoodločba narodov, 9. sodelovanje med državami in 10. izpolnjevanje obveznosti po mednarodnem pravu.

prosila za članstvo, marca je bila sprejeta, junija je podpisala helsinško listino, slabo leto pozneje pa še pariško. Prve izkušnje s predsedovanjem v organizaciji je imela marca 1998, ko je vodila forum za varnostno sodelovanje, čez leto in pol pa je predsednik države dr. Janez Drnovšek (po predhodni potrditvi vlade) najavil kandidaturo za vodenje celotne organizacije v letošnjem letu. Konec leta 2002 je ministrski svet organi-zacije na zasedanju v Portu potrdil odločitev o predse-dovanju Slovenije OVSE in ji tako omogočil vstop v ta-ko imenovano Trojko, ki jo sestavljajo predhodna, se-danja in prihodnja predsedujoča država OVSE. Lani se je Slovenija vanjo tudi vključila, letos pa jo sestavlja-ta še Bolgarija in Nizozemska, ki je zamenjala Belgijo. Z vstopom v omenjeno skupino je prevzela Slovenija vodenje mediteranske skupine, ki deluje v okviru orga-nizacije, ter njenega posvetovalnega odbora za upravljanje in finance.

Na začetku letošnjega leta je predsedovanje OVSE prevzel slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel. Pri de-lu mu bo pomagala posebna skupina strokovnjakov,

povečini iz vrst diplomatov - stalna misija pri OVSE, ki jo vodi veleposlanik Janez Lenarčič - ter predstavniki vlade, ministrstev, ustanov in državnih služb. Kot so ob prevzemu obveznosti poudarili slovenski diplomati, bo predsedovanje organizaciji zagotovo velik izziv in trd oreh, saj jo dajejo notranja nesoglasja.

Slovenija se bo tako morala spoprijeti s kar nekaj precej kočljivimi zadevami - predhodnici Bolgariji, deni-mo, ni uspelo končati pogovorov o tem, kdo bo na po-ložaju generalnega sekretarja nadomestil Jana Kubiša, prav tako ni dosegla dogovora o proračunu organiza-cije. Zlasti slednje vprašanje je precej pereče, saj bo treba najti nekakšen kompromis in oblikovati dogovor o začasnem financiranju organizacije.

Prav tako zelo občutljivo je tudi vprašanje reforme OV-SE. Članice se strinjajo, da je ta nujna, vendar pa se razlikujejo njihova stališča o tem, kako naj bi potekala in kakšna naj bi sploh bila. Najbolj glasne so bile do zdaj Rusija in druge članice Skupnosti neodvisnih dr-žav, ki očitajo organizaciji, da se preveč ukvarja z za-ščito človekovih pravic, ki naj bi jo najbolj vsiljevala na Vzhodu, premalo pa z varnostnimi in gospodarskimi vprašanji. Eden od pomembnejših predlogov je tudi odprava načela konsenza, ki da otežuje sprejemanje odločitev v OVSE.

O težavah, ki čakajo predsedujočo Slovenijo, so predstavniki članic te organizacije govorili že na prvem srečanju, ki je bilo sredi tega meseca. Slovenski zunanji minister je zavrnil obtožbe, da uveljavlja OV-SE predvsem interese Zahoda, in zagotovil sodelujo-čim, da si bo Slovenija najprej prizadevala za refor-mo organizacije, s katero bo poskušala povečati nje-no učinkovitost, obenem pa bo čim prej poskrbela za sprejetje proračuna. Slednji pa po predvidevanjih Ru-pla ne bi smel biti trd oreh, saj gre za sorazmerno majhne vsote.

Simona Bandur

Povzeto po STA ter www.osce.org in www.osce.si

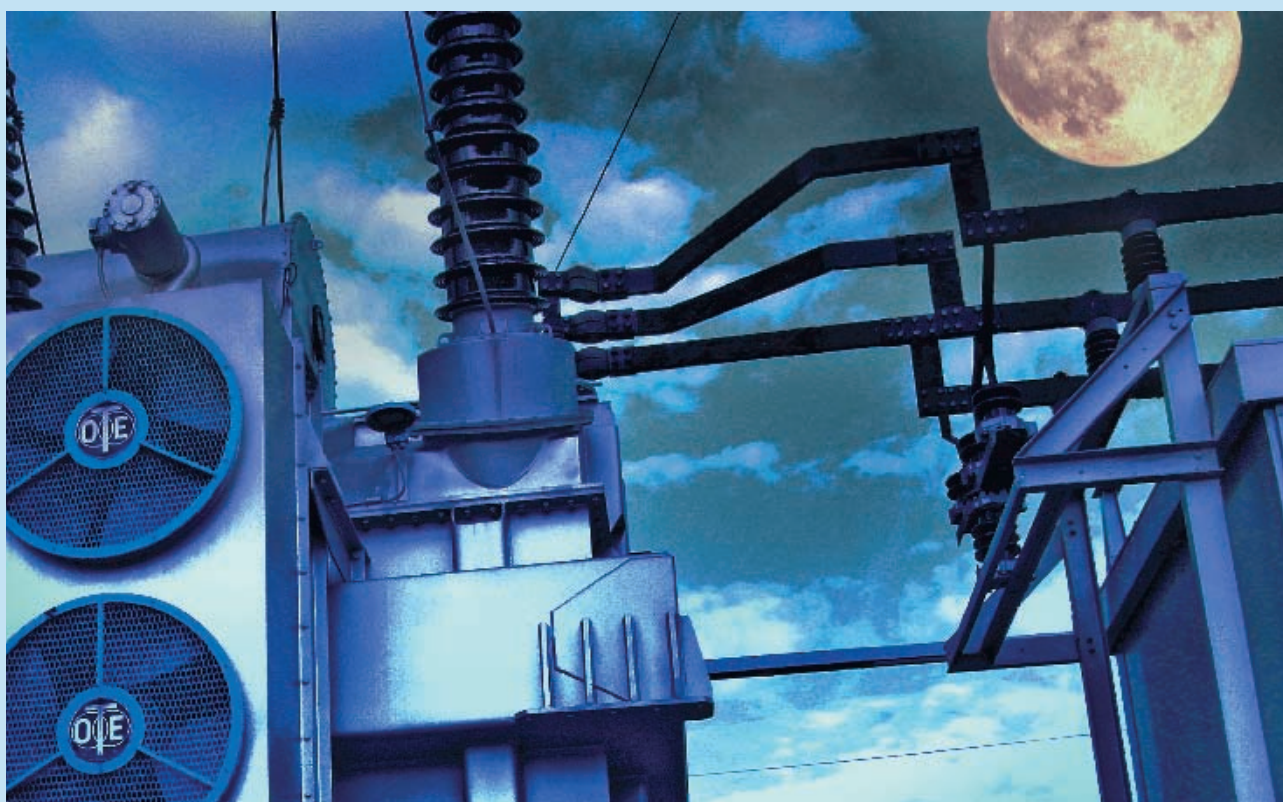

Foto Dušan Jez

Trgovanje z emisijami se je začelo

Večina članic Evropske unije je začela z novim letom trgovati z emisijami toplogrednih plinov, za začetek z izpuhi ogljikovega dioksida, ki nastane pri proizvodnji v obratih težke industrije. Omenjeni sistem je eden izmed ključnih elementov boja proti podnebnim spremembam, s katerim želijo članice zmanjšati količino škodljivih izpustov v ozračju in se tako približati ciljem Kjotskega protokola, ki bo začel veljati sredi prihodnjega meseca. V trgovanju bo sodelovalo dvanajst tisoč objektov, ki pridobijo pri delu približno 45 odstotkov ogljikovega dioksida oziroma približno tretjino toplogrednih plinov.

V trgovanju z emisijami ogljikovega dioksida bo za zdaj sodelovalo 21 članic Evropske unije, saj načrti za alokacijo kvot emisij toplogrednih plinov, ki ga bo posamezna država dodelila svojim podjetjem, štirih še niso pripravljene. Nacionalni alokacijski načrti Poljske, Italije in Češke namreč niso ustrezali merilom, ki jih je ocenjevala Evropska komisija, Grčija pa dokumenta niti ni predložila. Zadnjih pet alokacijskih načrtov je Komisija pregledala konec decembra lani, poslale pa so jih Litva, Španija, Malta, Ciper in Madžarska. Države Evropske unije so se k zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov s prodajo in nakupom posebnih dovolilnic zavezale na podlagi Kjotskega protokola. Po njem bo petindvajseterica v obdobju med letoma 2008 in 2012 zmanjšala emisije šestih plinov, ki povzročajo učinek tople grede, za skupaj osem odstotkov v primerjavi z ravniyo emisij, izmerjenih v letu 1990, izjema sta novinki Poljska in Madžarska, ki sta si izborili šestodstotno zmanjšanje. Zaveza se nanaša na prvo obdobje protokola (od 2008 do 2012), dodati pa je treba, da se cilji posameznih članic razlikujejo. Države v tranziciji so si, denimo, lahko za izhodiščno izbrale kako drugo leto - Slovenija se je odločila za leto 1986.

Kako bo potekalo trgovanje?

Na podlagi Konvencije o spremembi podnebja, ki je del Kjotskega protokola (zajema še konvenciji o biološki raznovrstnosti in širjenju puščav), so nastali trije mehanizmi: mednarodno trgovanje z emisijami ter mehanizma o »čistem«
razvoju (Clean Development Mechanism) in o skupnem uresničevanju (Joint Implementation). Glede na navedene dokumente je Evropske unija pripravila lastno shemo za trgovanje z emisijami (Emissions Trading Scheme - ETS) ogljikovega dioksida, namenjeno podjetjem, ki proizvedejo največ tega ozračju škodljivega plina. Sistem naj bi jim pomagal slediti

Kako naj bi torej trgovanje delovalo v praksi? Naj navedemo primer za dve podjetji, poimenovali ju bomo preprosto A in B. Predpostavimo, da bosta obe pri proizvodnji izpustili v ozračje 100.000 ton ogljikovega dioksida, nacionalni alokacijski načrti njunih držav pa so jima prisodili dovolilnice za 95.000 ton, kar pomeni, da jima primanjkuje dovoljenje za izpuhe še 5000 ton omenjenega plina. Na izbiro torej imata, da bodisi zmanjšata emisije za navedeno količino bodisi kupita dovolilnice na trgu bodisi izbereta srednjo pot. Pri tem je treba dodati, da stanejo dovolilnice v tem času približno deset evrov za tono ogljikovega dioksida. Denimo, da podjetje A ugotovi, da bi stalo zmanjšanje emisij pet evrov za tono plina, kar je ceneje od nakupa dovolilnic, zato se odloči, da bo zmanjšalo izpuhe, vendar ambiciozno: ne le za pet tisoč, marveč za deset tisoč ton, s čimer bi si zagotovilo lažje delovanje v prihodnjih letih. Podjetje tako porabi 50.000 evrov za zmanjšanje izpustov, hkrati pa zasluži s prodajo odvečnih 5.000 dovolilnic 50.000 evrov. To pomeni, da je pristalo na ničli, vendar je treba upoštevati, da je zaradi zmanjšanja emisij vendarle zaslužilo 25.000 evrov, ki jih sicer ne bi, če bi emisije zmanjšalo le za zahtevanih 5000 ton ogljikovega dioksida. Podjetje B je po drugi strani v nekoliko težavnejši situaciji - zmanjšanje izpustov bi ga stalo 15 evrov za tono ogljikovega dioksida, kar je več kakor stane dovolilnica, zato se odloči za nakup. Porabi torej 50.000 evrov za 5000 dovolilnic, ki jih še potrebuje. Toda pri tem je treba upoštevati, da emisij vendarle ni zmanjšalo, zato bodo stroški v prihodnjem letu še zmeraj znašali 75.000 evrov za 5000 ton ogljikovega dioksida.

okoljevarstvenim zahtevam, obenem pa jim ponujal s temi cilji skladno stroškovno učinkovito poslovanje. Predvideva namreč nakup in prodajo posebnih dovolilnic za proizvodnjo ogljikovega dioksida, zaradi česar bodo imela podjetja po Evropski uniji na leto od 2,9 milijarde do 3,7 milijarde evrov stroškov, kar sestavlja približno 0,1 odstotka evropskega BDP. Kot zatrjujejo predstavniki Unije, je to bistveno manj, kot bi porabila brez sheme - po njihovih izračunih bi stroški v tem primeru znašali najmanj 6,8 milijarde evrov na leto. Trgovanje z emisijami je vsaj po črki Kjotskega protokola predvideno za vse toplogredne pline, poleg

Do konca leta je oddalo nacionalne alokacijske načrte 21 držav članic Evropske unije. V zadnjem trenutku jih je Evropska komisija odobrila Litvi, Španiji, Malti, Cipru in Madžarski, štiri članice - Poljska, Italija, Češka in

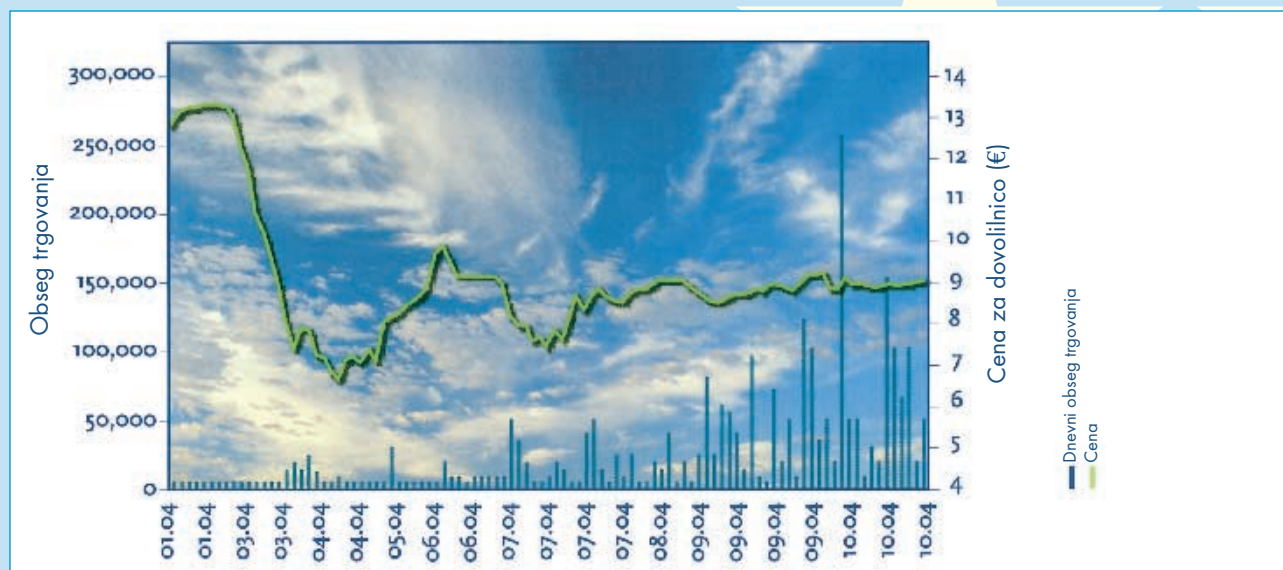
Grčija - pa na začetku še ne bodo vključene v trgovanje, ker načrtov niso pripravile pravočasno. Do oktobra 2004 so posamezne države takole predvidele trgovanje z emisijami ogljikovega dioksida:

Članica	Dovolilnice v milijonih ton ogljikovega dioksida	Število vključenih industrijskih objektov	Kjotski cilj
Avstrija	98,9	205	- 13 %
Belgija	188,8	363	- 7,5 %
Ciper	ni podatkov		- 8 %
Češka	načrt ni pripravljen		
Danska	100,5	362	- 21 %
Estonija	56,85	43	- 8 %
Finska	136,5	535	0 %
Francija*	371	642	0 %
Grčija	načrt ni pripravljen		+ 25 %
Irska	67	143	+ 13 %
Italija	načrt ni pripravljen		- 6,5 %
Latvija	13,7	95	- 8 %
Litva	ni podatkov		- 8 %
Luksemburg	10,07	19	- 28 %
Malta	ni podatkov		
Madžarska	ni podatkov		- 6 %
Nemčija	1.497	2.419	- 21 %
Nizozemska	285,9	333	- 6 %
Poljska	načrt ni pripravljen		- 6 %
Portugalska	114,5	239	+ 27 %
Slovaška	91,5	209- 8 %	
Slovenija	26,3	98	- 8 %
Španija	ni podatkov		+ 15 %
Švedska	68,7	499	+ 4 %
Velika Britanija	736	1.078	- 12,5 %
Skupen delež	približno 60%	približno 60%	

* V število ni vključenih približno 750 objektov, ki še pripravljajo načrte za alokacijo kvot ogljikovega dioksida
K navedeni razpredelnici je treba dodati pojasnilo, da si lahko države same postavljajo omejitve, načrtovano osem odstotno znižanje glede na leto 1990 v obdobju med 2008 in 2012 je skupno za vso Unijo.

ogljikovega dioksida tudi za metan, dušikov oksid, hidrofluorokarbene, perfluorokarbene in žveplove heksafluoride, vendar zajema tokratna shema le prvega med navedenimi.

V obdobju med letoma 2005 in 2007 bodo tako dovolilnice kupovali in prodajali predstavniki težke industrije, ki izpustijo največ tega plina, gre pa predvsem za proizvajalce električne in toplotne energije, rafine-

Obseg trgovanja in cene emisijskih dovolilnic od januarja do oktobra 2004.

rije, jeklarne, železarne, sežigalnice, cementarne, steklarne, opekarne ter obrate za predelavo papirja. Vsega skupaj bo v trgovanju sodelovalo dvanajst tisoč objektov, ki pridobijo pri delu približno 45 odstotkov ogljikovega dioksida oziroma približno tretjino toplogrednih plinov. Sredi omenjenega obdobja bodo predstavniki Unije shemo obnovili in preverili, ali bi lahko vključili vanjo še druge sektorje, denimo, kemično industrijo, prevoz, industrijo aluminija in podobno.

Večina dovolilnic bo zastonj

Podjetja, ki bodo sodelovala v shemi, bodo trgovala z dovolilnicami, ki jim bodo dopuščale možnost izpuha ene tone ogljikovega dioksida. Del dovolilnic bodo dobila zastonj - v prvem obdobju za približno 95 odstotkov izpuhov, v prihodnji fazi (med letoma 2008 in 2012) pa za 90 odstotkov. Tista, ki jim bo uspelo delati v okviru dovoljenih količin ogljikovega dioksida in pri tem tudi pokriti stroške, bodo ustrezno zmanjšala izpuhe, preostala pa bodo morala dovolilnice kupiti. S tem bodo imela podjetja, ki bodo dodatno znižala emisije (in tako prihranila dovolilnice), možnost prodati podarjene kupone ter tako celo zaslužiti na ta račun. Podjetja, ki bodo morala v nasprotju s tem dovolilnice dokupiti, bodo zaradi tega plačala neke vrste globo, ki bo znašala na začetku 40 evrov za tono ogljikovega dioksida, od leta 2008 naprej pa se bo cena povišala, in sicer do sto evrov. V trgovanju med podjetji - kupone bodo lahko prodajala sama ali prek posrednikov - pa bo cenovno dovolilnic določalo povpraševanje in ponudba kot na vsakem drugem trgu.

Kako bo potekalo trgovanje v posameznih članicah, je odvisno od nacionalnih ureditev oziroma posebnih nacionalnih alokacijskih načrtov, ki smo jih omenili že na začetku, vsebujejo pa skupno količino emisij ogljikovega dioksida, ki ga bo posamezna država dodelila svojim podjetjem. Pri tem so morale slediti navodilom, ki jih je sprejela Evropska komisija in jih ob oddaji načrtov tudi ocenila. Podobno bo preverjala delovanje trga tudi v prihodnje, saj bodo morala podjetja oziroma države vsako leto oddajati poročila o številu porabljenih dovolilnic - tistih, ki jih bodo dobila v enem letu, namreč ne bodo mogla porabiti v prihodnjem. Uporabniki, ki v preteklem letu ne bodo zadoščali zahtevam Evropske unije, v naslednjem ne bodo

smeli prodajati dovolilnic, prepoved pa bo trajala do naslednjega zadovoljivega poročila.

Sprejet zadnji sveženj zakonodaje

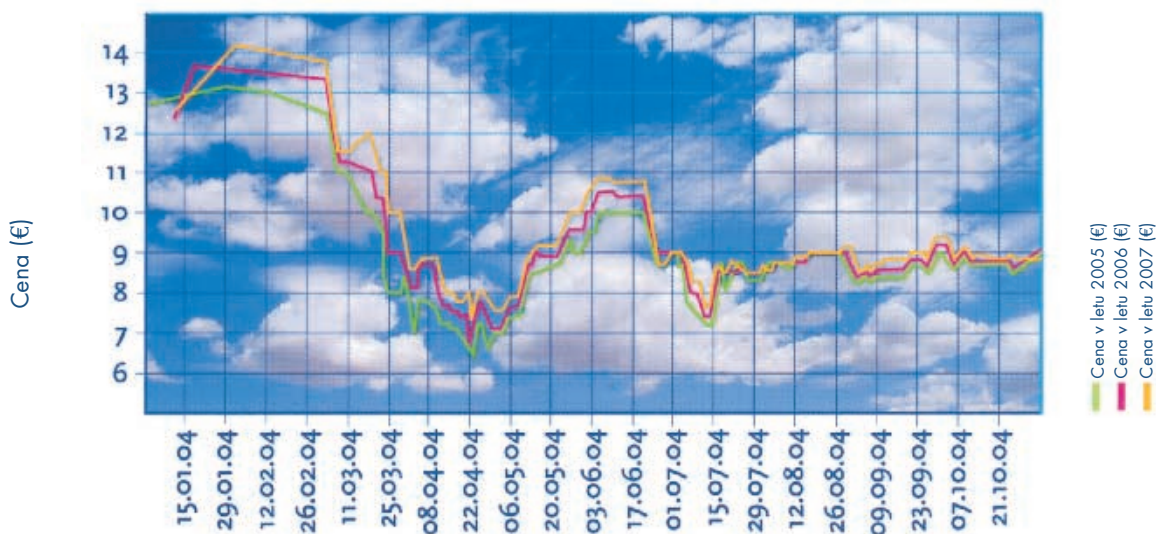
Evropska komisija je sprejela še zadnje zakone in pravila, ki so omogočili začetek trgovanja z emisijami in nadzor nad izvajanjem v posameznih podjetjih tik pred zdajci, in sicer konec decembra lani. Sprejeta zakonodaja pomeni okvir za vzpostavitev elektronskega registrskega sistema, prek katerega bo spremljala podeljevanje in prodajo oziroma nakup dovolilnic. Register bo deloval podobno kot bančni račun za nakazovanje denarja, z njegovo pomočjo pa bo lahko približno dvanajst tisoč obratov sproti preverjalo razpoložljive kvote za trgovanje.

S tem je bilo ob koncu leta 2004 torej tudi vse nared za začetek projekta, ki ga je Evropska unija pripravljala kar nekaj časa. Podjetja so v preteklem letu sicer že lahko kupovala dovolilnice, ki jih bodo porabila v tem letu, najbolj pa je prodaja stekla septembra in oktobra, ko se je cena zanje ustalila okrog devetih evrov (januarja in februarja se je, denimo, gibala med 13 in 14 evri).

Kako bo trgovanje potekalo v prihodnje in ali so podjetja nanj res pripravljena, se bo šele pokazalo, prav tako, ali bodo prizadevanja Evropske unije zmanjšati količine ogljikovega dioksida v ozračju obrodila sadove. Še eno izmed pomembnih vprašanj, na katerega bo treba odgovoriti, pa zadeva količine emisij, ki jih lahko posamezna država, sektor ali podjetje proizvedejo. Za zdaj je to večidel prepuščeno nacionalnim odločitvam, kar pa zagotovo ne bo po volji najbolj uspešnim v tem procesu. Primer za to je Grčija, ki ji do konca lanskega leta ni uspelo pripraviti več kakor le osnutka nacionalnega alokacijskega načrta. Kot je za Platts povedal Peter Vis, eden izmed pripraviljavcev evropske sheme za trgovanje z emisijami, je omenjena država zaradi tega v nevarnosti, da jo bodo podjetja, ki menijo, da jim bo trgovanje z emisijami koristilo, tožila, še zlasti ker se kaj lahko zgodi, da se bodo kmalu po začetku tega procesa dovolilnice podražile.

Simona Bandur

Povzeto po publikaciji EU Emissions Trading
www.platts.com in STA

Napovedi gibanja cen za prihodnja tri leta.

Komisija strožja do Grčije in Madžarske

Evropska komisija je konec lanskega leta zaostrila postopek, ki ga zaradi previsokega proračunskega primanjkljaja vodi proti Grčiji in Madžarski. Kot je pojasnil Joaquin Almunia, komisar za gospodarske in denarne zadeve, prva ni sprejela učinkovitih ukrepov za znižanje primanjkljaja, druga pa mora dodatno ukrepati, če želi znižanje deficita doseči v zastavljenem roku, torej do leta 2008. »Za leto 2005 napoveduje Grčija primanjkljaj v višini le še 2,8 odstotka bruto domačega proizvoda, vendar so sprejeti ukrepi nezadostni. Prizadevanja mora okrepiti, ne nazadnje tudi zato, ker ima v evroobmočju največjo gospodarsko rast, je opozoril evropski komisar, ki je omenjeno državo okaral še zaradi previsokega javnega dolga, ki naj bi lani dosegel 112,2 odstotka BDP. Država se s previsokim primanjkljajem bori vse od leta 1997, nedavno se je celo pokazalo, da niti ni izpolnjevala pogojev za uvedbo evra, saj je prikazovala napačne podatke. Zdaj znaša njen deficit 5,3 odstotka BDP, kar je daleč največ v evroobmočju. Grčija je tako med sedmerico držav, proti katerim je Komisija junija lani sprožila postopke zaradi previsokih proračunskih primanjkljajev (poleg omenjenih dveh so to še Poljska, Češka, Slovaška, Malta in Ciper), edina, ki ji kot članici evroobmočja grozijo sankcije. Položaj Madžarske, ki še ni uvedla evra, je tako mnogo boljši, čeprav je Komisija vendarle ocenila, da se neuspešno bori proti previsokemu primanjkljaju. Za lani in letos naj bi znašal 4,6 oziroma 4,1 odstotka BDP, kar je že presegla za skoraj odstotek. Sicer pa je Komisija tokrat sprejela mnogo ugodnejše poročilo za preostalih pet kršiteljic. Ukrepe proti slednjim je zamrznila, saj je presodila, da so na dobri poti za brzdanje previsokega primanjkljaja. STA

Nizozemski projekti v državah tretjega sveta

Evropska podjetja bodo lahko pravice iz okvira trgovanja z emisijami, ki se je letos začelo v Evropski uniji, uveljavljala tudi pri svojih projektih zunaj meja povezave. Primer za to je Nizozemska, ki je že začela tri večje projekte po svetu, v katerih bo uvajala nove tehnologije - prvi bo potekal v Indiji, drugi v Mongoliji in tretji na Novi Zelandiji.

Mehanizma o »čistem« razvoju (Clean Development Mechanism) in o skupnem uresničevanju (Joint Implementation), ki sta del Konvencije o spremembi podnebja (ta pa sodi pod okrilje Kjotskega protokola), omogočata razvitim državam, da trgujejo z dovolilnicami oziroma emisijskimi certifikati tudi v nerazvitih državah in na njihovih tleh prispevajo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov. Po drugi strani je treba pristaviti, da so takšni projekti nujni za samo uspešnost držav članic. Te so se namreč zavezale, da bodo v obdobju med letoma 2008 in 2012 prispevale k zmanjšanju izpuhova ogljikovega dioksida za 500 milijonov oziroma celo 600 milijonov ton. Glede na to, da lahko s posameznim projektom prihranijo od 500 tisoč do milijona ton omenjenega plina, jih bodo morale izvajati celo vrsto, kar pa zagotovo ne bo poceni. Banke se na nove zalogaje podjetij že pripravljajo - Evropska investicijska banka je, denimo, pripravila posebni sklad za financiranje, vanj pa hranila 500 milijonov evrov, podobno so storile tudi druge večje evropske banke.

Primer Nizozemske

Nizozemska je ena izmed držav Evropske unije, ki je že podpisala pogodbe za nakup tako imenovanih emisijskih certifikatov oziroma kreditov, kakor jih tudi imenujejo, s katerimi bo uresničevala do okolja prijazne projekte v državah zunaj meja povezave. Emisijske kredite je mogoče enačiti z emisijskimi dovolilnicami, kar pomeni, da jih lahko podjetja uveljavljajo v okviru sheme v Evropski uniji.

Prvi od projektov je gradnja dveh elektrarn v Radžastanu v Indiji. Napravi bosta za pogon uporabljali biološke odpadke, ki nastanejo pri pridelavi gorčice, riža in bombaža. Pri uporabi navedenih goriv bodo izpuhi enaki ničli, saj nastane pri izgorevanju prav toliko ogljikovega dioksida, kolikor ga rastline absorbirajo pri rasti. Elektrarni s skupno močjo 14,8 MW bosta nadomestili termoelektrarne, ki zelo onesnažujejo tamkajšnje okolje, obenem pa omogočali tej revni regiji nove zaposlitve. Prva je že začela delovati pred dobrim letom, druga bo začela proizvajati električno energijo leta 2006, v obdobju od 2004 in 2013 pa bo celoten projekt prinesel 754.716 emisijskih kreditov.

Drugi projekt poteka v osrednji Mongoliji, zajema pa gradnjo vetrnega polja z 22 turbinami in skupno močjo

25,8 MW. Nizozemski bo prinesel v istem obdobju kot prej opisani projekt 578.741 emisijskih kreditov, Mongoliji pa do okolja prijazno energijo, ki bi jo sicer proizvajali s premogom.

Zadnji nizozemski projekt je gradnja prav tako vetrnega polja v severni Novi Zelandiji. Tako imenovano Te Apiti vetrno polje bo delovalo z močjo 91 MW in brez emisij toplogrednih plinov. Urejanje se je začelo lani, vetrnice pa naj bi se zavrtele v tem letu. Vsako leto bodo predvidoma proizvedle približno 325 GWh električne energije, nadomestile pa bodo objekte, ki delujejo na trda goriva. Izpuhi ogljikovega dioksida naj bi se tako zmanjšali za 980.525 ton na leto, kar bo prineslo v obdobju med letoma 2005 in 2012 približno 530.000 emisijskih kreditov.

Sodelovanje s podpisnicami Kjota

Kakor smo že poudarili, predvideva evropska shema za trgovanje z emisijami sodelovanje tudi z drugimi državami, ki so podpisale Kjotski protokol za zmanjšanje toplogrednih plinov v ozračju. Ena izmed prvih držav, s katero se pogovarja Evropska unija, je Norveška, prav tako se pripravlja na pogajanja z nekaterimi državami v okviru Združenih držav Amerike. Sodelovanje s slednjimi je namreč zelo pomembno, saj sodijo med največje onesnaževalke ozračja, a pri tem ostaja velika ovira - ZDA še zmeraj niso podpisale Kjotskega protokola, četudi so odgovorne za četrtno izpustov toplogrednih plinov.

Na zadnjih pogovorih v Buenos Airesu, kjer je bila decembra deseta konferenca Združenih narodov o podnebni spremembi (COP 10), so prišli sogovorniki do točke, na kateri so ZDA pristale na kompromis, da bodo sodelovale v drugi fazi izvajanja Kjotskega protokola, ki se bo začela leta 2012. Od takrat naprej pa je pod vprašanjem sodelovanje Rusije, ki je sicer nedavno ratificirala protokol in tako tudi omogočila njegovo uveljavitev. Dokument je namreč potrdila s pridržkom, da bo sodelovala le v prvi fazi med letoma 2008 in 2012. Nato bo proučila, ali je izvajanje zahtev sploh v skladu z njenimi interesi in po potrebi zamrznila svoje obveznosti.

Sicer pa je bil ruski glas zelo pomemben tudi za izvajanje sheme za trgovanje z emisijami, čeprav to pot država ne bo sodelovala v prvi fazi, marveč šele po letu 2008. Države Evropske unije bodo zagotovo zainteresirane za trgovanje z Rusijo, ki je proizvedla izhodiščnega leta 1990 bistveno več izpuhov ogljikovega dioksida kot ga zdaj. Od takrat je namreč velik del njenih težkoindustrijskih obratov propadel, to pa pomeni, da ji bo ostalo veliko odevčnih dovolilnic. Toda dokler se Rusija ne bo vključila v trgovanje, njene dovolilnice ne bodo na voljo podjetjem v Uniji, razen če jih bodo kupile države in jih umestile v nacionalne alokacijske načrte. Nizozemska je tako že sklenila, da bo leta 2010 kupila certifikate za enajst milijonov ton ogljikovega dioksida, s čimer bo v drugi fazi trgovanja zapolnila vrzel med 199 milijoni ton, kolikor jih dovoljuje Kjotski protokol, in 210 milijoni ton, kolikor jih njeni obrati še lahko proizvedejo v okviru nacionalnega alokacijskega načrta. Naj dodamo, da načrtuje omenjena država v prvi fazi trgovanja zmanjšanje ogljikovega dioksida v ozračju za šest odstotkov oziroma za 286 milijonov ton, v procesu pa bo sodelovalo 333 industrijskih objektov.

Simona Bandur

Učenje v virtualnem svetu

Brez učenja v sodobnem svetu ne gre več - pri tem nimamo v mislih le izobraževanja, marveč učenje, ki je postalo skorajda že del vsakdanjega življenja. Če ne drugega, je treba slediti novostim, ki jih ponuja informacijska tehnologija z vsemi možnostmi in izobiljem informacij. Ena od bistvenih sposobnosti je torej orientacija v množici podatkov, sicer pa se je tudi klasičnim oblikam poučevanja v učilnicah pridružilo virtualno učenje.

Sodobni človek se mora nenehno izobraževati, pri čemer ne gre le za pridobivanje formalnih nazivov in kvalifikacij, ki so nujne za zaposlitev. V množici informacij, ki jih daje tehnologija, se mora nekako orientirati, kar prav tako zahteva ustrezno znanje, po drugi strani pa se mu s tem odpirajo novi svetovi, ki mu nemalokrat nehote zbudijo željo po spoznavanju. Nova znanja namreč vsaj pri večini ljudi porajajo željo po učenju in nadgrajevanju dotodanjih znanj in izkušenj.

Pri tem smo se torej znašli pri motivaciji za učenje. Kot pišeta **Jo Webb** in **Chris Powis** v knjigi *Teaching information skills*, sestavljajo motivacijo številni elementi, med njimi razlogi za učenje, pridobljene izkušnje, način učenja, odnos učitelja in okolje, v katerem se učijo.

Razlogi za učenje so lahko, kot je bržkone vsem znano, notranji in zunanji - prve vodi želja po novem znanju, druge pa nujna potreba po pridobitvi znanja oziroma izobrazbe. V vsakem primeru je odločitev prostovoljna, četudi je tisti, ki se morajo izobraževati, če želijo doseči določeno stopnjo, morebiti ne dojemajo tako. To pa seveda ne pomeni, da je kakovost pridobljenega znanja nujno slabša, saj se velikokrat zgodi, da spoznavanje novosti pritegne učence. Pri tem jim je v pomoč že pridobljeno znanje, ki jih dodatno motivira.

Vsekakor pa je uspeh precej odvisen tudi od učiteljev, ki morajo biti tudi sami motivirani za poučevanje in sposobni željo po spoznavanju prebuditi v učencih. Omenjena avtorja poudarja še pomen okolja, v katerem se dogaja izmenjava informacij. Slednje mora biti prijetno, zlasti v zadnjih letih pa je neločljiv del opreme tudi tehnologija. Ta je v veliki meri tudi spremenila okolje učenja, včasih do take mere, da ne poteka več v enem prostoru, temveč v virtualnem svetu.

Iz knjižnice v medmrežje

Z razvojem tehnologije so se torej uveljavili novi načini učenja. Knjižnice, ki so nekoč dajale največ informacij, tako nemalokrat zamenja kar medmrežje, kjer je mogoče najti množico informacij, obenem pa se lahko prek njega učenci povežejo in delujejo podobno, kot bi v učilnici. Uporabniki morajo biti v tem primeru sicer večji rabe računalniške tehnologije, kar zahteva predhodno

učenje, vendar je slednje dandanes že nekaj povsem vsakdanjega, zato trud ni prevelik.

Med novejšimi načini učenja je zagotovo digitalno, ki vključuje visoko tehnologijo - učenci so združeni v okoliju, ki je bogato z informacijami, skozi katere se sami prebijajo. Izobraževanje poteka po spleta, pri čemer imajo udeleženci na voljo posebne pakete z vsebino in znanjem, ki naj bi ga pridobili. Na voljo so jim tudi tutorji, ki jim pomagajo kar po internetu in jih tako tudi usmerjajo ter odgovarjajo na vprašanja. Možnosti so pravzaprav neomejene, učitelj pa nastopa le kot neke vrste vodja in ne kot predavatelj.

Naslednji način, ki ga navajata avtorja, je virtualna izobraževalna skupnost, ki je prav tako oblikovana z medmrežjem, vendar je veliko več poudarka na izmenjevanju informacij in razpravah med udeleženci. Tudi v tem primeru je nujna sodobna in zmogljiva tehnologija, obenem pa mora biti zagotovljena takojšnja odzivnost članov, sicer sodelovanje ni mogoče. Učitelj nastopa kot usmerjevalec razprave in učencev, ki izmenjujejo mnenja ter tako izpopolnjujejo znanje.

Za manj disciplinirane

Navedena načina virtualnega učenja zahtevata veliko samodiscipline, zato se zlasti tisti, ki te sposobnosti nimajo, vendarle raje odločijo za načine, ki omogočajo oseben stik vsaj z učiteljem, če že ne želijo sestri za šolske klopi. Eden izmed njih je učenje, ki temelji na zbiranju in prebiranju literature in virov. Ta pristop ne zahteva tehnološke podpore, čeprav ta ni izključena, predvideva pa izobraževanje iz gradiva. Učenci ga prebirajo in izpolnjujejo zahtevane naloge, o čemer se posvetujejo s tutorjem. Nalogi slednjega sta torej najprej načrtovanje učenja in priprava gradiva ter pozneje usmerjanje in pomoč pri odkrivanju in pridobivanju ključnih znanj.

Drugi način, ki prav tako ne potrebuje tehnologije, je tako imenovano učenje s podporo. V tem primeru učenci ne delajo sami, kot pri prebiranju literature, temveč skupaj z učiteljem, vendar ne gre za klasična predavanja in zapisovanje. Oba - učitelj in učenec - sta dejavna in razpravljata o določeni temi, le da prevzame prvi vlogo usmerjevalca in pomaga razumeti snov na najrazličnejše načine. Posamezne lekcije se tako končajo šele, ko učenec popolnoma dojame tematiko in sam odloči, da želi napredovati do nove. Pri tem je treba dodati, da sodeluje običajno več učencev, kar je celo dobrodošlo, saj se tako odpirajo različni pogledi. Kljub temu mora biti skupina majhna, da se lahko učitelj posveti vsakemu udeležencu.

Informacijska tehnologija je torej ponudila ljudem, ki se želijo dodatno izobraževati, nove možnosti za pridobivanje znanja, ki ga bodisi potrebujejo bodisi zgolj želijo pridobiti. Sicer se jih še zmeraj veliko ustraši množice informacij, ki so na voljo na spletnih straneh, zato čutijo odpor do uporabe spleta za izobraževanje in se raje odločijo za klasične načine, ki so velikokrat prav tako interaktivni. Tiste, ki imajo medmrežje v malem prstu, pa bržkone bolj mika digitalno učenje ali povezovanje v virtualno skupnost, ki pa zahteva po drugi strani veliko samodiscipline.

Simona Bandur

Povzeto po knjigi *Teaching information skills* avtorjev Jo Webb in Chris Powis

Foto Dušan Jez

gija, sistemske storitve imajo dobre štiriodstotni delež, toplota pa slab odstotek. Kot je povedal *mag. Drago Fabijan* na zadnji lanski tiskovni konferenci HSE, ocenjujejo, da bo čisti lanski dobiček krovne družbe 10 milijard tolarjev, čisti dobiček skupine HSE pa 18 milijard tolarjev. Za ugodnejši rezultat kakor leta 2003 je navedel vrsto razlogov: »Najprej je to večja proizvodnja kakor v letu prej, potem so cenejši nakupi na trgu od drugih udeležencev na trgu, nadalje so k temu prispevale višje cene električne energije v Italiji kakor v letu 2003, svoj delež ima tudi dvoodstotno nominalno zmanjšanje stroškov v vseh družbah HSE in ne nazadnje tudi uvedba programa obvladovanja tveganj v HSE.« O tem, koliko dobička bo ostalo v HSE in koliko ga bo šlo v državni proračun, ob koncu minulega leta direktor Fabijan še ni vedel, dejal je, da je odločitev stvar lastnika, to je države. Jasno pa je povedal, da tak poslovni rezultat skupina potrebuje, da bo lahko uresničila projekte, ki se že uresničujejo ali pa se šele bodo.

»Slovenija danes uvaža četrtno električne energije in naš cilj je, kako čim bolj zmanjšati to uvozno odvisnost. Na prvi strateški konferenci smo dobili nabor možnih objektov. Ugotovili smo, da gredo sodobne težnje v smer povečanja izkoristkov v obstoječih elektrarnah in gradnjo novih enot na obnovljive vire. Ta cilj nameravamo uresničiti s projektom postavitve petih elektrarn na spodnji Savi. Investicija poteka skladno s terminskim načrtom in finančnimi sredstvi. Računamo, da bo HE Boštanj zgrajena v roku, izdelava projektne dokumentacije za HE Blanco in HE Krško je v polnem teku. Pri poteku gradnje CHE Avče tudi ni večjih zapletov, v Šoštanju smo pred investicijo dveh plinskih turbin, za kar je podpisana pogodba in poteka umeščanje v prostor ustreznega plinovoda, doinstalacija HE Zlatoliče je pred objavo razpisne dokumentacije,« našteje direktor HSE najbolj finančno zahtevne objekte v naslednjih dveh letih, ki bodo na dolgi rok omogočili HSE kakovostno ponudbo električne energije. Ob tem je omenil tudi projekt plinske elektrarne Kidričevo s 800 MW, kamor so bili povabljeni k sodelovanju. Ko bo družba, ustanovljena ob koncu lanskega leta, pridobila vse podlage za ekonomsko upravičenost tovrstne elektrarne, se bo HSE odločal o nadaljnjem sodelovanju pri tem projektu.

HSE je v drugi polovici decembra sklenil večino pogodb z glavnimi kupci: distribucijskimi podjetji, velikimi porabniki in večjimi upravičenimi odjemalci. Cene so za letošnje leto ostale enake kot lani, za naslednje leto pa so jih dvignili minimalno. Pogodbe so sklenili za dve leti, predvsem zato, ker se bodo 1. januarja 2007, ko se bo trg popolnoma odprl, razmere na elektro trgu bistveno spremenile. Stanje, kakršno je trenutno na našem in nam bližnjih trgih, je orisal *dr. Tomaž Štokelj*, izvršni direktor za trženje na HSE. Dejtal je, da se nacionalni trgi čedalje bolj širijo v regionalne, in tako je slovenski čedalje bolj vpet v srednjeevropskega, v katerem so še Avstrija, Nemčija in Švica. Cene na tem trgu se na leto povečajo za pet do petnajst odstotkov. Italijanski trg je izoliran, zaradi velikega pomanjkanja zmogljivosti. Jugovzhodni trg z Jugoslavijo, Bolgarijo in Romunijo pa se je v minulem letu resinhorniziral z UCTE, in HSE računa, da bo v naslednjih letih pri njihovem trgovanju z električno energijo na tujih trgih najhitreje raslo prav trgovanje s tem delom. Vse to je vplivalo na dogajanja na našem trgu. Predvsem so se pojavili novi ambiciozni trgovci. Kljub temu HSE načrtuje ostati najpomembnejši dobavitelj domačim kupcem, dejavno trgovati na slovenski in avstrijski borzi z električno energijo in predvsem na leipziški borzi, kjer trguje z električno energijo in nanjo vezanimi terminskimi pogodbami. Za HSE še naprej ostaja najpomembnejši tuji trg Italija, kjer dosegajo najvišje prodajne cene, ki pa se bodo postopno približale cenam na trgih kontinentalne Evrope. Po Štokeljevih predvidevanjih bodo letos prodali še enkrat toliko električne energije, kolikor znaša načrtovana proizvodnja v družbah skupine HSE. Kljub svoji velikosti in zadostnim količinam virov, ki se prilagajajo potrebam porabnikov, pa na HSE morebitne kapitalske povezave ne zavračajo. O tem, kakšne bi bile, pa mora sprejeti ustrezne ukrepe vlada. Prav tako podpirajo ustanovitev drugega energetskega stebra v Posavju.

Minka Skubic

AUSTRIJA

Izvoz pospešil gospodarsko rast

Avstrijska gospodarska rast se je v zadnjem lanskem četrletju v primerjavi s tremi meseci prej povečala za 0,8 odstotka, na letni ravni pa se je bruto domači proizvod (BDP) povečal za 2,7 odstotka. V prvih devetih mesecih lanskega leta je bila rast gospodarstva v primerjavi z istim obdobjem lani 1,8-odstotna, vendar je pri tem zelo izstopalo prvo četrletje, ko je bila zelo šibka. K dobrim rezultatom je največ prispevala rast izvoza. Letos naj bi se avstrijsko gospodarstvo okrepilo za 2,1 odstotka BDP. STA

NEMČIJA

Namesto optimističnih realne napovedi

Nemški inštitut za gospodarske raziskave je nedavno znižal svoje napovedi o nemški gospodarski rasti v letošnjem letu z 1,5 na 1,3 odstotka bruto domačega proizvoda. Lani je rast dosegla 1,7 odstotka BDP, kar je za 0,1 odstotka manj, kot je predvideval inštitut, letos bo država še nekoliko manj uspešna, 1,7-odstotno rast pa pričakujejo šele leta 2006. Razlog za počasnejšo rast v zadnjih mesecih lanskega leta je bil manjši izvoz, zato pričakujejo v Nemčiji v tem letu manj investicijskih dejavnosti in nekoliko večjo brezposelnost. Nova reforma trga delovne sile naj bi sicer zmanjšala število brezposelnih, čeprav jih bo še vedno za 4,5 milijona, nekoliko naj bi se zaposlenost povečala le v slabše plačanih sektorjih. STA

SENG IZ NALOŽBE V NALOŽBO ŽE DESETLETJE

Soške elektrarne so z lanskim 6,6-odstotnim deležem proizvedene električne energije v skupini HSE med njenimi manjšimi hčerami. So pa po številu elektrarn, predvsem malih, med večjimi in po lanskem začetku gradnje ČHE Avče bodo prve, ki bodo imele večjo črpalno elektrarno pri nas. Letos tretje leto vodi družbo Vladimir Gabrijelčič, ki je pred tem vodil v SENG vrsto naložb v hidroproizvodne objekte. Z njim smo se pogovarjali o aktualnih dogodkih v SENG-u.

V Soških elektrarnah ste vrsto let sodelovali in vodili gradnjo vrste vaših objektov, od Solkana po elektro strani pred 20 leti, do Doblara II in Plav II kot vodja projektov nedavno. Sedaj ste v drugi vlogi, ko se borite za nove naložbe. Kaj je težje?

»Po končani doinstalaciji omenjenih dveh elektrarn sem bil nekaj mesecev tehnični direktor SENG-a, nato mi je direktor Golob, ki je bil tedaj tik pred upokojitvijo, predlagal, da prevzamem njegovo mesto. Skupna želja vseh v Novi Gorici je bila, da nadaljujemo investicijski cikel, ki smo ga začeli v Doblaru in Plavah. Danes ugotavljam, da je vodenje družbe podobno kot vodenje projektov, nekje si koordinator, drugje dejavno sodeluješ, večidel pa koordiniraš uresničevanje projektov, tako da so mi izkušnje iz gradnje objektov samo v korist. Kot direktor podjetja pa imam več dela z ljudmi. To delo je najtežje, ker moraš sproti sprejemati odločitve, ki pa ne ustrezajo vedno vsem. Seveda pa je vodenje družbe lažje, če ti uspe postaviti dober tim ob sebi. Pri nas smo večidel ohranili obstoječe vodilne delavce, s katerimi sem delal že prej, z manjšimi prerazporeditvami. Menim, da smo dobra ekipa in da obvladujemo vse težave, ki se pojavijo v naši družbi.«

V SENG-u zadnje desetletje kontinuirano gradite hidroelektrarne. Kaj to pomeni za družbo in vaše zaposlene?

»Vodilni v vsaki družbi skrbijo za napredek podjetja, ne samo z boljšim načinom poslovanja, temveč tudi s povečanjem zmogljivosti proizvodnih virov. Ker smo hidro podjetje, skrbimo za gradnjo elektrarn na obnovljive vire, in sicer malih hidroelektrarn do 10 MW in večjih preko te meje. Gradnja nove elektrarne pomeni za zaposlene in družbo kot celoto osvajanje novih znanj in s tem napredek celotnega kadra, in to ne samo na investicijskem področju, temveč na vseh spremljajočih. Povečanje zmogljivosti in znanja pa prispeva k povečanju ugleda podjetja doma in v tujini, saj pri investicijah sodelujejo tako domači kot tuji partnerji.«

Imate za vse to dovolj strokovnjakov v hiši?

»Za vsako novo naložbo je treba oblikovati ustrezne načine vodenja. Zadnje čase se skupaj s HSE usmerjamo v rešitev na ravni krovne družbe, in sicer v obliki inženirske družbe, ki bi nastopala na domačem in tujem trgu. Za naš zadnji projekt ČHE Avče je družba HSE Invest oblikovala v Novi Gorici enoto, ki jo sestavljajo naši delavci, ki so že delali na naših investicijah in bodo sedaj vodili gradnjo ČHE Avče. Termiši so nekoč že imeli tako skupino, mi iz hidroproizvodnje pa se nismo znali dogovoriti za tako obliko inženiringa, ki bi enotno vodil naložbe. Tako še naprej ostaja naše delo vodenje pro-

jekta do pridobitve dovoljenj, za izvedbo del pa poskrbi HSE Invest. Seveda pa smo mi prinesli v HSE Invest tudi našo dediščino s področja gradenj. SENG so bile registrirane za opravljanje vseh dejavnosti s področja gradenj objektov. Tako so naši delavci usposobljeni projektirati MHE in tudi delno izvesti njihovo gradnjo. To bi lahko bil naš prispevek k lastni izvedbi objektov.«

Poleg tega, da že vrsto let gradite objekte, imate tudi dobro raziskane terene potencialnih lokacij in znate pravočasno prisluniti lokalnemu prebivalstvu. Kakšno strategijo imate pri tem?

»Zavedamo se, da delamo v okolju, kjer naši objekti ne dajejo okoliškim prebivalcem možnosti velikega zaposlovanja. V zadnjih dveh novih elektrarnah Plave II in Doblara II smo zaposlili že zaposlene delavce in ni bilo novih zaposlitev, za Avče računamo, da bomo zaposlili pet do šest novih delavcev. Poleg tega od stavljanja Solkana v obratovanje pred 20 leti naprej uvajamo daljinsko vodenje objektov, kar tudi pomeni, da ne potrebujemo zaposlenih pri upravljanju elektrarn. Po drugi strani je energetski objekt tujek v okolju ne glede na vplive. Zaradi vseh teh dejstev se je treba pogovarjati z okoliškimi prebivalstvom, kako bodo zaživel z objektom. Prav zato skrbimo, da so naši objekti večnamenski, da iz njih ali z njihovo uporabo dobimo še kaj poleg elektrike, ali je to pitna voda ali turizem ali ribogojnica. Tudi pri Avčah smo omogočili krajanom, da bodo na Kanalskem Vrhu lahko razvili turistično rekreacijsko dejavnost, in se pogovarjali z ljudmi, kako bodo živeli s tem objektom. Večina nas, ki vodimo gradnjo objektov, nas ne živi neposredno ob elektrarnah, zato so nam razmišljanja teh ljudi vodilo, da je gradnja uspešna, če je razumevanje obojestransko.«

Ali menite, da bi bila gradnja objektov lažja, če bi bil narejen ustrezen strokovno podprt nacionalen načrt gradnje

elektroenergetskih objektov, ki bi ga posamezne družbe uresničevale na svojem območju?

»HSE je s strateškima konferencema zbral nabor objektov, iz katerega se je videlo, kaj in kje je mogoče graditi nove objekte in kako hitro jih lahko zgradimo. V prvo prioriteto so bili uvrščeni tisti objekti, ki jih je moč pričeti graditi takoj, in v drugo druge potencialne naložbe. Mislim, da lahko posamezna družba raziskuje svoj teren in možnosti novih gradenj na njem, saj domači strokovnjaki bolje poznajo svoje kraje. To ne more biti centralizirano z ukazom. Ko pa so iz nabora objektov izbrani najboljši, pa se lahko projekti vodijo skupno, da se bolj specializirajo skupine za posamezna področja. Pri nas v SENG-u imamo zagotovo največ izkušenj z umeščanjem objektov v prostor in zakonodajo na tem področju, kar bi lahko koristilo še komu.«

Kakšna je klima med družbami HSE, ki tekmujete med seboj, kdo bo boljši s svojim projektom, kdo ekonomičnejši, kdo hitrejši?

»Vsaka družba si želi novo investicijo, kar ni nič negativnega. Tekmovanje lahko pomeni, da je ponudba boljša, potencialni objekt konkurenčnejši. Ne vem, ali bi se tako sami zanimali za nove objekte, če bi bili vsi izbrani. Pravo rivalstvo prinese samo korist. V zadnjem primeru naše Avče in ČHE Kozjak Dravskih elektrarn sploh nista tekmovali. Za našo črpalno elektrarno smo imeli projekt vključen v prostor, medtem ko za Kozjak ni bil, in zato se ta elektrarna ni uvrstila v prvo prioriteto. Objekta sploh nista bila na isti ravni primerljivosti. HSE je ugotovil, da je možnost gradnje naše elektrarne hitra in tovrstno električno sistem potrebuje, in zato jo gradimo. Verjamem, da ko bo prehodila našo pot ČHE Ko-

zjak, bo prišlo do gradnje tudi te elektrarne.«

Kako je s financiranjem črpalne hidroelektrarne Avče? Čigavo je največje breme?

»Finančni inženiring je v naših rokah, kar pa ne pomeni, da za to elektrarno tudi sami zagotavljamo sredstva. Prvotno smo razdelili finančni zalogaj, tako da je 40 odstotkov našega denarja in 60 odstotkov kredita, ki pa ga bo prekrbel HSE pri Evropski investicijski banki, ker ima ta najugodnejše pogoje,

tako da bo naš kreditodajalec HSE. Razmišljanja glede razmerja kredita so se sedaj nekoliko spremenila in verjetno bosta oba deleža polovična. Prav sedaj še iščemo način, kako bo HSE tisti, ki bo skrbel za dobavo električne energije za obratovanje ČHE Avče in zatem za odkup elektrike iz te elektrarne. Banka namreč zahteva jamstvo za vračilo kredita. O podrobnostih te pogodbe se še nismo dogovorili, načelno pa bi bil tak aranžma sprejemljiv tako za HSE kot za SENG.«

Kakšno poslovno leto je za vami?

»Minulo leto lahko ocenim pozitivno tako po proizvodnji - saj smo zaradi ugodnega vremena in naših naporov proizvedli za sedem do osem odstotkov več električne energije, kakor smo načrtovali - kot po začetku dveh novih naložb: velike ČHE Avče in male HE Klavžarica. Slednja je naš prispevek k ohranjanju kulturne dediščine na našem območju. Lani so se pokazali že tudi prvi rezultati glede poenotenja

Foto: Miroslav Skušnik

Vladimir Gabrijelčič:
»Pravo rivalstvo prinese samo korist.«

Čezmejno sodelovanje s Slovenijo?

Hčerinska družba Verbund AG, ATP (Austrian Thermal Power) razmišlja o gradnji dveh velikih 800 MW plinskih elektrarn na obeh straneh slovensko-avstrijske meje. Prva naj bi stala ob obstoječi termoelektrarni Mellach blizu Gradca, druga pa pri Kidričevem. V Sloveniji sta se pripravljalnemu konzorciju podjetja Verbund pridružila Holding slovenskih elektrarn (HSE) in Talum, ki je v lasti Eles. Glede na to, da je večinski lastnik avstrijskega podjetja prav tako država, gre za nekakšen meddržavni projekt, čeprav sosednja stran še ni natančno povedala, kaj pričakuje od Slovenije. Sklepati je mogoče, da so to predvsem lokacijska in emisijska dovoljenja ter emisijski kuponi, še zlasti če upoštevamo, da slednjih Verbundu bržkone primanjkuje, saj ima skupno za 1900 MW elektrarn, pretežno premogovnih. Podjetje je tako samo lani pri proizvodnji nekaj manj kot šest TWh energije izpustilo v zrak skoraj pet milijonov ton ogljikovega dioksida (približno 840 kilogramov ogljikovega dioksida za MWh), za prvo trgovno obdobje (med letoma 2005 in 2007) pa bo imelo na voljo le za 3,3 milijona ton omenjenega plina emisijskih kuponov. Pri tem je slovenski partner HSE zagotovo v boljšem položaju: izpusti v TEŠ in TEB so leta 2002 dosegli 4,8 milijona ton, vendar pri proizvodnji 3,68 TWh, kar pomeni, da je šlo v zrak pri MWh kar 1300 kilogramov ogljikovega dioksida. Prav visoke izhodiščne emisije so bile podlaga za veliko število kuponov - HSE jih bo namreč dobil v prvem obdobju za približno 4,5 milijona ton okolju škodljivega plina. www.energetika.net

obratovalnih in vzdrževalnih ekip v vsej verigi Soče. Doslej je imela vsaka elektrarna svojo ekipo. S poenotenjem ekip pa želimo pridobiti na elastičnosti delovanja ekip in dvigu ravni znanja članov ekip. Seveda pa je pogoj za to, da so vse elektrarne avtomatizirane in daljinsko vodene, pri nas smo si to prizadevali vse od začetka obratovanja HE Solkana pred dvajsetimi leti. Poslovno leto 2004 bomo sklenili z dobičkom 1,5 milijarde, kar je bistveno več kakor lani. Največje zasluge za to ima dobra hidrologija in pa ustrezen način prodaje električne energije HSE.«

S poenotenjem ekip bodo trenutno tudi nižji stroški obratovanja.

Do kod lahko še greste, koliko menite, da jih lahko še znižate?

»V okviru HSE ostaja še naprej usmeritev zniževanja stroškov poslovanja in zmanjševanje števila zaposlenih. V SENG delamo na optimiranju stroškov od leta 1990, in nismo zaposlovali mladih ljudi, kar pomeni, da bo leta 2008 odšlo v pokoj med 40 in 50 naših zaposlenih. Poleg tega imamo v lasti 22 MHE, kar zahteva dodatno aktiviranje zaposlenih. Tako da števila zaposlenih ne smemo več bistveno zmanjševati. Skušali bomo optimirati število ljudi glede na delo in priliv sredstev. Dopuščam pa možnost, da so naše ocene subjektivne, zato razmišljamo, da bi dali narediti kakšno zunanjo analizo, kje je naš optimum, vendar pri številu zaposlenih smo zelo blizu. Seveda je normalno, da lastnik želi čim bolj znižati stroške. Za zdaj v okviru HSE število zaposlenih zmanjšujemo predvsem pri vzdrževanju. Rešitev za zmanjševanje števila zaposlenih v naši družbi vidim v ustanovitvi hčerinskega podjetja za male HE, druga možnost pa je prodaja izvirske vode. Če bi v okviru HSE ustanovili družbe za vzdrževanje, obratovanje itd., bi bila ena od možnosti tudi ta, da bi delavce, ki že zdaj delajo na teh delih, pre zaposlili v nove družbe.«

Zaposleni po elektrarnah imajo te objekte za svoje in so z nesebično skrbjo zanje zaslužni za njihovo dobro kondicijo. Kaj menite o tem vi?

»S pogodbo s HSE je določen tudi način obratovanja naših objektov, zato je naša skrb, da držimo naše objekte v čim boljši kondiciji, da ne izpadajo iz obratovanja. Za dobro kondicijo objekta pa je nadvse pomembno vzdrževanje. Da so naši objekti vzdržali tako

dolgo obratovalno dobo, gre zasluga tudi kakovostnim ekipam, ki so vzdrževale te naprave in jih vzdržujejo še zdaj. Zagotovo je kakovost vzdrževanja odvisna od ljudi. Zato razumem te delavce, da je med njimi in elektrarnami posebne vrste ljubezen, pripadnost je poplačana z dobrim obratovanjem. Če bi hoteli manj vzdrževanja, bo treba zamenjati staro opremo v Dolarju in Plavah, ki sta stara 60 let. Računamo, da bomo to storili po koncu gradnje ČHE Avče.«

Kaj vas čaka letos?

Kakšno leto si obetate?

»Pričakujemo, da bo projekt ČHE Avče dobro napredoval in da bomo imeli še v prvi polovici leta podpisane zanj vse najpomembnejše pogodbe. Trenutno smo na terenu za to elektrarno začeli pripravljala dela in objavili razpise za glavna dela. Nadalje bomo končali MHE Klavžarico. Glede obratovanja upamo, da zime še ni konec, da bomo lahko izpolnili proizvodne načrte. Seveda pa je to precej odvisno od vremenskih razmer, ki zelo vlivajo na Sočo in njene pritoke, ker nimamo akumulacij. Zelo pomembno je, da je zima snežena, ker se sneg v Alpah potem topi do julija in stopljen sneg pomeni konstanten dotok Soči. Veliko dežja nam ne pomeni nič, kajti potem prelivamo, ker nimamo dovolj velikih akumulacij. Lani so bile padavine lepo razporejene in smo razen enkrat, ko so bile visoke vode, lahko optimalno obratovali in kolikor je bilo mogoče izrabili instalirano moč naših elektrarn. Naš letošnji proizvodni načrt je enak kot lani, in sicer proizvodnje 520 GWh električne energije, od tega 68 GWh iz malih HE. Upamo, da nam bo vreme pri tem naklonjeno.«

Minka Skubic

O PRIHODNOSTI V NASLEDNJEM DESETLETJU

NE Krško je lani proizvedla 5.212.185 MWh električne energije in bila 92-odstotno rapoložljiva ter 90-odstotno izkoriščena. Z omejeno proizvodnjo so presegli lanski proizvodni načrt, kar vodstvo elektrarne navdaja z optimizmom tudi pred letošnjimi izzivi, ko bo v elektrarni prvo leto brez remonta.

Kot je na decembrskem prednovoletnem srečanju z novinarji povedal direktor **Stane Rožman**, so odnosi v elektrarni leto in pol po uveljavitvi meddržavne pogodbe o NEK stabilni. Oba partnerja tekoče poravnava obveznosti do elektrarn. Že drugo leto zapored imajo v elektrarni decembra sprejet poslovni načrt za naslednje leto in s tem znane pogoje poslovanja. Tokrat imajo sprejet tudi petletni razvojni program objekta.

»Iz omenjenega petletnega razvojnega načrta bomo leta 2005 dali prednost razširitvi zmogljivosti hladilnih stolpov, ki bodo omogočili delovanje elektrarne na polni moči tudi v sušnih obdobjih, nadalje posodobitvi računalniških sistemov in sistematični zamenjavi predgrelnika vode,« je pojasnil direktor NEK, ki se je dotaknil tudi prihodnosti elektrarne, ki jo vodi. Po njegovi presoji se njena nadaljnja usoda v tem desetletju še ne bo sprejemala. Po zdaj veljavnih dovoljenjih ima elektrarna pred sabo še dvajset let obratovanja. Kljub dolgi dobi v Krškem razmišljajo o njenem podaljšanju obratovanja. Odločitev o tem pa je v pristojnosti lastnikov. O dodatnem bloku ne razmišljajo. Gradnja dodatnih zmogljivosti na tej lokaciji pomeni dodatno gradnjo vseh pripadajočih objektov. Sedanji so zgrajeni le za sedanjo moč elektrarne. »Pri dolgoročnem razmišljanju glede jedrske elektrarne je treba na stvari gledati celovito, z vseh vidikov in z re-

šitvami za vse težave, ki jih tovrstni objekt prinese, in ne samo z vidika pomanjkanja elektrike,« opozarja Rožman.

Res je, da je jedrska opcija v svetu ponovno na pohodu. To je potrdil tudi direktor NEK, ki deluje v mednarodnih jedrskih institucijah in pozna razmere v svetu. Dejal je, da Amerika vstopa v podaljšanje obratujočih jedrskih elektrarn nad 40 let in rešuje trajno odlaganje visoko radioaktivnih odpadkov. Azija je vseskozi brez dileme o jedrski

opciji. V Evropi pa je stanje nekako uravnoveženo med izkoriščanjem različnih drugih virov energije in jedrsko opcijo. Nekatere države, kot sta Švedska in Finska, odločno stopajo na pot izkoriščanja jedrske energije, gradijo nove elektrarne in odlagališča jedrskih odpadkov. Zagotovo imajo pomembno vlogo pri teh odločitvah tudi sprejete obolske obveznosti posamezne države po Kjotskem protokolu.

Eden od omejitvenih dejavnikov pri podaljševanju obratovanja jedrske elektrarne v Krškem bo zagotovo začasno skladišče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov ob elektrarni, ki je čedalje bolj polno. Rožman meni, da mora biti odločitev za projekt, kot je lokacija za trajno odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov, sinhronizirana po vertikali oblasti. Šele na podlagi preverjanja stališč na vseh ravneh se lahko pride do sprejemljive lokacije, za katero pa imajo demokratično možnost kandidirati vse lokalne skupnosti. Žal pa je od kandidature do izbire lokacije še dolga pot.

Minka Skubic

KLJUČNA POJMA STA PREOBRAZBA PODJETJA IN TRG!

»Moje temeljno načelo je zelo preprosto. Ne glede na to, kje v elektrogospodarstvu bom v prihodnje delal, želim delovati na strokoven način,« je že uvodoma zatrdil mag. Vitoslav Türk, zastopnik Elektra Ljubljana, javnega podjetja za distribucijo električne energije. Na tem delovnem mestu, ki ga je po vladnem imenovanju prevzel za dobo šestih mesecev, je nastopil 27. decembra 2004 in se izredno hitro spopadel z novimi izzivi in nalogami, predvsem na področju reorganizacije distribucije in odpiranja trga z električno energijo.

Znano je, da strele udarjajo tudi v vrhove elektrogospodarskih podjetij. Pred kratkim je treskalo tudi v vrh uprave javnega distribucijskega podjetja Elektro Ljubljana, kjer se direktorji pogosto menjajo. Niso pa toliko pomembne te ali one okoliščine, kot sta pomembni jasna vizija o nadaljnjem razvoju podjetja in dejanska usposobljenost za uresničevanje zadanih ciljev. Zato smo se z *mag. Vitoslavom Türk*om, zastopnikom Elektra Ljubljana, sredi januarja pogovarjali predvsem o usmeritvah in nadaljnjih korakih. Že prvi dan se je lotil utrjevanja notranjih razmer v podjetju in hkrati sprožil potrebne dejavnosti za preobrazbo elektrodistribucijske družbe, ki jih je treba izpeljati na podlagi že sprejete energetske zakonodaje.

Mag. Türk, v kakšnih razmerah ste začeli prevzemati vodenje javnega distribucijskega podjetja Elektro Ljubljana in ga konec minulega leta tudi dejansko prevzeli?

»Podjetje sem prevzemal v fazi, ko je nadzorni svet Elektra Ljubljana ugotavljal določene odklone od tiste poslovne politike, ki naj bi jo podjetje izvajalo. Do določenih nepravilnosti je prihajalo predvsem v kontekstu tega, da nekateri tržni subjekti želijo priti do podatkov, ki so v lasti javnega po-

djetja. In želja nadzornega sveta, ki me je po sklepu vlade postavil na delovno mesto zastopnika javnega podjetja za dobo šestih mesecev, je bila, da najprej uredijo notranje procese na tak način, da ne bo več mogoče posegati v podatkovno bazo podjetja. Tukaj ne gre več zgolj za poslovne podatke v podjetju, ki so bolj ali manj javni, kot to velja za bilance. Tu gre predvsem za podatke o posameznih odjemalcih in en del poslovnih procesov je bil moten z nedovoljenimi vstopi v našo informacijsko tehnologijo, ki omogoča arhiviranje teh podatkov.«

Kako pravzaprav ocenjujete dosedani proces preoblikovanja distribucijskega podjetja Elektro Ljubljana? Česa se boste na tem področju najprej lotili oziroma ste se že?

»Dosedanji postopek reorganizacije podjetja je bil relativno počasen in tudi pričakovani koraki, ki naj bi vodili k novi obliki organiziranosti, kjer bosta dejansko razmejeni regulirana in tržna dejavnost podjetja, se niso zgodili. S tem je povezana tudi sistematizacija delovnih mest, ki mora izhajati iz neke organizacijske oblike in nekih urejenih notranjih medsebojnih odnosov. To pomeni, da je v teh šestih mesecih moja primarna naloga v zagotovitvi normalnega varovanja poslovnih po-

datkov. Poročilo zunanjega revizorja je bilo pripravljeno že v času pred mojim imenovanjem, tako da v bistvu že imamo napotke. Hkrati seveda poskušamo postaviti tista delovna telesa, ki bodo sistematično in precizno razmejila poslovne dejavnosti podjetja.«

Kako daleč je napredoval proces reorganizacije distribucije, če ga primerjamo z zahtevami Evropske unije?

»Najprej bi poudaril, da je Evropska unija glede organizacijskih oblik relativno nezahtevna. Temeljne smernice, ki jih je Evropa leta 1996 in 2003 postavila vsem članicam EU kot okvir oziroma usmeritev, terjajo razmejitev računov med reguliranimi in tržnimi dejavnostmi. To pomeni, da je treba vzpostaviti pregledno poslovanje. Druga stvar pa so slovenski podzakonski akti z zelo strogimi zahtevami. Pri tem se avtomatsko zastavlja vprašanje, zakaj je Slovenija v minulem obdobju postavljala tako rigorozne mehanizme uvajanja trga, hkrati pa Evropsko unijo zaprosila za podaljšanje izvajanja določenih zahtev pri odpiranju trga, kar si je nazadnje z veliko muko tudi izborila. Tu se je Slovenija v minulih štirih letih postavila v kontradiktorno vlogo.«

Eno je regulirana, drugo tržna dejavnost. Je položaj elektrodistribucije glede njune razmejitve jasen?

»Ta položaj je v tem smislu relativno jasen. To, kar so regulirane dejavnosti, ki so povezane z distribucijskim omrežjem, je nesporno. Glede tržnih dejavnosti pa sem že v svojih prvih intervjujih jasno povedal, da je nemogoče, da bi trg vsaj v tem kratkoročnem obdobju deloval neposredno med uporabniki električne energije v Sloveniji. Se pravi, med tistimi, ki imajo po zakonu pravico izbirati dobavitelje, in Holdingom Slovenske elektrarne. In to predvsem iz dveh razlogov. Prvič, ker je glavnina proizvodnje tako ali drugače v celoti prenesena na HSE. In drugič,

Foto Miro Jalkovnik

ker HSE v minulih letih ni razvijal tistih služb, ki bi seveda omogočale obdelavo tako velike količine podatkov, ki so potrebne za sklenitev kupoprodajnih pogodb. Res pa je, da je to bila že daleč prej, preden se je ustanovil HSE, temeljna naloga distribucijskih podjetij. Se pravi, tudi ta tržni del, ki se bo izločil iz reguliranega dela, je primarno orientiran na povezovanje trga in proizvodnje. Tudi, če odmislimo sfero posredniške kupoprodajne funkcije, ki bi jo lahko ta struktura imela, ostaja primarna temeljna naloga, da se ta spoj med proizvajalci in uporabo zagotovi preko skupine, ki bo seveda imela status tržne dejavnosti. Neodvisno od tega, ali bo distribucija integrirana v eno telo, ali bo ostala taka, kot je, bo ta dejavnost morala ostati teritorialno organizirana, ker je to mnogo bolj funkcionalno.«

Kot ste že omenili, je vaša prva in glavna naloga ta, da skušate vzpostaviti delovna telesa, ki bodo nadaljevala z delom reorganizacije in preoblikovanja podjetja. Se boste pri tem obrnili tudi na pomoč zunanjih ustanov?

»Čeprav sem na tem novem delovnem mestu šele kratek čas, smo doslej že uresničili pomemben del nalog za vzpostavitev notranje strukture delovnih teles, in sicer od tega, da se funkci-

je tehničnega kolegija, ki je pomemben segment razvoja podjetja, postavijo v okvir organizirane celice, do funkcij reorganizacije, ki peljejo skozi formalno oblikovana delovna telesa. Ko bo ta notranja homogenizacija izpeljana, bomo začeli razmišljati, na koga se obrniti, da bomo te zadeve učinkovito izpeljali. Reči pa moram, da je v distribucijskih podjetjih veliko število odličnih strokovnjakov, ki vsak na svojem področju do potankosti poznajo delovne procese in postopke. Tudi v Elektru Ljubljana, kjer je zaposlenih okrog tisoč ljudi, imamo visok odstotek visoko šolanih strokovnjakov. Vsekakor je to delovni in ustvarjalni potencial, ki ga ne gre zanemariti. In moje temeljno načelo je, da je treba ta potencial čim bolj aktivirati in uporabiti. Če pa notranji sodelavci ne bodo sposobni poiskati določenih odgovorov, bomo seveda morali poiskati zunanjo pomoč.«

Kakšna bo prihodnja investicijska politika Elektra Ljubljana?

»Program razvoja investicij je v bistvu globalna vizija podjetja. Po zakonu moramo imeti 10-letni razvojni koncept, na podlagi tega pa se pripravljajo letni programi in načrti investicij, ki so seveda finančno izvedljivi. Tukaj gre za strokovno področje, kjer osebno ne želim posegati, saj so za to pristojna

določena strokovna telesa. Zagotavljati pa moram, da se investicijska politika podjetja uresničuje na čim bolj racionalen način. V tem pogledu smo pripravili tudi določene korekcije letnega načrta investicij, ki so že v teku. Tu gre za mednarodne investicijske javne razpise. Na investicijskem segmentu želimo namreč vzpostaviti neposreden odnos z najboljšimi ponudniki s področja proizvodnje in čim bolj racionalno izrabiti investicijska sredstva. To pomeni, da moramo paziti, da so stroški pri investicijah čim nižji za isto enoto, ker nam to potem omogoča, da lahko fizični obseg investicij temu ustrezno spremenimo. Sicer pa informacije o investicijskih načrtih sedaj posredujemo tudi v Bruselj. Tako bodo lahko vsi evropski proizvajalci neposredno sodelovali na razpisih za dobavo opreme. S tem seveda ne želim reči, da domača proizvodnja ni zaželeno. Dejstvo pa je, da je ta proizvodnja sedaj na trgu, kjer se lahko odločamo tako za določen koncept izvedbe kot tudi za posameznega izvajalca investicijskih del. Skratka, gre za ključno vprašanje, kako v danem trenutku kar najbolj izkoristiti sredstva, namenjena za investicije.«

Kakšni so v bistvu vaši pogledi na zakonitosti ponudbe in povpraševanja na odprtem trgu z električno energijo? Je v

Predsedstvo je prevzel Luksemburg

Luksemburg je 1. januarja že enajstič prevzel vodenje Evropske unije. Za polletno predsedovanje si je postavil vrsto prednostnih nalog, med katerimi bodo osrednje pozornosti deležna pogajanja o prihodnji finančni perspektivi povezave in priprave na vrhunsko srečanje med predstavniki Unije in Združenih držav Amerike, ki bo predvidoma februarja. Kot je zatrdil luksemburški zunanji minister Jean Asselborn, bo predsedstvo storilo vse, da bodo članice Unije junija prihodnje leto dosegle dogovor o porabi za obdobje med letoma 2007 in 2013, sicer pa je med prednostne naloge uvrstil še reformo lizbonske strategije, krepitev strateških vezi z največjimi partnericami po svetu, predvsem z ZDA in Rusijo, ter širitev Evropske unije. Napovedal je, da bo pristopna pogodba z Bolgarijo in Romunijo podpisana konec aprila na zasedanju zunanjih ministrov povezave, s čimer bo sklenjen ta krog širitve in se bo lahko začel drugi, z balkanskimi državami. Sicer pa so voditelji Evropske unije še pred novim letom, torej ko je bilo predsedstvo še v rokah Nizozemske, na vrhu v Bruslju prižgali zeleno luč za začetek pogajanj s Turčijo in Hrvaško. Prva - na pot integracije je stopila že pred 40 leti - se bo začela pogajati oktobra 2005, druga pa že sredi marca. STA

elektrogospodarstvu, ki ima pač svoje specifične značilnosti, sploh mogoče govoriti o popolnem trgu?

»V ekonomski teoriji, pa tudi v elektrotehnični stroki je že desetletja poznan pojem trga kot definicije odnosov med ponudbo in povpraševanjem. Po ekonomski definiciji imamo opravka s popolnim trgom takrat, ko lahko vsak kupec v vsakem trenutku izbira svojega dobavitelja, ne glede na to, kje se ta dobavitelj nahaja. To je seveda fikcija, ki se v elektrogospodarstvu nikoli ne more doseči, ker so težave v transportnih poteh pri zagotavljanju električne energije. Ti procesi v elektroenergetiki so regulirani na več ravneh in omrežje kot tako sodi v sfero reguliranih dejavnosti, tam pa veljajo določena pravila (mreža je omejena). Zato obstaja zelo obsežna zakonodaja povsod po Evropi, ki regulira pojem trga.«

Kje vidite pglavitne ovire, da trg z električno energijo v Sloveniji za zdaj še ni zaživel v smislu zahtev in priporočil, ki jih je postavila Evropska unija?

»Po svoji definiciji je trg pravzaprav namenjen porabnikom električne energije v smislu izbire proizvajalcev. Če odmislimo prenos in distribucijo, gre predvsem za relacijo med kupcem in proizvajalcem. V Sloveniji imamo znotraj tega relativno omejen izbor z vidika proizvodnje. In z vidika kupcev so tu omejitve zelo jasne. Imamo tako rekoč monopolni položaj proizvajalcev. Slovenija namreč ni skušala zgraditi odnosov, ki bi omogočali razvoj trga, temveč si je bolj prizadevala ohraniti »status quo« prejšnjega sistema, ki je bil reguliran tako z vidika cen kot z vidika ponudbe. Glede možnosti, kako zagotoviti konkurenco med proizvajalci, je seveda jasno, zakaj se povezave z Madžarsko niso gradile in zakaj Slovenija v zadnjih štirih letih na tem področju ni naredila nobenega koraka. Ker se je s tem izognila možnosti, da bi odprla tržne ventile preko meje, s katero nismo fizično povezani. Zato se bo v tem smislu morala čim prej izkristalizirati odločitev nove vlade. Hkrati bo treba omogočiti vse tiste pogoje, ki sploh omogočajo, da lahko nek trg na nekem segmentu deluje. Skratka, imamo izoliran trg, ki deluje že desetletja. Neformalno se cene regulirajo v HSE-ju. Slovenski trg z električno energijo ni razvit, ni odprt v smislu odnosov, ki veljajo za ponudbo in povpraševanje, zato tudi porabniki niso ustrezno orga-

Vlada RS je na seji 23. decembra 2004 razrešila Vincenca Janšo s funkcije predsednika uprave Elektra Ljubljana in imenovala mag. Vitoslava Türka za zastopnika podjetja, od 27. decembra 2004 naprej, za dobo šestih mesecev. Kot smo že pisali, je Janša proti koncu minulega leta predlagal sporazumno prekinitev individualne pogodbe o zaposlitvi; kot je sam zatrdil, iz osebnih in zdravstvenih razlogov. Nadzorni svet Elektra Ljubljana je Janšev predlog soglasno sprejel in ga poslal v odločanje vladi RS, ta pa je sprejela omenjeno odločitev. Kaj je dejansko v ozadju zgodbe o Vincencu Janši, ne bomo več premelevali, saj so se o tem na dolgo in široko razpisali že drugi mediji. Tokrat nas je zanimalo, kje se ta medijsko znani mož trenutno nahaja. Je morda ustanovil svoje lastno podjetje? Se je zaposlil v kakem konkurenčnem podjetju? Nič od tega, čeprav so take ali drugačne možnosti vedno odprte. Kot je sredi januarja povedal novoimenovani zastopnik podjetja Elektro Ljubljana mag. Türk, ima Janša pravno formalno pravico, da je v skupini svetovalec. Pa tudi dejansko je njegov svetovalec, saj je navzoč na vseh kolegijih in spremlja delo podjetja kot celote. Tako ima dober vpogled v to, kar se trenutno dogaja v Elektru Ljubljana.

nizirani, da bi lahko kaj spremenili. Največja težava je v tem, da nimamo konzorcija uporabnikov in operaterjev tega konzorcija, ki bi se pogajal za električno energijo.«

Kakšen je pravzaprav vaš pogled na prenos energetike iz okoljevarstvenega na gospodarsko ministrstvo, ki ga je nova vlada uresničila že v začetku svojega nastopa?

»Slovenija je bila edina v Evropi, ki je energetiko prenesla v okvir okolja in prostora. Na ta način je seveda en minister moral odločiti o konfliktu interesov. Na eni strani je bil interes elektrogospodarstva za poseg v prostor, na drugi strani pa je interes istega resorja, da se s tem prostorom racionalno razpolaga. Slovenija je bila tudi edina država v Evropi, ki je proklamirala tezo, da je to trend Evropske unije, kar pa ni bilo res. To pomeni, da se je v javnost prenašala informacija, ki ni ustrezala resnici. In če se je to dogajalo, je bil to bolj interes, da ima nek minister nadzor nad tem segmentom. S tem prenosom je bil izpeljan prvi korak po koalicijski pogodbi. Drugi korak pa je v tem, da se dejansko poskušajo izkore-

ŠVEDSKA

Vattenfall pripravlja ponudbo za Elsam

Elektroenergetsko podjetje Vattenfall bo ta mesec oddalo ponudbo za nakup 76-odstotnega deleža v danskem Elsamu. Za posamezno delnico je pripravljeno po neuradnih podatkih plačati 1300 danskih kron, vendar pa predstavnik podjetja Martin May tega zneska ni želel potrditi. Dejal je le, da bo ponudba odvisna od tega, ali bo Elsamu uspelo pridobiti 34-odstotni delež v Energi E2. Če se to ne bo zgodilo, zagotovo ne bo tolikšna. Elsam se o prodaji pogaja še s podjetjem Dong, vendar je dogovor na majavih tleh, saj bi številni delničarji v danskem podjetju raje videli, da bi šlo v roke švedskega Vattenfalla. www.energyforum.net

niniti vzroki za korupcijo in klientilizem. S tem ne trdim, da ta dva pojava v elektrogospodarstvu obstajata, ampak je treba odpraviti vse tiste elemente, ki bi lahko dali slutiti, da bi se lahko kaj takega zgodilo tudi na tem po-

dročju. Predvsem pri javnih razpisih obstaja potencialna nevarnost oziroma možnost, da bi se lahko pojavil klientilizem, ki bi omogočal tudi korupcijo.«

Miro Jakomin

NOVO na slovenskem tržišču!

Oprema za zaščito, vodenje in meritve.

Primer: F650
Cenovno učinkovita zaščita voda

BELMET

Cesta Ljubljanske brigade 23a, 1000 Ljubljana
Tel: 01/ 51 888 10, fax: 01/ 51 888 20, E-mail: public@belmet.si
<http://www.belmet.si>

Authorized Distributor
GE Consumer & Industrial
Molins

NUJNO PRIJAZNEJŠE RAVNANJE Z VODNIMI VIRI!

Ena od sklepnih ugotovitev s posvetovanja o vodnih zadrževalnikih, ki je konec leta 2004 potekalo na GZS v Ljubljani pod okriljem Elektrotehniške zveze Slovenije, Gospodarske zbornice Slovenije in Slovenskega komiteja za velike pregrade, se glasi, da je za trajnostno rabo virov na povodju treba mobilizirati vse udeležence v projektnem postopku, od načrtovalcev do upravljavcev in vseh drugih dejavnikov, med temi še posebej lokalne uprave, proračunske in druge vlagatelje, zunajvladne ustanove in uporabnike vodnega dobra na sploh.

sebeno občutljivi na onesnaževanje in druge spremembe. Pomanjkanje vode v sušnih obdobjih in poplave povzročajo izredno veliko škodo. Zmanjševanje škode je predvsem odvisno od nas in naše sposobnosti, da se novim razmeram prilagodimo in jih presežemo. **Milenko Roš** (Kemijski inštitut) je dejal, da se je Slovenija kot relativno vodnata dežela, z vstopom v EU zavezala, da bo najpozneje do leta 2015 uredila odvajanje in čiščenje odpadne vode na ustreznih čistilnih napravah. Zaradi onesnaževanja, ki ga povzroča industrija s svojo dejavnostjo, je Slovenija že uredila ustrezno zakonodajo,

z obsežnega dela predstavljenih referatov omenimo nekaj zanimivejših poudarkov, ki so jih nanizali ugodni predstavniki strokovnih ustanov s področja upravljanja vodnih virov in

načrtovanja gospodarske rabe vodotokov. **Mitja Brilly** (Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo) je poudaril, da smo zaradi pomena vode za življenje in številne človekove dejavnosti še po-

V Sloveniji se počasi uveljavlja spoznanje, da vodni viri sodijo med največje naravno bogastvo. Da bi na tem področju dosegli pozitivne premike v zavesti in praksi, so udeleženci posvetovanja o vodnih zadrževalnikih oblikovali več pomembnih priporočil.

Foto: Miro Jakomin

ki omejuje izpuste onesnaževanja, predvsem kovinskih in nevarnih organskih snovi. Čezmerno onesnaženje se sankcionira s takso za onesnaževanje vode, ki ga bo treba v prihodnosti še omejiti. **Olga Urbanc-Berčič** (Nacionalni inštitut za biologijo) je povedala, da pomanjkanje vode za vodooskrbo in pridelavo hrane izvira iz sprememb, ki jih povzroča človek v obsegu pokrajine. Razvoj vegetacije in vodni krog sta v soodvisnosti, zato se spremembe v vegetaciji odražajo v spremenjenem vodnem režimu in obratno. **Mag. Zoran Stojič** (Imos Geateh) pa je v predavanju o družbeni sprejemljivosti gradnje vodnih zadrževalnikov med drugim poudaril, da je pri nas upravni postopek demokratičen in omogoča vključevanje vse javnosti v postopek odločanja. Pokazalo pa se je, da zgolj tak postopek brez prave komunikacije z vsemi vpletenimi sloji družbe ne zadostuje za uspeh. Enostransko obveščanje po medijih in preverjanje razpoloženja v javnomnenjskih raziskavah še ni dovolj za uspeh. Zato bo pri dialogu z javnostjo treba uresničiti nekaj temeljnih načel komuniciranja.

Priporočila za prihodnje ravnanje z vodotoki

V sklepnem delu posvetovanja o vodnih zadrževalnikih so udeleženci, kot

priporočila za prihodnje ravnanje z vodotoki, oblikovali še več drugih pobud. Vrednotenje vodnega dobra, vodnih potencialov in utemeljitev potrebnosti vodnih zadrževalnikov naj odraža gospodarsko, družbeno in okoljsko razsežnost, in naj bo zato usmerjeno v razvoj novih metod vrednotenja, kot so eksterni stroški in koristi ter socialni kapital. Pri načrtovanju posegov v okolje je treba raziskati vse alternative in možnosti, ki se vrednotijo z vzpostavitvijo vrednostnih lestvic, tako za oceno vrednosti okolja, kot načrtovane investicije. Pri pobudah oziroma pri načrtovanju je treba poudariti večnamensko vlogo vodnih zadrževalnikov, in sicer vključno z njihovo energetsko, vodarsko, naravovarstveno in splošno razvojno vlogo pri gospodarskem razvoju lokalnih okolij. Pri načrtovanju vodnih zadrževalnikov je treba uporabiti nove pristope z vključevanjem predstavnikov lokalnih skupnosti v projektne svete, preko katerih se uveljavlja neposredna demokracija. Razvijati je treba zavest in promovirati vlogo vodnih zadrževalnikov v celotnem gospodarskem razvoju države in medsebojno povezanih subjektih, brez katerih bo voda postala omejevalni dejavnik razvoja. Nadalje je treba pospešiti raziskave in razvoj znanj za načrtovanje, gradnjo in upravljanje vodnih zadrževalnikov z upoštevanjem tako lokalnih značilnosti, kot vplivov na širše okolje, ter z vključevanjem lokalnih dejavnikov. Postaviti je treba tudi ustrezno upravno organiziranost in regulirati področje velikih pregrad glede varnosti. Čim prej je treba sprejeti tudi ustrezno tehnično regulativo v skladu z mednarodnimi standardi. Skratka, poudarek je na ločevanju odgovornosti med lastniki in upravljavci.

O pogledih, ki jih je na posvetovanju o vodnih virih izrazil ugledni profesor hidrotehnike Bela Petry, bomo pisali prihodnjic.

Miro Jakomin

ERICo

Od zaznave okoljskih problemov do strokovnih rešitev

- 👉 temeljne in aplikativne raziskave
- 👉 monitoringi zraka, vode, tal
- 👉 analize širokega spektra vzorcev
- 👉 ocene odpadkov
- 👉 poročila o vplivih na okolje
- 👉 delo z javnostmi in raziskave javnega mnenja

Kontakt: Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje, Koroška cesta 58, SI-3320 Velenje, p.p. 22, telefon: +386 (0) 3 898 1930, fax: +386 (0) 3 898 1942, e-naslov: erico@erico.si, spletna stran: www.erico.si

STROKOVNJAKI ZA OKOLJE V SAMOSTOJNEM ODDELKU

Elektroinštitut Milan Vidmar sodi med pionirje okoljevarstvenih meritev na naših tleh, saj so se s prvimi raziskavami začeli ukvarjati že v začetku osemdesetih let. Potrebe po tovrstnih meritvah naraščajo, zato so se konec minulega leta odločili za ustanovitev posebnega oddelka za okolje, s katerim želijo naročnikom zagotoviti še večjo kakovost storitev.

Prvi začetki ukvarjanja s problemi onesnaževanja iz energetskih objektov v Sloveniji segajo v začetek osemdesetih let, ko so v okolici termoelektrarn prvič zaznali večje poškodbe gozdov in onesnaženje zraka. Tedaj se je uveljavilo tudi spoznanje, da problema onesnaževanja ne bo mogoče rešiti zgolj z visokimi dimniki, in so se pokazale potrebe po natančnejših meritvah emisij snovi v zrak iz termoelektrarn. Ker v tistem času v Sloveniji tudi ni bilo kake strokovne skupine za takšne meritve, se je na Inštitutu Milan Vidmar, ki se je tudi drugače ukvarjal z raziskavami za elektrogospodarstvo, porodila zamisel, da bi v okviru oddelka za elektrarne ustanovili skupino za ekologijo in ta naj bi se nato ukvarjala z omenjeno problematiko. Partnerji, ki so sodelovali pri ustanovitvi, so bile vse naše termoelektrarne - Šoštanj, Brestanica, Trbovlje, Termoelektrarna - Toplarna Ljubljana in javno podjetje Energetika Ljubljana, skupina pa se je imenovala delovna skupina za varstvo zraka pri velikih termoelektrarnah. Kot že rečeno, je bila njena glavna naloga poiskati rešitve za zmanjšanje negativnih vplivov obratovanja termoelektrarn na okolje, pri čemer naj bi primerne rešitve poiskali tudi v tujini in elektrarnam pri sanaciji zagotavljali predvsem potrebno strokovno pomoč. Druga prednostna naloga omenjene skupine je bila vzpostavitev ustreznega monitoringa in tre-

tja, pomoč državi, ki je sicer že imela izdelane zakonske podlage, vendar pa te niso temeljile na dejanskem stanju, in so bile zato težko uresničljive ter jih je bilo tako treba bolj približati rešitvam v Evropi.

Sicer pa se je po besedah vodje novoustanovljenega oddelka za okolje pri EIMV **dr. Igorja Čuhaleva** tedanja skupina za ekologijo znotraj slovenskega prostora najbolj angažirala pri vzpostavitvi ekološko-informacijskega sistema pri termoelektrarni Šoštanj oziroma, kot se tej dejavnosti danes uradno reče, pri vzpostavitvi obratovalnega monitoringa onesnaževanja in stanja okolja. Ti sistemi, ki so nastali v začetku devetdesetih let, na območju vseh slovenskih termoelektrarn še danes delujejo in merijo emisije snovi v zrak in kakovost zraka. Zasnovani pa so bili tako, da so ob presežnih mejnih vrednosti za onesnaženost zraka bili podlaga za alarmiranje prebivalstva, v določenih primerih pa so vplivali tudi na zmanjšanje oziroma celo ustavitev obratovanja termoelektrarne. Tem prvim meritvam je sledilo obdobje različnih inovacij za zmanjšanje izpustov škodljivih plinov, ki so bili sprva usmerjeni na poskuse z aditivnim razžveplevanjem, pozneje pa na uporabo učinkovitejših mokrih metod z izpiranjem dimnih plinov oziroma v primeru TE-TOL na uporabo čistejših goriv. In če v začetku devetdesetih let govorimo o pionirskem raziskovalnem delu

na tem področju, lahko danes rečemo, poudarja dr. Igor Čuhalev, da gre za standardne meritve, ki zagotavljajo pridobitev kakovostnih in z Evropo primerljivih podatkov o emisiji snovi v zrak in kakovosti zraka, v katerem živimo.

Kljub sanacijskim ukrepom namreč ostaja dejstvo, da pomeni dejavnost termoelektrarn velik poseg v okolje, in jo je treba zato stalno nadzorovati z obratovalnim monitoringom, ki ga že dobri dve desetletji izvaja ali nadzoruje Elektroinštitut Milana Vidmar.

Okoljske zahteve čedalje ostriše

Osveščenost prebivalstva in zahteve po pravočasnih in resničnih okoljskih informacijah se z razvojem sodobnih tehnologij in družbe večajo, zato lahko po mnenju dr. Igorja Čuhaleva v prihodnosti pričakujemo še večje zanimanje za to področje. Na podlagi takšnih teženj so se zato na Elektroinštitutu odločili, da skupino za ekologijo izločijo iz oddelka za elektrarne in oblikujejo samostojni oddelk za okolje, saj je praksa pokazala, da se že tri četrtine zaposlenih v oddelku za elektrarne ukvarja samo s problematiko okolja, in je bilo tako težko usklajevati vse interese oddelka, ki naj bi bil ožje specializiran za elektrotehniške meritve v elektrarnah. Poleg tega je bilo ugotovljeno, da del elektrotehniških meritev opravljajo tudi drugi oddelki na Inštitutu, tako da je bilo smiselno, da se oddelk za elektrarne reformira in se vanj vključijo vse dejavnosti, povezane s tem področjem, za področje okolja in okoljskih meritev pa ustanovi nov oddelk, saj gre za precej kompleksno področje. V naši strokovni skupini, ki šteje deset zaposlenih in štiri redne zunanje sodelavce, pravi dr. Igor Čuhalev, so tako dejansko zbrani različni poklicni profili, od strojnikov, elektroinženirjev, kemikov do fizikov, kar nam daje dovolj široko strokovno podlago za opravljanje zahtevnih nalog, na voljo pa imamo tudi dovolj kakovostne merilne opreme. Kot že rečeno, naša

skupina nadzoruje delovanje okoljskega informacijskega sistema - na spletni deluje stran (www.okolje.info), kjer je mogoče dobiti aktualne podatke o stanju in kakovosti zraka v okolici vseh slovenskih termoelektrarn. Oddelek za okolje pa ima na voljo dve lastni postaji za merjenje kakovosti zraka s kompletnim naborom meritev za SO₂, NO_x, O₃, trdne delce in meteorološke parametre ter še en mobilni emisijski laboratorij, ki prav tako omogoča meritve najpomembnejših parametrov dimnih plinov. EIMV skrbi tudi za nadzor nad obratovalnim monitorin-

gom termoelektričnih objektov, pri čemer je v okolici TE Šoštanj osem merilnih postaj, termoelektrarne Trbovlje šest, termoelektrarne Brestanica dve in ljubljanske termoelektrarne toplarne ena. Inštitut za vse te objekte pripravlja redna mesečna, letna in na zahtevo posameznih institucij posebna strokovna poročila in je hkrati tudi uradni dobavitelj podatkov za potrebe državnih statističnih in drugih strokovnih publikacij.

Čeprav se je inštitut specializiral bolj za onesnaževalce s področja energeti-

sodelujejo tudi z nekaterimi večjimi industrijskimi onesnaževalci, pri čemer jim v prvem koraku pomagajo prepoznati problem prevelikih izpustov snovi v zrak, sodelujejo pri meritvah onesnaženosti zraka in komunikacijah s prebivalstvom v prizadevanjih za zmanjšanje onesnaževanja. Prispevajo pa tudi pri oblikovanju ukrepov za zmanjšanje oziroma odpravo škodljivih emisij snovi v zrak s spremembo ali uvedbo novih tehnologij.

Razkorak z razvitimi vse manjši

Na eni strani smo imeli srečo, pravi dr. Igor Čuhalev, da je Slovenija v preteklosti z uvajanjem okoljskih meritev in novih tehnologij nekoliko zaostajala za najbolj razvitimi državami, saj nam ni bilo treba orati ledine in smo tako lahko upoštevali njihove negativne izkušnje in se izognili marsikateri slepi ulici. Z vključitvijo Slovenije v Evropsko unijo pa so se zahteve spremenile, saj imamo enotno zakonodajo, ki predvideva, da bodo do leta 2008 morali v državah članicah biti ekološko sanirani vsi objekti. Dosedanja slovenska praksa je bila, da se je zaradi takšnih in drugačnih vzrokov socialne narave okoljevarstvena sanacija podjetij in posameznih gospodarskih področij prelaga v »boljše« čase, stroške takšnega pasivnega odnosa do tovrstne problematike pa je plačalo okolje. To še zlasti velja za industrijo, kmetijstvo in promet, kjer bo treba še veliko postoriti, medtem ko je področje energetike - kot monolitno urejeno in tisto, na katerega je imela država največji vpliv - skozi to fazo prilagajanja evropskim normam že šlo in doslej nosilo tudi največjo težo razbremenitve onesnaževanja okolja. Ko se bo okoljski monitoring okrepil tudi na drugih področjih in bo država tudi tam sprožila prepoznavne ukrepe, pa lahko pričakujemo, da bo tudi energetika lažje dosegala konkurenčne pogoje poslovanja.

Ravno bogate izkušnje, ki si jih je z dosedanjim delom na okoljskem področju v elektrogospodarstvu nabral Inštitut Milan Vidmar oziroma zaposleni strokovnjaki v oddelku za okolje, pa so lahko dobra podlaga za izvedbo primernih ukrepov tudi zunaj strogo opredeljenega energetskega področja.

Brane Janjč

Dr. Igor Čuhalev: »Zanimanje za naše storitve se povečuje.«

Foto Brane Janjč

ZVESTOTA DO GROBA ALI KAKO OHRANITI DOBIČKONOSNE KUPCE?

S korakanjem po poti liberalizacije trgov električne energije so nekateri dobavitelji začeli izgubljati svoje dolgoletne kupce električne energije. Pogled na projekcije prihodnjega dobička/izgube, je lahko precej boleč, rešitev pa ni enostavna.

Z liberalizacijo elektroenergetskega trga tudi v Sloveniji za številne dobavitelje postaja čedalje bolj pereč problem, kako obdržati kupce električne energije. Do sedaj se dobaviteljem električne energije v nekaterih državah EU v tej smeri ni bilo treba posebej truditi. Tudi v Sloveniji je bila dinamika konkurence na relativno nizki ravni. Vendar se razmere lahko hitro spremenijo, kar smo ugotovili tudi v Sloveniji - v smeri težav za tradicionalne dobavitelje na eni strani, ter v smislu boljših možnosti izbire za upravičene odjemalce in boljših možnosti za nove dobavitelje. K izzivom pripomore tudi dejstvo, da je v Sloveniji na trgu nova »masa« upravičenih odjemalcev, ki imajo pravico do izbire svojega dobavitelja. Eno je zagotovo: dobavitelji se bodo morali v prihodnje bistveno bolj truditi za svoje kupce, če jih bodo želeli obdržati.

Lojalnost in zadovoljstvo kupcev nista sopomenki

Konvencionalni pristop predvideva, da je zadovoljstvo kupcev nujen element in temelj kakovostne ponudbe. Kupec, ki je zadovoljen, je obenem tudi lojaln. To je mit, saj je realnost pogosto drugačna. Realnost prikaže problem lojalnosti in kako obdržati (dobičkonosne) kupce v bolj kompleksni luči. Odgovor na vprašanje, kako obdržati svojega kupca in na kakšen način dolgoročno zagotoviti njegovo lojalnost, torej še zdaleč ni enostaven.

Prvi problem, ki se pojavi, je zelo pogosto zamenjevanje pojmov. Pri tem mislimo predvsem na enačenje lojalnosti z zadovoljstvom kupcev. To ni tako, čeprav sta lojalnost in zadovoljnost na nek način vendar povezana. Odnos med lojalnostjo in zadovoljstvom kupcev lahko ponazorimo s sliko 1. Dobavitelji se torej sprašujejo, kakšen je odnos med zadovoljstvom odjemalca in njegovo lojalnostjo, pri čemer je zadovoljstvo precej bolj dinamična mera kakovosti ponudbe, kot je na primer lojalnost. Pogosto se namreč dogaja, da tudi povsem zadovoljni kupci prestopijo h konkurenci. Torej je nekako treba zagotoviti lojalnost, kar pa ni lahko, saj lahko že samo merjenje lojal-

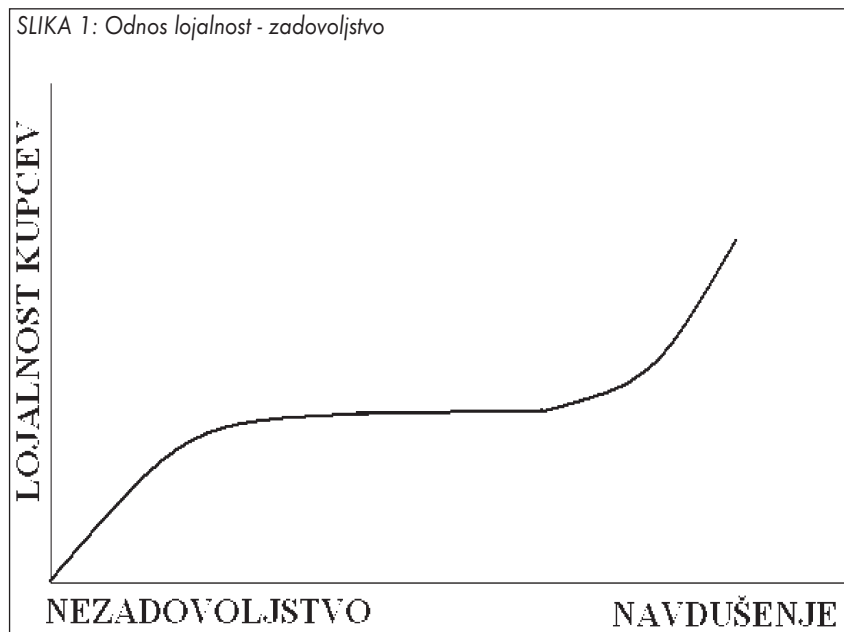
nosti povzroči nemalo preglavic. Eno od neposrednih meril je odstotek kupcev, ki jih podjetje uspe obdržati ali delež nakupa kupca, obstaja pa tudi več posrednih meril, ki dajejo boljšo sliko problematike.

Pozitivne posledice lojalnosti kupcev

Podjetja z visoko stopnjo lojalnosti svojih kupcev dokazano dosegajo boljše poslovne rezultate. Navedimo nekaj razlogov, ki bodo lahko pojasnili to trditve:

- Redni, lojalni kupci sodelujejo z dobavitelji redno, zato so cenejši;
- Dolgoročni poslovni partnerji lahko več kupujejo;
- Zadovoljni kupec včasih plača premijo (premijsko ceno);
- Vzdrževanje dobrih odnosov s kupci otežuje vstop novih ponudnikov na trg in morebiten prestop kupca;
- Dober glas se sliši v deveto vas;
- Stroški pridobivanja novih kupcev so bistveno večji od stroškov, ki so povezani z obdržanjem starih kupcev;
- Za lojalnega kupca je bolj verjetno, da bo posredoval povratno informacijo o svojem nezadovoljstvu pri konkretni stvari.

SLIKA 1: Odnos lojalnost - zadovoljstvo

Bolj nazorno, zakaj so lojalni kupci bolj donosni kupci, kaže slika 2.

Tudi na trgih dobav končnih odjemalcev bi kupce glede dobičkonosnosti lahko razdelili v tri glavne skupine:

1. dobičkonosni kupci - izguba takšnega kupca pomeni izgubo dobička podjetja, ki je večkratnik izgube tržnega deleža zaradi odhoda takšnega kupca;
2. kupci, ki plačujejo stroškovno ceno in osnovno maržo;
3. kupci, ki jih je precej bolje prepustiti konkurenci, saj povzročajo podjetju izgubo.

Ameriški strokovnjak *Michael W. Loewenstein* v enem od svojih del navaja skrb zbujajoče podatke, da 90 odstotkov vseh pripomb in pritožb ni nikoli registriranih v podjetjih. Ostane torej deset odstotkov, ki so uradno »zajeti« v podjetju, vendar se podjetja večinoma posvetijo le delu slednjih odstotkov. Značilno pa je, da se prav v teh neregistriranih pritožbah skrivajo najbolj dragoceni odgovori na uganko, kako kupce obdržati. Podjetje ima lahko namreč dober sistem za reševanje pritožb in pripomb, najboljši in najbolj

profitabilni kupci pa še zmeraj odhajajo, ker njihovo nezadovoljstvo ni bilo zabeleženo s strani monitoringa.

Pogost instrument merjenja zadovoljstva kupcev je bil v preteklih letih preprosta letna anketa, ki so jo podjetja poslala svojim trenutnim kupcem. Sami vprašalniki se deset in več let niso bistveno spreminjali, poslovni svet pa je bil konstantno deležen sprememb. Sistemi za spremljanje zadovoljstva strank imajo pogosto slabosti. Rezultat takšnih anket je neustrezna slika razmer na trgu in čudenje naročnikov ankete temu, da jih kupci zapuščajo, ne da bi poznali dejanske odgovore.

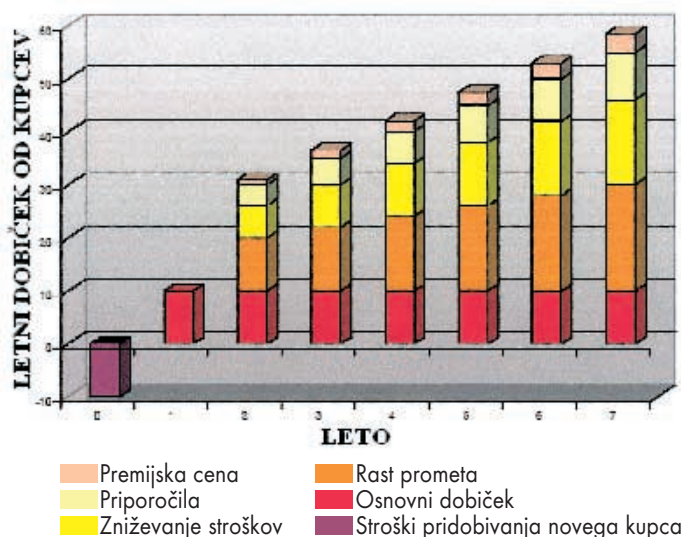
Nekatere posebnosti elektroenergetskih trgov

Elektroenergetski trgi imajo nekatere specifične lastnosti, ena najpomembnejših je, da je električna energija proizvod, ki ga je zelo težko diferencirati. Pojavljajo se težnje k ustvarjanju novih blagovnih znamk električne energije, ki se opirajo na obnovljivost, »zelenost« virov, usmerjenost h kupcem, fleksibilnosti in zanesljivosti in podobno. Razmišljanje nekaterih, da kupci elektriko še zmeraj dojemajo zgolj kot »elektriko«, se pravi, kot proizvod, ki

ga nujno potrebujejo, in ne kot proizvod, ki bi jih lahko razlikoval od drugih podjetij, lahko pripelje do napačnih sklepov, ki imajo slabe posledice za dobavitelje. Kot se je pokazalo v praksi, posebej na razvitejših trgih, dobavitelji ne le, da imajo na voljo vrsto načinov za doseg svojih ciljev na področju lojalnosti kupcev, pač pa jih številni med njimi tudi uspešno uporabljajo - pogosto na škodo tradicionalnih dobaviteljev.

Če na kratko pogledamo razmere v Sloveniji do zdaj, lahko ugotovimo, da je bilo v letih 2001 in 2002 zamenjav dobavitelja malo, medtem ko leta 2003 lahko govorimo o solidni konkurenčni dinamiki na trgu. Število zamenjav dobaviteljev je pomemben indikator, ki kaže na konkurenčnost določenega trga. Po podatkih Agencije za energijo RS je leta 2003 svojega dobavitelja zamenjalo 836 upravičenih odjemalcev oz. 11,9 odstotka. Praksa je pokazala, da so svojega dobavitelja menjali večinoma veliki in večji porabniki energije, vendar tudi nekateri manjši porabniki, kot so šole in podobno. Pri tem so nastale tako pozitivne kot negativne posledice. Upravičeni odjemalci so bili na boljšem, saj so si »priurili« ugodnejše cene, distribucije pa so izgubile nekatere dotlej dobičkonosne odjemalce, poleg tega so se morali lotiti pridobivanja novih kupcev, kar pa za sabo potegne nove stroške. Nekatere raziskave s področij ohranjanja kupcev ter njihove lojalnosti ocenjujejo, da če podjetje zadrži dva odstotka več starih kupcev, ustvari posel, ki je ekvivalenten 10-odstotnemu znižanju stroškov iz poslovanja, pridobitev novih kupcev pa stane od pet do sedemkrat več kakor zadržanje starih. Prav tako je zelo zanimiv podatek, da če odhod kupcev k drugemu podjetju zmanjšamo za pet odstotkov, se dobiček poveča za 30 do 85 odstotkov, saj lojalni kupci ustvarjajo večji dobiček in povečujejo tržni delež podjetja. Ti podatki so impresivni. Ocenjujemo, da se je delež zamenjav dobavitelja v letu 2004 - letu zatišja pred viharjem - bistveno zmanjšal, saj so bile zamenjave dobavitelja, zaradi medsebojnega dogovora glavnih udeležencev na trgu, praktično onemogočene. V nasprotju z letom 2004 pa leta 2005 pričakujemo, da bo stopnja menjav dobavitelja v Sloveniji zaradi več razlogov pomembno narasla. Problematika navzkrižnega subvencioniranja ima v kombinaciji z izgubljanjem dobičkonosnih kupcev za distribucijska podjetja, milo rečeno, lahko zelo neprijetne posledice.

SLIKA 2: Zakaj so lojalni kupci bolj donosni kupci

Vir: Customer loyalty, a literature review & analysis, 1998

Novi časi zahtevajo nove pristope

Dobavitelji električne energije morajo obdržati v prvi vrsti dobičkonosne kupce, po utrditvi medsebojnih odnosov pa je tem kupcem nujno treba ponuditi več, novo, dodatno in boljše. Z visoko stopnjo razvite tehnologije, ob občutnem pritisku čedalje večjih pričakovanj s strani kupcev in ob težnjah diverzifikacije dejavnosti je nujno ne samo slediti spremembam, temveč jih tudi kreirati.

Lojalnost ni strategija, ki jo pripravi in izvaja zgolj oddelek za marketing, je obveza, celo kultura, ki jo mora ustvariti celotno podjetje za doseganje visoke vrednosti. Z ustvarjanjem lojalnega okolja vstopimo v spiralo dobička, rasti in trajajoče vrednosti.

Pomembno je vedeti, da ima vrzel v odnosu podjetje - kupec dvojni učinek. Če se ta vrzel pojavi med podjetjem in njegovim kupcem, to gotovo ne bo dobro za njun nadaljnji odnos. Na drugi strani pa velja, če se taka vrzel pojavi med konkurenčnim podjetjem in njegovim kupcem, je to priložnost prvega podjetja, da »svobodnega« kupca pritegne k sebi in ga končno tudi obdrži. Logika omenjenega odnosa med kupcem in podjetjem je jedro gonila konkurenčnosti.

Različni kupci zahtevajo različno ponudbo. Dobavitelji morajo v celoti razumeti preference posameznega kupca ter mu ponuditi obliko sodelovanja, ki ustreza njegovim vzorcem obnašanja na trgu. Obojestranskega dolgoročno sprejemljivega in učinkovitega sodelovanja ni mogoče doseči čez noč. Gre za proces, ki ni rezultat samo ene specifične tržne poteze, temveč je posledica interakcije dosedanjega sodelovanja. Ko je dosežena želena raven poslovanja, jo je treba stalno spremljati in ohranjati pri življenju. Ob zaznavi sprememb je treba takoj ukrepati in na nevsiljiv ali pa celo neopazen način zadevo izboljšati. Ena od največjih napak je predolgo čakanje s strani dobaviteljev. Navsezadnje je treba odnose s poslovnimi partnerji neprestano »negovati« in jih večkrat nagraditi za uspešno sodelovanje. In to ne velja le za večje in velike porabnike električne energije, saj se konkurenca postopoma seli tudi na segment dobav gospodinjstvom.

mag. Klemen Podjed

NA BORZI LANI TRIJE NOVI ČLANI IN DVA NOVA PRODUKTA

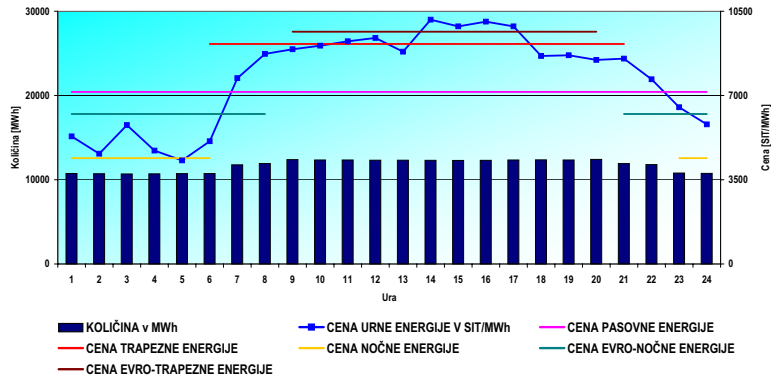
Lani je Borzen, organizator trga z električno energijo, doživel kar nekaj sprememb. Organiziranemu trgu so se pridružili trije novi člani - Electras, d. o. o., Elektro prodaja, d. o. o., in Istrabenz-Gorenje, d. o. o. - pri sprotne trgovanju pa sta bila maja uvedena dva nova produkta, in sicer produkt evrotrapezne in produkt evronočne energije.

Volumni trgovanja so na Borzenu v celotnem obdobju zelo nihali. Povprečni mesečni volumen trgovanja je tako nihal med 483 MWh julija in 1.293 MWh februarja. Na letni ravni je celotni volumen trgovanja dosegel 281.320 MWh, kar znaša 2,22 odstotka celotne slovenske porabe električne energije. Za 27 odstotkov manjši promet na dnevnem trgu kakor leta 2003 lahko delno pripišemo toplejšemu vremenu pozimi in hladnejšemu poletju, kot so pričakovali dobavitelji na začetku leta, manjšemu deležu prednostnega dispečiranja, ki je bil prodan na dnevnem trgu, in pa manjši naklonjenosti dobaviteljev tveganju, saj so si slednji za leto 2004 več potrebne energije zagotovili z letnimi bilateralnimi pogodbami. Cene posameznih produktov na dnevnem trgu so bile namreč leta 2003 veliko bolj nestabilne kakor leta 2004. Cenovni razpon med najvišjo povprečno mesečno ceno in najnižjo povprečno mesečno ceno se je znižal s 6.565 SIT/MWh leta 2003 na 2.198 SIT/MWh leta 2004. To je leta 2004 pomenilo tudi manj tveganja za člane borze, ki so si kot del svojega portfelja priskrbeli električno energijo na borzi oziroma so z nakupom ali prodajo energije na borzi uravnavali svoj diagram odjema. Povprečni letni indeks SLOeX za leto 2004 znaša 7.057 indeksnih točk, kar je 18 odstotkov manj kakor leta 2003. Povprečne cene na Borzenu so bile razen v mesecih od aprila do junija za 1-2 evra višje kakor na nemški borzi EEX.

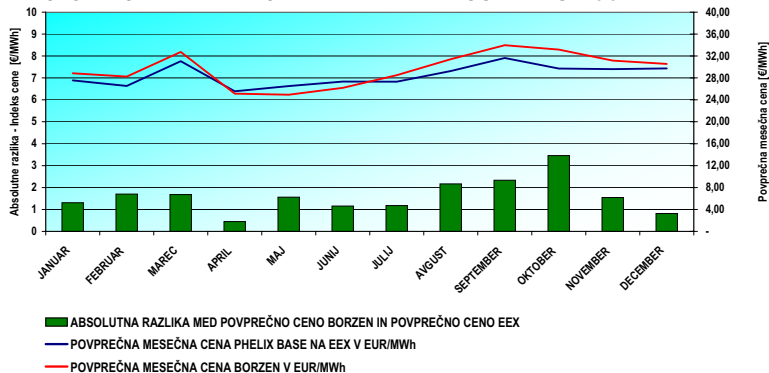
Pasovna energija je prevladovala na trgu tudi leta 2004, vendar se je delež tega produkta v primerjavi z letom 2003 znižal na 78 odstotkov. Več se je trgovalo s trapezno energijo, 3,5 odstotka pa sta k celotnemu letnemu volumnu trgovanja skupaj prispevala tudi na novo uvedena produkta evrotrapezne in evronočne energije. Dokaj nelikvidno pa še vedno ostaja avkcijsko trgovanje, pri katerem je bilo prometa za manj kakor pol odstotka celotnega volumna trgovanja.

Na Borzi z električno energijo je bilo 2004 prodanih 281.320 MWh, kar znaša 2,22 odstotka celotne slovenske porabe električne energije.

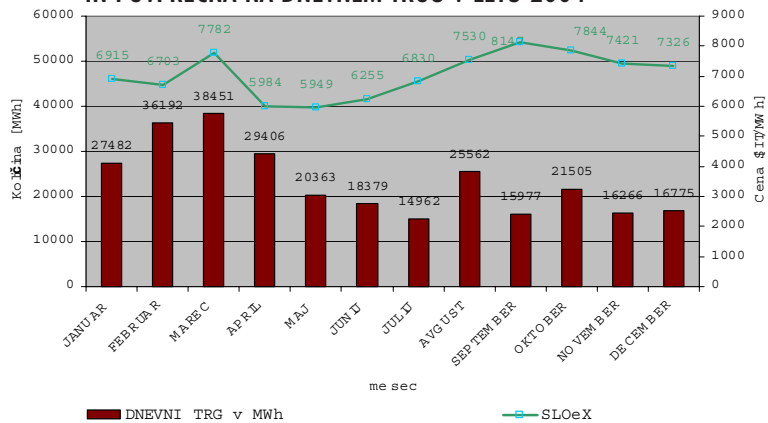
PRODANA ELEKTRIČNA ENERGIJA PO URAH V LETU 2004

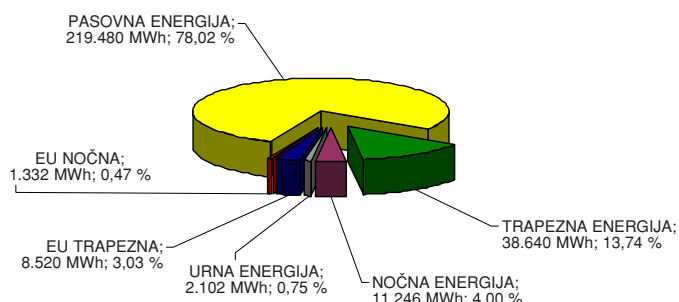
PRIMERJAVA POVPREČNIH MESEČNIH CEN SKLENJENIH POSLOV NA SLOVENSKEM IN NEMŠKEM DNEVNEM TRGU V LETU 2004

MESEČNE KOLIČINE NA DNEVNEM TRGU IN POVPREČNA NA DNEVNEM TRGU V LETU 2004

DELEŽI POSAMEZNIH PRODUKTOV NA DNEVNEM TRGU OD 1. JANUARJA DO 31. DECEMBRA 2004

Z ODPRTIM SRCEM ZA POTREBE LJUDI

Zadnji dan leta 2004 je po dobrih 38 letih uspešnega dela v Elektru Celje, predvsem na kadrovskem področju, sklenila svojo razgibano delovno pot gospa Darinka Čobec. Pred njo se je odprla nova stran življenjske knjige, ko naj bi se bolj posvetila tistim stvarim, za katere ji je doslej primanjkovalo časa. Na pobudo sodelavcev Elektra Celje je nanizala nekaj osebnih pogledov, usmerjenih v nekdani, sedani in prihodnji čas. In prav je tako, saj prava sreča združuje vse tri vidike. Je pa zvezda sreče vedno dosegljiva v tem trenutku ali pa je ni.

Čeprav se vsaka zgodba začenja z rojstvom, v resnici že veliko prej, smo tokrat nekaj poglavij kar preskočili, da ne bi preveč »dolgovezili«. Gospa Darinka je povedala, da se je po končani osnovni šoli vpisala na gimnazijo v Celju, kjer je maturirala leta 1963. Ker si je tisto leto v prometni nesreči poškodovala hrbtenico, je morala šolanje za več let prekiniti. Ko so jo dokončno pozdravili v ortopedskem oddelku Kliničnega centra v Ljubljani, se je vpisala na Višjo šolo za socialne delavce v Ljubljani, kjer je sredi osemdesetih let ob delu diplomirala in si pridobila naziv socialne delavke. Kot mlado, živahno dekle se je leta 1967 zaposlila v Elektru Celje za določen čas v oddelku za evidenco števecv v servisnem obratu Selce. Leta 1968 je bila prerazporejena v izpostavo v Šempetru, kjer je v večjem skladišču knjižila nabavne materiale. Leta 1969 je delo nadaljevala kot daktilografinja v splošnem oddelku v Šempetru. Zatem je leta 1970 prišla v splošni oddetek Elektra Celje, ki je takrat deloval v stari stavbi na Mariborski cesti (pozneje so se preselili v novo poslovno stavbo na Vrunčevi cesti). Tu se je kot administratorica ukvarjala s pripravljalnimi deli za sklic sej delavskega sveta, komisije za delovna razmerja in drugih or-

ganov (priprava zapisnikov, sklepov itd.). Pristojna je bila tudi za problematiko zavarovanja, to je škodnih primerov na elektroenergetskih objektih Elektra Celje. S svojim delom je pokrivala tudi počitniške zmogljivosti v Portorožu, Rabu, Veli luki in v drugih počitniških krajih. Omenjena dela je opravljala vse do konca januarja 1976, nato pa je postala referent za delovne odnose in personalno evidenco.

Prijazni sodelavci

»V začetku je bilo zelo težko, ker sta se obe moji predhodnici naenkrat invalidsko upokojili, in ni bilo možnosti, da bi me uvajali v delo kadrovnika. Zato sem si resno zastavila vprašanje, ali bom sposobna opraviti vse tisto, kar na tem delovnem mestu pričakujejo od mene. Na srečo je bil takratni vodja splošno kadrovske službe Vjekoslav Trobiš izredno prijazen in uvideven. Pošiljal me je na zavod za zaposlovanje, ZPIZ, zavod za statistiko in druge podobne ustanove, kjer so me naučili delati na kadrovskem področju. Še posebno veliko mi je na tem področju pomagal Milan Stebernak, ki je takrat deloval v komisiji za izobraževanje, organizirani na ravni elektrogospodarstva v Ljubljani, pozneje pa je postal vodja

Izobraževalnega centra elektrogospodarstva ICES v prenosnem podjetju Elektro-Slovenija,« je povedala gospa Darinka.

V kadrovske službi se je veliko ukvarjala s pripravniki in zaposlovanjem delavcev na delovnih mestih elektromonterjev, elektrotehnikov in drugih kadrovskih profilov. Precej se je angažirala pri pripravi programov delovnih usposabljanj, izobraževanj, vprašanj za izpite itd., pri čemer ji je veliko pomagal prav ICES. Takrat, ko je postala kadrovik, je bila imenovana tudi za upravitelja obrambnega načrta. V nadaljnjih letih se je precej ukvarjala z urejanjem vlog za stanovanjske kredite ter s problematiko izrednih plačanih in neplačanih dopustov. Njeno delovanje je bilo vseskozi povezano z vodenjem kadrovskih evidenc (statistika, prevozi na delo, odločbe o plačah itd.). To delo, pri katerem seveda ne gre brez tesnega sodelovanja kadrovske službe z ekonomsko-finančnim sektorjem, je opravljala vse do konca decembra 2004, ko se je upokojila.

Delovanje gospe Darinke je povezano tudi z družinsko tradicijo, zakoreninjeno v elektroenergetski dejavnosti. V podjetju Elektro Celje je bil namreč vrsto let kot vodja avtoparka zaposlen Darinkin oče Ivan Končan, sedaj pa je na čelu referata za promet in vozila njen mož Janez, ki se bo upokojil v tem letu. V družini Čobec sta še dve hčerki - starejša Metka je univerzitetna diplomirana ekonomistka in je višja davčna inšpektorica na Davčnem uradu Celje, mlajša Darinka pa je univerzitetna diplomirana profesorica razrednega pouka na Osnovni šoli Frana Kranjca v Celju.

Nad stiske tudi s prijazno besedo

»Kot socialna delavka sem se vedno čutila odgovorna za pomoč ljudem v težavah. Preko članstva v Društvu socialnih delavcev za celjsko regijo in preko centrov za socialno delo sem spoznala več uglednih strokovnjakov, hkrati pa tudi širok krog ljudi v stiski. Udeležila

sem se številnih strokovnih ekskurzij v Španiji, Nemčiji, Madžarski, Češki in še v nekaterih drugih državah, kjer sem se dobro seznanila z delom socialnih delavcev. Veliko izkušenj za delo z ljudmi sem si pridobila na sodišču, kjer sem 15 let delovala kot sodnica porotnica. Te izkušnje so mi zelo prav prišle pri delu v kadrovski službi Elektra Celje, kjer sem prišla v stik tudi s problematiko alkoholizma, mamil, zdravljenja ljudi v depresijah itd. Če sem le mogla, sem po svojih močeh pomagala vsakemu, ki je bil v stiski in potreben pomoči. Marsikomu, ki je bil preveč žalosten in potr, je zadoščala že prijazna beseda. Človeku v stiski res veliko pomeni, če znaš prisluhniiti njegovim težavam.«

Katero delo je gospa Darinka doslej v Elektru Celje najrajši opravljala? Široko se je nasmehnila in odvrnila, da ji je bilo povsod zelo všeč. Bila je pač mlada, živahna in razigrana. Kot taka je z ljudmi z lahkoto navezovala stike in tako povsod doživela veliko zanimivih stvari. Tudi medsebojni odnosi so bili včasih po njenem mnenju bolj pristni, topli in človeški. V Selcah so bili kot ena družina, prav tako tudi v Šempetru. Če je bil kdo v kaki stiski, so drug drugemu radi priskočili na pomoč. Imeli so tudi smisel za šalo in zabavo, še zlasti v stari dobri kuhinji v Šempetru, kjer so pripravljali tople obroke za PE Elektro Celje. Pripovedovali so si šale, tu in tam so komu tudi kaj hudo-mušnega zagodli. Če se je komu preveč

mudilo domov, so mu na suknjiču naskrivaj zašili rokave, mu v žep vtaknili svinjski rep, kokošjo »šiško« ali kaj podobnega. Skratka, vsi so bili zelo dobre volje, medsebojne zamerljivosti niso poznali.

Tudi v prihodnje naj bi bilo lepo

Zanimalo nas je tudi, kaj bo gospa Darinka počela sedaj, ko naj bi se ji odprlo še lepše obdobje njenega življenja. Kot je dejala, bo kolegici, ki je zaposlena v Društvu delovnih invalidov v Celju, dvakrat na teden pomagala pri računalniški obdelavi podatkov, ki so trenutno še ročno knjiženi na karticah. Pomagala ji bo tudi pri urejanju zadev na področju njihovih počitniških zmogljivosti. Rada bi obiskovala tudi kak tečaj angleščine ali nemščine. Upa tudi, da bo še kakšna priložnost za potovanje na tuje, saj zelo rada potuje po svetu. V lepem spominu so ji ostali še zlasti dnevi, ko so ji v podjetju za 50-letnico podarili letalsko vozovnico in je na Tenerifah preživela sanjske trenutke.

Res pa je, da se gospa Darinka dobro počuti tudi v domačem okolju. Z možem stanujeta v stanovanjski hiši s čudovitim vrtom na sončni strani celjskega gradu, kamor so se iz bloka preselili pred štirimi leti. Tu velikokrat sije sonce od jutra do večera in ne manjka priložnosti za romantični sprehod po poti do gradu, kjer so znane slikarske razstave ter glasbene in druge kulturne prireditve. Ker so prej trideset let živeli v bloku sredi mestnega betona in vrveža, se jim sedaj po parih letih bivanja pod celjskim gradom še vedno zdi, kot da bi bili tu na vikendu. Pod Bočem imata zakonca tudi lep vinograd, kjer je čez leto kar precej dela, da lahko trta dozori in se pridelek prelije v vince. Zato jima tudi v prihodnje zagotovo ne bo dolgčas. Sicer pa se že ves čas svojega skupnega bivanja navdušujeta za vse, kar je povezano z morjem.

Miro Jakomin

Pogled gospe Darinke Čobec je bil preko kadrovskih evidenc in drugih podatkov vedno usmerjen tudi h konkretnim potrebam zaposlenih v Elektru Celje. Kot je bilo čutiti iz pogovora, je na tem področju delovala celostno, torej z razumom in srcem.

TUDI SKEPTIKI KMALU OBMOLKNEJO

»Ko sem leta 2001 izdal knjigo o e-fotografiji, sem napovedal, da nas bodo čez osem let prodajalci v trgovinah s fotografsko opremo že vprašali: Film, kaj je to? Takrat sem imel še sam pomisleke, ali ni morda ta letnica prekmalu postavljena. A zdaj se šele začena leto 2005 in smo že zelo blizu tej prelomnici.«

Tako je napovedal konec klasičnemu fotografiranju *Matjaž Intihar*, urednik časopisa *e-Fotografija* in spletne strani www.e-fotografija.com. Klasične fotografije sicer ne izključuje, a meni, da je jasno, da analogno fotografiranje zamira in zato tudi vprašanje, kateri način je boljši - klasični ali digitalni - niti ni več smiselno. Na vprašanje, kakšna je njegova napoved glede razvoja fotografije, Matjaž Intihar preprosto ogovarja: »Fotografija ostaja fotografija. Pri tem se nič ni spremenilo, le več možnosti obdelovanja imamo.« Kakor je pojasnil, je prenos s filma v digitalno obliko zadnja stopnja razvoja fotografije. S čedalje več možnostmi obdelovanja so se tudi pojavila vprašanja, do katere mere je digitalna fotografija sploh še fotografija oziroma do katere meje lahko dopuščamo posege vanjo. Intihar meni, da to vprašanje niti ni tako bistveno, saj so poskušali fotografirati vedno spreminjati oziroma izboljšati posnete podobe bodisi z različnimi filtri bodisi z različnimi načini razvijanja v temnici. »Vedno smo po svoje goljufali, danes pač to počnemo v računalniškem programu. Sam sem pri tem razvil slogan: bolje ko nekdo goljufa pri digitalni fotografiji, boljši je,« je dejal med smehom.

Prihodnost le še digitalna?

Prav zaradi teženj, ki kažejo, da ima prihodnost le še digitalna fotografija (čeprav Intihar zaradi tega ne izključuje

klasične), je po njegovem prepričanju tudi vprašanje, katera vrsta je boljša, popolnoma brezpredmetno. Ljudje so sicer še zmeraj precej skeptični glede uvajanja te vrste fotografiranja in mnogi med njimi trdijo, da je klasično kakovostnejše, toda po zagotovitvi našega sogovornika kaj kmalu spremenijo mnenje, ko tudi sami preskusijo novo tehnologijo. Obenem pa pojasnjuje, da slednja pravzaprav niti ni več takšna novost - digitalna fotografija se je namreč začela razvijati že leta 1968, ko se je začela vojna za osvajanje vesolja, pa tudi sam se z njo ukvarja skoraj tako dolgo kot s klasično, 27 let, kot pravi. Res pa je, da je postala v javnosti bolj znana šele v zadnjih letih, najbolj celo v zadnjem letu - po njegovih podatkih je bilo samo lani v Sloveniji prodanih približno 80 tisoč digitalnih fotoaparátov, več kot v letih od 1998 do 2003 skupaj. Pri nakupu danes ni več dileme, ljudje potrebujejo le še usmeritev, kakšen aparat bi bil za njihovo rabo primeren.

Med prednostmi digitalne fotografije navaja Intihar v prvi vrsti hitrost in nižjo ceno, saj ni stroškov za nakup filmov. Poleg tega so ti aparati bistveno bolj preprosti za uporabo in primernejši za učenje, saj lahko uporabnik na zaslону vidi, kje je naredil napako, podatke, ki jih naprava shrani, pa lahko uporabi pri naslednjih poskusih. Najpomembnejša prednost je kakovost fotografije: danes je tehnologija že tako napredovala, da povprečen gledalec ne

vidi več razlike med analogno in digitalno fotografijo, v večini primerov je slednja celo bolj ostra in deluje zlasti za poznavalce klasične fotografije celo nekoliko preveč umetno, saj nima zrn, obenem pa je kontrast večji, je opisal. Je to boljše ali slabše? »Stvar okusa,« je odgovoril in dodal, da ostaja razlika le pri dia filmih, ki imajo več barvnih lestvic. Barve so v tem primeru bolj izrazite, vendar le prek projektorja, pri spreminjanju v digitalno obliko pa se ta kakovost izgubi.

Pasti vendarle ostajajo

A vsem prednostim navkljub Intihar opozarja na pasti, ki jih prinaša digitalna fotografija. Prva neprijetnost, ki se lahko zgodi, je precej podobna zaganjam, ki so nam znane pri uporabi računalnikov: kaj storiti, če izginejo podatki s kartice. V tem primeru jo je treba vzeti iz aparata in nesti bodisi na servis bodisi v katero izmed boljših prodajalnic s fotografsko ali računalniško opremo, kjer bodo podatke s posebnim programom rešili in shranili na kompaktno ploščo.

Tudi druga past je povezana z računalniško tehnologijo. Z razmahom digitalnih fotoaparátov se je namreč množica posnetkov bistveno povečala - naenkrat lahko imamo z enega samega dogodka po sto ali več fotografij. Večino praviloma prenesemo na računalnik, kjer se lahko fotografije hitro »izgubijo«, če nismo ravno redoljubni, še huje pa je, če se trdi disk sesuje. Posnetke je treba

Pomanjkljivosti digitalne fotografije je torej mogoče premagati z malo večjo mero potrpežljivosti in redoljubnosti, sicer pa njene prednosti tudi skeptiki sčasoma spoznajo, ko začnejo sami uporabljati takšne fotoaparate. Po navadi se zgolj bojijo tehnologije, je prepričan Intihar.

DIGITALNO FOTOGRAFIRANJE

Se tudi vi sprašujete:
»ALI SEM V DANIH OKOLIŠČINAH POSNEL
NAJBOLJŠO MOŽNO FOTOGRAFIJO?«

shraniti na CD oziroma DVD enote, a tudi s tem lahko nastopijo težave - tehnologija namreč tako hitro napreduje in računalnike tako pogosto menjamo, da starih zapisov pogosto ni več mogoče prebrati. »Tako se lahko zgodi, da fotografij, ki bi jih radi pogledali čez nekaj let, jih pokazali otrokom, sploh ne bo več!« Intihar v tem primeru predlaga, da uporabniki digitalnih fotoaparatorov nekaj najljubših posnetkov vendarle nesejo razvit ali pa jih sami stiskajo - to je mogoče z nekoliko kvalitetnejšimi kapljičnimi tiskalniki ali posebnimi tiskalniki, ki so namenjeni le fotografijam.

Priložnost za poslovne fotografije

Zaradi preproste uporabe je digitalno fotografiranje še posebej primerno v poslovnem svetu. »V podjetjih so ob različnih dogodkih vedno iskali fotografije, danes pa lahko vsakdo posname prireditve, sejme in podobno.« Toda tako posamezni uporabniki kot tudi podjetja se pri tem nemalokrat ustavijo pri vprašanju, kakšen aparat izbrati iz množice ponudbe. Za družinsko uporabo je primeren že takšen iz cenovnega razreda od 50 tisoč do 70 tisoč tolarjev. Bistvenih razlik med aparati skoraj ni, paziti je le treba, da ne kupimo takšnega, ki ima predrago pomnilniško kartico ali morda nima možnosti polnjenja baterij, je še svetoval Matjaž Intihar.

Simona Bandur

Udeležite se seminarja DIGITALNO FOTOGRAFIRANJE in spoznajte skrivnosti digitalnega fotografiranja. Skozi teoretični in praktični del seminarja vas bo vodil Matjaž Intihar, avtor prve in edine slovenske knjige o digitalni fotografiji. Seznanili se boste z digitalno tehnologijo, fotografiranjem z digitalnimi fotoaparati, arhiviranjem in predstavitvijo fotografij.

Lastni fotoaparat ni potreben za udeležbo na seminarju.

Seminar z delavnico bo

v sredo, 9. marca, 2005 od 9. do 16. ure

v dvorani B, IV. nadstropje

poslovne stavbe podjetja Elektro-Slovenija, d. o. o., Hajdrihova 2, Ljubljana.

Kotizacija: 32.200,00 SIT +DDV.

Prijava: prijavnico dobite na spletni strani www.eles.si pod izobraževanje.

Izpolnjene prijave pošljite do 1. marca 2005 na naslov

Elektro-Slovenija, d. o. o., Izobraževalni center elektrogospodarstva Slovenije, Hajdrihova 2, Ljubljana.

Informacije: na št. 01/474 2631, Larisa Skalerič

ali po elektronski pošti larisa.skaleric@eles.si.

The logo consists of a stylized blue and white geometric symbol on the left, followed by the word 'ELEES' in a bold, blue, sans-serif font, a hyphen, and the word 'ICES' in a thin, outlined, sans-serif font.

PETDESET LET ELEKTROTEHNIŠKEGA DRUŠTVA LJUBLJANA

Konec minulega leta je bila v prostorih stare Mestne elektrarne priložnostna slovesnost, s katero so zaznamovali petdesetletnico delovanja elektrotehniškega društva Ljubljana. Predsednik društva Anton Avčin je med drugim poudaril, da ostaja med prednostnimi nalogami društva večja uveljavitev in povezovanje elektrotehniške stroke.

Visoka obletnica delovanja ljubljanskega stanovskega združenja, s katero se ne more pohvaliti prav veliko slovenskih društev, potrjuje, da je slovenska elektroenergetska stroke že od samih začetkov sledila razvoju stroke v Evropi in kljub slabšim pogojem delovanja skušala vzdrževati stik z najbolj razvitimi, kar ji je tudi uspelo. Tako so, kot je v svojem nagovoru zbranim poudaril eden izmed slavnostnih govornikov direktor Eleša *mag. Vekoslav Korošec*, slovenski elektroinženirji lahko upravičeno ponosni na svoje dosežke. O bogati stro-

kovni tradiciji priča tudi dejstvo, da smo leta 2004 v Sloveniji praznovali vrsto častljivih jubilejev - 80-letnico prenosa električne energije na velike razdalje, 40-letnico ustanovitve regionalne strokovne organizacije Sudel in 30-letnico sinhronnega obratovanja slovenskega elektroenergetskega sistema z Evropo. Prav tako je bila Slovenija med prvimi državami kandidatkami, ki je bila že pred uradnim sprejemom v Evropsko unijo članica vseh pomembnih mednarodnih strokovnih organizacij, kar nedvomno dokazuje velik ugled in zaupanje, ki so si ga v tujini s

svojim delom pridobili slovenski strokovnjaki. In interes slovenske elektrostroke je, da bi takšen sloves v veliki združeni Evropi tudi ohranili, pri čemer je velikega pomena ravno stanovsko povezovanje. Podobnih misli so bili tudi predstavniki Elektrotehniške Zveze Slovenije, elektrotehniških društev Maribor in Dolenjske ter drugi vabljeni govorniki, ki so vsi po vrsti poudarjali, da omenjena stanovska združenja že več desetletij opravljajo pomembno vlogo povezovanja elektrotehnikov, njihovega izobraževanja, spodbujanja in usmerjanja razvojno-raziskovalne dejavnosti, sodelovanja z gospodarstvom in promocije stroke. Sama Elektrotehniška zveza pa z izdajanjem publikacij, organiziranjem tečajev, delavnic in strokovnih posvetovanj postaja družbena strokovna tribuna, kjer se razpravlja o aktualnih problemih elektrotehnik.

S tradicijo za prihodnost

Praznovanje 50-letnice Elektrotehni-

Foto Tomaz Seljavik

Slovesnosti v stari Mestni elektrarni so se udeležili številni ugledni gostje.

Anton Avčin: Naši cilji in obzorja morajo biti še višji in daljnosežnejši. Svetovne širine in dolžine so čedalje krajše in konkurenčnost je gibalo napredka. Če smo v preteklih letih gradili temelje, bodo naši mlajši stanovski kolegi morali graditi hišo. Nismo številni, zato moramo z intenzivnostjo in marljivo stjo marsikaj nadoknaditi, da bomo prepoznavni tudi v naši širši »evropski« domovini.

škega društva pomeni pogled v preteklost, tradicijo ter ustvarjalnost, je uvodoma poudaril predsednik Ljubljanskega društva **Anton Avčin**. Kot je dejal, je bil ustanovitelj ljubljanske elektroenergetike in s tem tudi elektrotehnik slovit ljubljanski župan Ivan Hribar. Bil je izreden strateg, bančnik in gospodarski protagonist. Leta 1896 je prevzel županstvo, po velikem ljubljanskem potresu. S svojo dejavnostjo in vztrajnostjo je dosegel, da je 1. januarja 1898 začela obratovati Mestna Elektrarna Ljubljanska. Ljubljana je točno opolnoči zažarela s tisoč žarnicami in zmagoslavje je bilo popolno. Obratovalno osebje je prihajalo iz Trsta do Dunaja, poudarek pa je bil na domačih kadrih. Elektrarna je tehnično odlično obratovala, finančno pa komaj zadostno. Po prvi vojni sta bili v Ljubljani ustanovljeni Univerza in elektro strojna fakulteta, razvijala pa se je tudi elektro industrija in nosilec razvoja je bila tovarna transformatorjev pod strokovnim vodstvom prof. Milana Vidmarja. Prof. Vidmar je kot šahist, elektrotehnik in tehnični ustvarjalec ponesel s svojim znanjem ugled slovenskih elektrotehnikov v Evropo in svet. Stanovsko združevanje je v tistih časih potekalo le v ozkih fakultetnih krogih, čeprav so se kazale tudi težnje po združevanju v širšem krogu. Druga svetovna vojna je prinesla strahovito uničenje gospodarskih dobrin in človeške žrtve. Vse je bilo treba obnoviti in začeti intenzivni gospodarski razvoj. V Ljubljani in širšem slovenskem prostoru so se ustanovljala elektrotehnična podjetja, strokovnih

kadrov pa je strahovito primanjkovalo.

Ljubljansko elektrotehniško društvo je bilo ustanovljeno v zgodnjih petdesetih letih. Pobudnik ustanovitve je bil Vekoslav Korošec, takratni direktor Eleasa oziroma prvi elektrotehnik Slovenije. Bil je zelo svobodomiseln in daljnoviden. Uvidel je, da moramo imeti Slovenci stanovsko Elektrotehniško društvo, kot ga imajo drugi narodi in da se moramo elektroenergetsko povezovati v celotni Evropi. V Evropi je bil to čas hladne vojne, nasprotovanj in vojaških napetosti.

Ne glede na vse zunanje in notranje razmere so ljubljanski elektrotehnik ustanovili stanovsko Elektrotehniško društvo Ljubljana. Prvi predsednik društva je bil Janez Zaplotnik, sodelavec EIMV Ljubljana. Poudarek delovanja društva je bil na znanju in elektroenergetskem ustvarjanju. V tem času so v slovenskem prostoru delovali sloviti svetovni »elektrotehnik«, prof. Vidmar, prof. Poniž, prof. Koželj, prof. Ogorelec in drugi. Ustvarjali so tehnične dosežke in pridobivali nova znanja na svetovni ravni.

Leta so minevala, marsikaj se je spremenilo, od politike do denarja, in države. Ljubljanski elektrotehnik so v zadnjih letih marsikaj organizirali in postorili v okviru Ljubljane, Elektrotehnične zveze Slovenije in v sodelovanju z drugimi Elektrotehničnimi društvi Slovenije. Obiskovali so Evropske dispečarske centre Laufenbrug v Švici, Albertirso na Madžarskem, tovarne v Italiji, Nemčiji, Avstriji ter mnogo elektroenergetskih objektov in tovarn v domovini. Svojo dejavnost so razširili na sodelovanje z gospodarstvom, izdajali strokovno literaturo, organizirali strokovne seminarje, predvsem pa skušali okrepiti stanovsko združevanje članov. Novi časi, je nadaljeval Anton Avčin, prinašajo nove ideje, nove izzive, nove poglede na prihodnost. Klasični elektrotehniko smo dodali nove pojme, povezane z ekonomijo in začeli trgovati z električno energijo. Skratka, priča smo velikim družbenim in tehnološkim spremembam, v svetovni razvoj in globalizacijske procese pa se mora vključevati tudi Slovenija. Pri tem pa imajo svojo vlogo in mesto vsekakor tudi slovenski elektroinženirji, ki se bodo po besedah Antona Avčina tudi v prihodnje trudili za skupne cilje in njihovo doseglo, s katerimi bo slovenska energetika konkurenčna in uveljavljena v slovenskem javnem življenju.

Brane Janjić

SLOVENIJA

Na področju biomase primerljivi z Avstrijo

Po podatkih Kmetijsko-gospodarske zbornice Slovenije premorejo slovenski gozdovi dovolj lesa tako za predelovalno industrijo kot tudi za lesno biomaso za proizvodnjo energije. Za zdaj se z lesom ogreva približno tretjina gospodinjstev, vendar na klasičen način, ki je obremenjujoč za okolje, obenem pa ne omogoča velike izrabe. Slovenija bi se na tem področju lahko primerjala z Avstrijo, ki proizvede z obnovljivimi viri 23 odstotkov energije, največ s hidroelektrarnami, sledi pa proizvodnja energije z biomaso, saj se kar pol milijona gospodinjstev (od skupnih treh milijonov) ogreva na les. www.energetika.net

KITajsKA

Najdaljši plinovod začel delovati

Na Kitajskem so tik pred novim letom v komercialne namene zagnali štiri tisoč kilometrov dolg plinovod, imenovan tudi Zahod-Vzhod, po katerem bodo prenašali zemeljski plin Šanghaju in drugim hitro rastočim mestom v vzhodnem delu države. To območje bo tako posredno dobilo možnost za hitrejši razvoj proizvodnje jekla, cementa in druge industrije. Povezava je najdaljša na Kitajskem, za njegovo gradnjo, ki je trajala dve leti, pa je država plačala 5,2 milijarde dolarjev. Ko bo v celoti delovala, bo imela severozahodna kitajska provinca Xinjiang samo od tega približno 120 milijonov dolarjev prihodkov na leto. STA

ELEKTRIFIKACIJA BLEDA (7)

Na prelomu tisočletja je elektroenergetika dobila polizolirane vodnike na 20 kV daljnovodih, več daljinsko vodenih progovnih stikal, sodobno tehnologijo SF6 in optične povezave za potrebe informacijskih zvez.

V Poslovni enoti Žirovnica so leta 1998 v prvih transformatorskih postajah 20 kV klasično opremo zamenjali z novo tehnologijo SF6. Med petimi postajami je bila izvedena zamenjava klasične opreme 20 kV s celicami SF6 tudi v TP Kazina Bled. Opravljena je bila rekonstrukcija RTP Bled z zamenjavo ožičenja na stikalnih

elementih in montaža novega daljinskega upravljanja NEO 2000.

Optični vodniki OPGW, 1999

Leta 1999 je nastala prava »vojna«, ko so urejali akumulacijo pri Blejskem mostu za doinstalacijo Elektranne Moste. Ta naj bi ponujala še eno »jezero«

za domači turizem in elektrarno. Strokovnjaki in občani so ostali vsak na svojem bregu. Leta 1999 so bili vgrajeni optični vodniki OPGW na območju Žirovnice. V romantični Millenium pa je distributerje popeljalo močno sneženje, ki je povzročilo vrsto izpadov in motnje pri oskrbi odjemalcev tudi na območju Bleda. Posledice so bile manjše, kot so bile ob podobnih ujmah v minulih letih, saj so omrežja precej posodobili z uporabo polizoliranih vodnikov na 20 kV daljnovodih.

Leta 2003 na Bledu proslavili 40-letni jubilej Elektra Gorenjska

Na Bledu, v Grand hotelu Toplice, je v četrtek, 25. septembra 2003, ob 40-letnem jubileju Elektra Gorenjska zbra-

Foto: Drago Papler

Krajevno nadzorništvo Bled, na Trubarjevi cesti 8.

ne goste, sodelavce in prijatelje podjetja nagovoril dosedanji direktor družbe Elektro Gorenjska mag. Drago Štefe in v nagovoru poudaril željo, da bi dobila distribucija bolj uravnotežen položaj v slovenski energetiki, ter bil mnenja, da se družinska srebrnina, kar je distribucija za državo zagotovo, prodaja samo v največji stiski. Dodal je, da so v štiridesetih letih njihovo nezadržno rast spremljale poštenost, iznajdljivost, marljivost in skromnost. Ob 40-letnici družbe in drugih jubilejev je bilo podeljeno jubilejno priznanje z blejskim simbolom, za dolgoletno uspešno delo sedmim dejavnim sodelavcem. Elektro Gorenjska je septembra 2003 izdala knjigo avtorja Draga Paplerja z naslovom 40 let Elektra Gorenjska, ki je 27. novembra 2003 doživela ponatis. Blejski dogodek je bil tudi poslovno slovo dosedanjega direktorja mag. Draga Štefeta, ki se je 30. septembra 2003 upokojil. Funkcijo dvočlanske uprave Elektra Gorenjska sta 1. oktobra 2003 prevzela Jože Knavs, univ. dipl. inž. el., kot predsednik uprave, in magister Andrej Sušteršič kot član uprave.

Nadzorništvo Bled, 2004

Območje nadzorništva Bled meji od

Save Bohinjke in Save Dolinke do Brega pri Žirovnici, Zgornjih Gorij, Laz, Mežakle, Srednje Radovne, Zatrnika, Bohinjske Bele in Soteske. Meji na nadzorništva Bohinj, Radovljica in Jesenice.

Na njegovem območju je mala hidroelektrarna Soteska v Bohinjski Beli v lasti Gorenjskih elektrarn, d. o. o., hčerinskega podjetja Elektro Gorenjska, d. d., Kranj. Od vsega začetka elektrifikacije sta na blejskem območju industrijski hidroelektrarni Radovna in Zasip, v neposredni bližini in že na jeseniškem območju pa hidroelektrarna Vintgar, vse last jeseniške železarne. V zadnjem obdobju je bilo zgrajenih kar sedem malih hidroelektrarn v krajih Zgornje Gorje, Radovna, Vintgar in Mlino pri Bledu, ki so v zasebni lasti, proizvedeno električno energijo pa oddajajo v javno distribucijsko omrežje. Na območju nadzorništva Bled je 84 kilometrov visokonapetostnih daljnovodov, 22 kilometrov visokonapetostnih vodnikov ter razdelilna transformatorska postaja RTP Bled 35/20 kV, z močjo 2 x 8 MVA, in razdelilne postaje Želeče, Jarše in Zagorica pri Bledu. Obratujejo 104 transformatorske postaje 20/0,4 kV, od katerih poteka 209 kilometrov nizkonapetostnega omrežja, od tega 18 kilometrov kot prostozračno omrežje, 91 kilometrov kot snopasti vodnik in 97 kilometrov kot zemeljski vodnik ter 3 kilometri kot signalni vodi.

Nadzorniki od Marolta do Gogala

Nadzorništvo Bled so kot nadzorniki vodili Joža Marolt, po vojni do sredine šestdesetih let, Anton Vidic do začetka devetdesetih let, Jože Benedik do leta 2000, ko ga je nasledil Joža Gogala. Razvoj ilustrira podatek, da so najstarejše štiri transformatorske postaje TP Svoboda, TP Podhom, TP Spodnje Gorje in TP Zgornje Gorje bile zgrajene leta 1915, TP Zaka in TP Rečica vas pa leta 1916. Na blejskem območju je bilo leta 1942 devet transformatorskih postaj, v povojnih letih 21 transformatorskih postaj, leta 1970 je bilo število transformatorskih postaj 42, leta 2004 pa je nadzorništvo Bled upravljalo in vzdrževalo kar 106 transformatorskih postaj.

Polizolirani vodniki PAS

»Ko sem se kot vajenec začel učiti leta 1962 v nadzorništvu Bled,« pravi Joža Gogala, »nas je bilo od 12 do 15 zaposlenih. Delo se je spreminjalo. Včasih smo sami opravili vse od kopanja jam za drogove, gradnje novih naprav do nadzorov in storitev strankam. Z leti se je število zaposlenih zmanjševalo. V nadzorništvu Bled smo zdaj trije zaposleni: vodja Joža Gogala, namestnik Bogdan Dijak in elektromonter Marjan Vidic. Glavna naloga je upravljanje elektroenergetskih naprav na našem območju, nadzori, dežurstvo in zagotavljanje storitev strankam. Za večja dela pa pokličemo ekipo zunanjih izvajalcev. Zgrajeni so bili polizolirani vodniki PAS na daljnovodu RTP Bled-Bohinjska Bela in RTP Bled-Lancovo-RTP Radovljica. Daljnovoda RTP Bled-Jarše in HE Moste-RTP Bled sta izvedena z vodniki Al-Fe.

Skrajševanje časov pri odpravi okvar nam omogočajo daljinsko upravljana progovna stikala.

Center turističnega Bleda ima kabelsko izvedbo nizkonapetostne mreže, saj veliko pozornost namenjajo urbaniziranemu okolju. Spominjam se orkanskega vetra leta 1984, ko je podiralo drevesa preko vodnikov in jih trgalo v pasu Gorje-Bled-Lesce. Zdaj je veliko manj okvar, kot jih je bilo včasih, ker so obnovljene naprave. Največ težav je v zadnjem času s pridobivanjem soglasij za prekope zemljišč.«

20 kV kabelska povezava RTP Radovljica-RTP Bled

»Leta 2003 smo položili dva paralelna 20 kV vodnika prereza 150 mm² iz RTP Radovljica do RTP Bled, zdaj nadaljujemo opremljanje 20 kV odvodnih celic, ki bodo do sredine leta 2004 narejene za vključitev pod napetost. Podrli smo tri kilometre dolg, nekdanji 35 kV in sedanji 20 kV daljnovod od Radovljice do Bleda,« je povedal Joža Gogala.

Na Bledu je postala javna, množično razširjena elektrika pomembna, nepogrešljiva in spremljajoča veja gospodarstva, turizma in življenja občanov.

Drago Papler

20 kV daljnovod za napajanje jamborske transformatorske postaje Ribenska 20/0,4 kV.

REVMATSKE BOLEZNI IN REHABILITACIJA V ZDRAVILIŠČU DOLENJSKE TOPLICE

Revmatske bolezni so pogoste bolezni današnjega časa in bodo z daljšanjem življenjske dobe še pogostejše. Povzročajo številne težave bolnikom, negativno vplivajo na zmožnost za delo, omejujejo samostojnost v opravljanju vsakdanjih opravil in slabšajo kakovost življenja.

Revmatske bolezni ločimo na dve glavni skupini. V prvi so degenerativne bolezni, tako imenovane osteoartroze. V to skupino sodijo številne bolezni, ki so posledica degeneracije (obrabe) sklepov in obsklepnih tkiv. V drugo skupino sodijo bolezni vnetenega revmatizma. Za to skupino je značilna pojavnost »pravega« vnetja sklepov in obsklepnih tkiv (kite, vezi). V skupino vnetih revmatskih bolezni sodi revmatoidni artritis. **Revmatoidni artritis** je kronična bolezen, pri kateri so simetrično prizadeti periferni sklepi. Vzrok bolezni ni znan. Potek bolezni je variabilen, z obdobji spontanega ali z zdravljenjem povzročenega izboljšanja. Prizadene do tri odstotke populacije. Bolezen se največkrat začne v starosti med 30 in 50 let. Na njeno pojavnost vplivajo spolni hormoni, saj ženske pred menopavzo zbolijo trikrat pogosteje od moških iste starosti. Po menopavzi pa je pojavnost bolezni med moškimi in ženskami enaka. Vnetje se pojavi na ovojnicah sklepov, ovojnicah kit in burzah. Kronično vnetje lahko povzroči nepopravljivo poškodbo hrustanca in kosti in deformacije sklepov. Simptomi in znaki bolezni so: bolečine vnetih sklepov, okorelost, znaki vnetja na sklepih (otekline, rdečina, povišana temperatura sklepov), slaba gibljivost, oslabelelost mišic, ki premikajo sklep; deformacije, splošni znaki, utrujenost ... Revmatoidni artritis najpogosteje prizadene: male sklepe rok, zapestja, ramena, komolca, kolena, male sklepe stopal, gležnja. Redkeje sta prizadeta kolka. Mali sklepi rok so zadebeljeni, prsti pa značilno deformirani. Stopala se prečno razširijo, prsti nog pa kladivasto deformirajo. Vse to povzroča bolečine, nepravilne obre-

menitve stopal pri hoji in zaradi povečanih pritiskov boleče otiščance. Slaba gibljivost ramenskih sklepov in komolcev povzroča težave pri opravljanju vsakodnevne higijene, umivanju in urejanju obraza in težave pri doseganju predmetov. Slaba gibljivost vratne hrbtenice omejuje vidno polje, kar bolniki kompenzirajo z večjimi gibi trupa. Pogosta nestabilnost zgornjega segmenta vratne hrbtenice lahko povzroča nevrološke motnje zaradi pritiska na vratno hrbtenjačo (težave pri hoji ali gibanju rok, mravljinčenje). Vnetje kolenskih sklepov in kolkov povzroči deformacije in s tem nepravilnosti pri hoji. Ti sklepi se pospešeno obrabljajo, zato se pojavi potreba po vstavitvi umetnega sklepa. Vnetne revmatske bolezni so kronične bolezni, ki povzročajo deformacije. Zato je treba z rehabilitacijo začeti že ob pojavu bolezni in jo prilagoditi individualnim potrebam posameznega bolnika. Rehabilitacijo v našem zdravilišču vodi zdravnik specialist fizikalne in rehabilitacijske medicine. Rehabilitacija mora biti začeta že ob postavitvi diagnoze v bolnišnici. Posebej v akutni fazi bolezni je zelo pomembno pravilno razmerje med počitkom in dejavnostmi. Razgibavanje sklepov v akutni fazi vne-

tja mora biti individualno prilagojeno stanju bolnika. V tej fazi je zelo pomembno ohranjati gibljivost vnetih sklepov, ker sicer preti hiter nastanek trdovratnih deformacij sklepov. Ko deformacije že nastanejo, jih namreč s še tako intenzivno fizikalno terapijo le redko lahko odpravimo. Razgibavanje vodi izkušen fizioterapevt, ki ima dovolj znanja s tega področja. Ustrezno in vsakodnevno vadbo morajo bolniki nadaljevati tudi doma, saj le tako ohranjamo pridobljeno gibljivost prizadetih sklepov. Za zmanjšanje bolečine uporabljamo termoterapijo, to je terapijo z uporabo toplote ali hladu, protibolečinsko elektroterapijo, masažo, lasersko terapijo in terapijo z ultrazvokom. Enostavnejše postopke fizikalne terapije lahko bolnik izvaja tudi doma. Na primer izvajanje masaže z ledom na akutno vnet sklep. Sodobne fizikalne in rehabilitacijske postopke pa opravljamo sočasno z uporabo termalne vode, ki ima 36 °C. Izrabljamo jo za izvajanje hidroterapije (koperli, podvodne masaže). Najpomembnejša in zelo koristna pa je gimnastika v termalni vodi - hidrogimnastika. Izrabljamo tako toplotne kot mehanske učinke vode na telo. Topla voda zmanjšuje bolečino, sprosti mišice in s tem omogoča lažje izvajanje giba. Vadba v vodi je učinkovita tudi za krepitev oslabilih mišic. Pozitiven učinek na telo ima tudi plavanje kot oblika rekreacije. Vadba in plavanje v naši termalni vodi je zato zelo primeren način ohranjanja gibljivosti in izboljšanja splošne kondicije revmatskih bolnikov.

Mateja Lukšič Gorjanc, dr. med.

DOLENJSKE TOPLICE

KRKA ZDRAVILIŠČA

Informacije in rezervacije:
tel.: 07 39 19 400, 39 19 500
booking.dolenjske@krka-zdravilisca.si
www.krka-zdravilisca.si

Program za zdravljenje revmatskih obolenj.

Program je vsebinsko zelo bogat in cenovno ugoden, saj vključuje veliko zdravstvenih storitev, za zdravljenje in lajšanje bolezni (tri individualne terapije dnevno po nasvetu zdravnika, vsakodnevna skupinska telovadba, varovalna prehrana, tri predavanja, učna delavnica zdrave prehrane).

V letu 2005 posebni termini in ugodnejše cene.

Tik pred novim letom smo v tej sezoni dobili prvo obsežnejšo snežno pošiljko. Snega je bilo sicer nekaj že prej, vendar je hribe šele zdaj zares prav pobelilo. To pa je bil razlog, da sem jo mahnil tja, kjer je snežne romantike res obilo.

Od daleč je bil videti vrh planote pobeljen, vendar ko se vozim po Tuhinjski dolini, bolj diši po pomladi kakor po zimi. Hm, jaz pa imam s sabo še smuči ... Makadamska cesta vijuga levo in desno in me vodi vedno višje. Dolinski vrvež zamre, kmalu sem sam v prostranih gozdovih. Čez cesto skoči srna, znak, da tu res vlada mir. Ko se pripeljem v višino travnikov, kjer je nekakšen zgornji rob planote, se le začne sneg. In tako hitro se debeli, da avto pustim tik pod bajto pašne skupnosti. Zdaj lahko nadaljujem s smučmi. Prvič letos in kar precej trd sem. Na teh prostranstvih je res prijetno s smučmi na nogah. Hladno je, čeprav si je sonce. Grem kar po cesti. Kmalu se

kolesnice končajo. To mi je res všeč, saj od tu naprej ne moreš več z avtom. Saj veste, danes bi se rad vsak pripeljal prav pred vrata ... tu pa to ni mogoče. Vrhovi smrek so še pobeljeni, snežilo je še pred kratkim. Na odprtih travnikih mrzlo zapiha. Igre vetra in snega so sestavile vrsto zanimivih snežnih skulptur. Naenkrat se znajdem pred veličastno kuliso - Grintovci pred mano v vsej mogočnosti in belini! Za robom je koča. Zanimivo, iz dimnika se kadi! Telefon »zacinglja«. Sporočilo od Toneta. Trdo in neizprosno. Hribovskega kolega ni več. Umril v plazju. Ne morem in morem verjeti ... Pokličem Toneta, pa ne izvem nič več.

V koči se mlade iz Zadrebke doline pri-

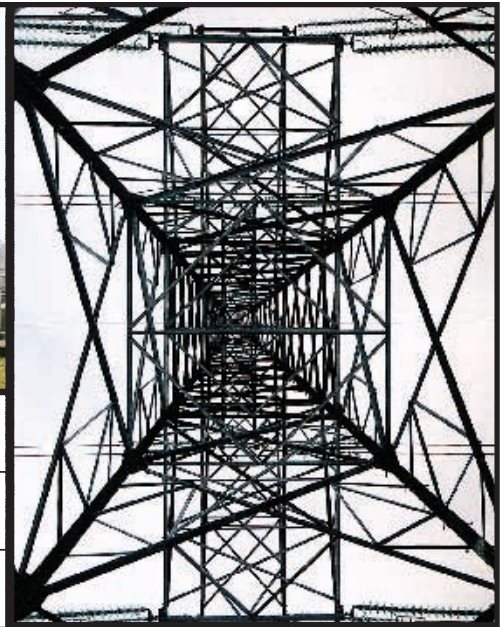
pravljajo na silvestrovanje. Res uživajo. Po čaju se brez smuči opravi proti bližnjemu vrhu. Povzpnem se na razgledni stolp. Razgled je res dober. Najbolj markantna je Ojstrica, izstopata vzhodni in južni greben. Dolgo sem gor. Potem se le vrnem in odsmučam nazaj. Pa smučanja ni bilo prav veliko, saj je sama ravnina ... Zapeljem proti dolini.

V gozdu srečam lovca, ki ravno vleče mlado košuto čez cesto. Ustavim in gledam ubogo žival. Nima niti dve leti. Iz sveže rane na prsih še krvavi ... Čeprav naredijo tudi kako dobro delo, lovcev ne bom nikoli razumel. Prijeten izlet, kratek, lep sončen dan v samotni, ki pa jo je pokvarila slaba novica. Žal je tako življenje.

Menina planina, pašniški raj v kopnem, pozimi pa samotna valovita planota, kjer lahko v snegu v miru prostranih gozdov pohajkujemo. Ker ni hudih vzponov, je hoja tudi v globokem snegu varna. Dostopi iz dolin so dolgi: običajno se na Menino vzpnemo iz Tuhinjske doline z juga ali iz severne strani iz Zadrebke doline. Z obeh strani vodijo na vrh, kjer stoji planinska koča, makadamski cesti in označene poti. Lahko pa izvedemo dolgo prečenje planote, ki ga začnemo na prelazu Črnivec, kjer se stikata Menina in skupina Rogatca (označena pot). **Vodnik:** Kamniško-Savinjske Alpe (Planinska založba, 2004), zemljevid: Zgornja Savinjska dolina (1 : 50.000, Geodetski zavod Slovenije).

Vladimir Habjan

NAS STIK	HINKO NUČIĆ NADOMEST. ZA UD	▽	▽	FINSKI ARHITEKT (EERO)	TINE LOGAR	TILEN, EGIDIJ	AVSTRAL. MEDVEDEK VREČAR						
KIPAR													
ZDRAVILISČE NA SEVERNOIT. RIVIERI													
REKA MED POLJSKO IN NEMČIJO					ZALOST OTROŠKA ČREVESNA GLISTA			▽	ZDRAVIL. MESTO V BELGIJI	ZLATO JABOLKO	SOZVOČJE TONOV	HRVASKI KRAJ OB CABRANKI	
NEKD. PAPEŽEVO POKRIVALO						KDOR SE RAD LASKA							
PEVEC PRESLEY						JUŽNOAM. ŽIVAL ALIFATSKI RADIKAL							
POZNANA ZENSKA							PISATELJ SKET IR. PEVKA (SINEAD)						
ANTON ASKERC			IR. POLIT. DE VALERA FILOZOF IZ ELEJE						RIMSKA BOGINJA JEZE				
risba KIH	IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA	TENORIST CARUSO KRONIČNI PIJANEC							KRITIKASTER	DOKTOR ZGOD. MESTO V EGIPTU			
POJAV NA VODI				ILOVICA ZEMELJ. OŽINA NA MALAKI							SKUPINA GLASBE- NIKOV	PERJE PRI REPI	
BODIKA, BOŽJI LES						VIKING VIOLINIST OZIM							
RIBA MORSKA PAPIGICA					AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA								
JED IZ FIZOLA IN KISLEGA ZELJA					GORICA ZATRTJE				IT. PRISTANIŠČE, TRIESTE				
ANDREJ HIENG			HUDIČ, VRAG	ZARJA, ZORA ŽIVALSKA NOGE					NEM. PISATELJICA SEIDEL STEVILKA				VEČJA VOJASKA ENOTA
ŽUŽELKA RDEČI SKRATEC (NAREČNO)							VEČJI MORSKI RAK PRITOK SAVE						
SOL OLJNE KISLINE						VRTNA SENČNICA LADKO KOROSEC				BOLOGNA OLIVER ANTAUER			
NEKDANJI AM. PREDSEDNIK (ABRAHAM)									FR. FILM. IGRALKA (MAGALI)				
IGRALKA									SMUKEC, LOJEVEC				

Rešitev nagradne križanke

Pravilna rešitev je: MZ, TŠ, NAKLEP, EOZIN, OSNUTEK, ŠOLA, GVERILA, TRIM, OE, DLESKANJE, UTA, AON, AN, SLJEME, RJA, PODLAGA, NOS, EPISTOLA, JEK, HRČEK, ANDORA, OI, AARGAU, VHOD, SMET, ET, SOBRAT, LUBJE, RDEČKE, IMIDŽ, EN, ATREK, TEN, ČOLN, ISA, OTO, ESEJIST, KLIS, TLESK, PAKT.

Največ sreče pri žrebanju so tokrat imeli **Andrej Kovačič** iz Mosta na Soči, **Milena Zupan** iz Dola pri Hrastniku, **Franc Sever** iz Celja, **Petra Janžekovič** iz Ptuja in **Slava Antičevič** iz Ljubljane. Nagrajencem, ki bodo nagrade prejeli po pošti, iskreno čestitamo, vsem drugim pa želimo več sreče prihodnjic.

STOPITE IZ TEME

Oglašujte v reviji *naš* **SMK**

info:
"itak"

Itak d.o.o., marketing in tržne komunikacije, tel.041 40 91 91

Več ali manj
imajo vedno isti več
in isti manj.

Niko Brumen

